

Riksdagens protokoll

2013/14:77

Tisdagen den 4 mars

Kl. 13.00 – 15.40
18.00 – 21.33

Protokoll
2013/14:77

1 § Justering av protokoll

Protokollen för den 25 och 26 februari justerades.

2 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU35
Socialutskottets betänkanden 2013/14:SoU16 och SoU15
Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU25
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14:MJU9
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2013/14:AU4
Civilutskottets betänkanden 2013/14:CU16 och CU19
Trafikutskottets betänkanden 2013/14:TU7 och TU10
Skatteutskottets betänkanden 2013/14:SkU18, SkU20 och SkU22

3 § Svar på interpellation 2013/14:280 om it i högskolan

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Monica Green har frågat mig hur jag ämnar tillgodose arbetsmarknadens behov av välutbildade it-specialister. Monica Green har även frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att ge fler kvinnor chansen att utbilda sig till it-specialister.

Tekniska utbildningar utgör i allt väsentligt grunden för de framtida it-specialisterna. Det är därför glädjande att antalet sökande till de tekniska utbildningarna och ingenjörutbildningarna har ökat markant under de senaste åren. Antalet förstahandssökande till ingenjörutbildningarna höstterminen 2013 var närmare 17 000, vilket är ungefär 45 procent fler jämfört med höstterminen 2006.

Antalet nybörjare på ingenjörutbildningarna ökar också tydligt. Höstterminen 2012 fanns det omkring 11 000 förstaårsstudenter, nybörjare, på ingenjörutbildningarna, vilket är ungefär 30 procent fler helårsstudenter jämfört med höstterminen 2006. Regeringen har sedan 2012 också utökat ingenjörutbildningarna med 800 nybörjarplatser. Regeringen har dessutom de senaste åren genomfört satsningar för att öka intresset för och kunskaperna inom matematik, naturvetenskap och teknik. Bland

annat är införandet av meritpoäng i matematik i gymnasiebetygen ett sätt att uppmuntra eleverna till sådana studier och därigenom ge bättre förutsättningar att ta sig an matematiktunga utbildningar. Satsningarna är avgörande för att säkra den framtida kompetensförsörjningen inom it liksom för andra viktiga områden för näringslivet och för samhället i stort.

Det totala antalet helårsstudenter vid de svenska lärosätena har de senaste åren varit större än någonsin. Antalet helårsstudenter år 2010 var en rekordnotering, och utbildningsvolymen ligger kvar på en historiskt sett hög nivå med fler studenter än 2006.

Ansvar för att planera och dimensionera utbildningar inom den givna ramen ligger på universitet och högskolor. Planeringen ska bland annat ske utifrån studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Jag vill betona att det är viktigt att universitet och högskolor ger hög prioritet åt möjligheterna för studenter att påbörja högskoleutbildning som leder fram till en examen. Det är därför angeläget att lärosätena utnyttjar sina egna möjligheter till interna prioriteringar och omfördelningar.

I sammanhanget är det viktigt att påminna om att det utöver de it-utbildningar som finns i högskolan också bedrivs it-utbildningar inom ramen för yrkeshögskolan. Utbildningarna i yrkeshögskolan ska svara mot behoven av kvalificerad arbetskraft med eftergymnasial yrkesutbildning i arbetslivet. År 2012 studerade 3 400 personer på yrkeshögskoleutbildningar inom data och it. Regeringen har även infört ett fjärde tekniskt år inom gymnasieskolan.

Vad gäller kvinnors deltagande i tekniska studier går utvecklingen i rätt riktning. Andelen kvinnor bland nybörjarna inom ingenjörsutbildningarna har ökat från 32 procent höstterminen 2006 till 39 procent höstterminen 2012. Fyra av tio är i dag kvinnor. I universitetets och högskolans verksamhet ska jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas och främjas. Ansvar för främjandet av jämställdhet mellan kvinnor och män ligger därmed på det enskilda lärosätet. Universitetskanslersämbetet har i uppdrag att följa upp hur jämställdheten vid universitet och högskolor har utvecklats till följd av lärosätenas ökade frihet och självbestämmande i fråga om läraranställningar. Universitetskanslersämbetet ska redovisa detta uppdrag senare under våren.

Anf. 2 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Jag har ställt denna interpellation om teknisk utbildning, it-baserad utbildning och tekniker för att detta är så viktigt för Sverige. Vi är en it-nation i framkant. Det har vi varit under en lång tid. Vi byggde upp en it-nation, och vi ska fortsätta att vara en it-nation. Vi ska se till att vi har många människor utbildade inom it-branschen, bland andra it-tekniker.

Vi har varit framgångsrika som it-nation. Tyvärr halkar vi efter i den internationella rankningen just nu, it-företag har svårt att rekrytera, jobb försvinner från Sverige, och den moderatledda regeringen med Björklund i spetsen skär ned på högskolan och prioriterar skattesänkningar. Vi vill vända den utvecklingen.

Vår vision för Sverige är bland annat att vi ska ha Europas lägsta arbetslöshet. Ett sätt är att satsa på it-industrin och it-tekniken. Vi kan vara världsledande även inom detta med centrum för innovation och utveckl-

ing av it-baserade varor och tjänster. Om fler har möjlighet kan vi skapa minst 30 000 nya jobb direkt i it-sektorn. Dessutom skulle det ge ringar på vattnet, och det skulle bli ännu fler it-jobb på sikt.

Regeringen antog en digital agenda för Sverige. Men det saknas ganska många målsättningar i denna agenda. Det efterfrågar vi socialdemokrater, bland annat en struktur för it i skolan och för den högre utbildningen. Behovet är som bekant mycket stort. Vi beklagar att det har skett en neddragning av de högre utbildningarna, även om ni har pytsat ut lite grann de senaste åren.

Dessutom behöver vi naturligtvis, i samband med att vi ser till att vi får it-tekniker, bygga ut bredband i hela landet. Fortfarande står en halv miljon människor utan bredband över huvud taget. Om det ska kunna byggas ut behövs faktiskt it-tekniker.

Vi behöver alltså ha en strategisk samverkan, vi behöver se till att fler efterfrågar it-tjänster och vi behöver ha fler it-tekniker.

Det är allmänt känt att kvinnor vill gå på högre utbildningar. Det vore mycket bra om kvinnor går tekniska utbildningar, vilket de gör om de har möjlighet. Det behövs både män och kvinnor i it-branschen. Tyvärr var det ett tag så att it-branschen bestod av ett antal killar – nördar, om jag får uttrycka det så – som bara ville utveckla inom sin bransch. Men när kvinnor väl kom in i it-branschen har mjukvaruutvecklingen skett på ett helt annat sätt, och man har sett till att det finns andra värden när man utvecklar it-tekniken. Det tycker jag är bra. Det är därför som det behövs både kvinnor och män inom it-branschen.

Vi behöver ett digitalt lärarlyft. Vi måste se till att lärarna kan det som de ska lära ut och känner sig säkra inom det. Jag vet att många lärare kan mycket inom it-branschen, datorer och så vidare. Men många lärare känner en otrygghet och vågar inte riktigt eftersom de misstänker att många barn kan mer än vad de själva kan. Utöver it-tekniker behövs det mycket satsning på själva lärandet och på lärare för att de ska kunna undervisa i it i framtiden.

Jag återkommer om distansundervisning med mera i mitt nästa inlägg.

Anf. 3 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Dessa debatter blir rätt meningslösa om interpellanten inte svarar på det som jag säger och lyssnar på vad jag svarar.

Interpellanten säger att det utbildas för få i Sverige och bygger det på en rapport från Arbetsförmedlingen. Då säger jag att det är helt korrekt och att det är därför som vi bygger ut dessa utbildningar kraftigt. Men interpellanten låtsas inte om att vi bygger ut. Hon talar om neddragningar.

45 procent fler söker till ingenjörsutbildningarna nu än 2006 när Socialdemokraterna styrde. I antal är det 30 procent fler än 2006. Antalet kvinnor på civilingenjörsutbildningarna har ökat från 33 procent när ni styrde till 42 procent i dag. Det är nästan fifty-fifty när det gäller flickor och pojkar på civilingenjörsutbildningarna. Utvecklingen går med stormsteg åt rätt håll, Monica Green – med stormsteg!

Det är riktigt att en del andra högskoleutbildningar dras ned, men de vi debatterar nu ökar kraftigt. Det är en medveten politik – vi har ökat ingenjörsutbildningarna kraftigt under de här åren. Fler antas, och fler söker. Den rapport från Arbetsförmedlingen Monica Green hänvisar till

beskriver att utbildningsvolymen har varit för låg från år 2000 och framåt. Jag undrar vem som styrde då? Det är nu det byggs ut, och det är nu det antas fler.

Vi har exakt samma verklighetsbeskrivning, Monica Green och jag: Det har utbildats för få it-ingenjörer och it-tekniker under lång tid i Sverige. Det är därför vi bygger ut utbildningarna nu. Monica Green borde vara glad i stället för att stå och kritisera. Det var när Socialdemokraterna styrde som bristerna uppstod.

It-branschen är oerhört viktig för Sverige, och den tekniska industrin över huvud taget är viktig för Sverige. Det är precis därför vi gör dessa utbyggnader. Det är också glädjande att vi bryter könsmönstret. Vi håller på att bryta det; det är många kvinnor som nu söker sig in i dessa utbildningar. Det är glädjande. Det är få utbildningar man har anledning att vara så glad över hur de utvecklas som de it-tekniska utbildningarna nu. Monica Green kan väl ändå erkänna att det är en bra utveckling på gång.

Anf. 4 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Jag vet inte varför Jan Björklund snedständer så. Jag ville vidga begreppen genom att prata om såväl it-tekniker som it i den högre utbildningen och att vi ska se till att möta framtidens utmaningar. Sedan vet jag att vi har satsat på ett antal utbildningar, och det välkomnar jag. Det är alltså inte så att jag står och kritiserar det Björklund har gjort när han har satsat på de utbildningarna, utan det jag vill göra är att vidga begreppet och se till att vi får in it-undervisning och it i högre utbildning på fler områden.

När det gäller att vi ska kunna ha en meningsfull diskussion – för det var ju det Jan Björklund efterfrågade – är det för mig meningsfullt om vi flyttar fram positionerna och ser till att vi blir fler som tar del av it-tekniken även i den högre utbildningen. Det har som sagt varit lite dåligt. Det har pytsats ut lite nu. Det är jättebra att det är fler sökande, och ett skäl är att det efterfrågas mycket it-tekniker.

Ett annat skäl är att det är väldigt hög arbetslöshet – det är 8 procents arbetslöshet i landet, vilket har gjort att söktrycket har ökat väldigt på de högre utbildningarna. Då är det bra om man, om man läser, också ska läsa bland annat it-teknik. Jag välkomnar verkligen det, eftersom it-sektorn i framtiden kommer att anställa allt fler och efterfrågan hela tiden kommer att öka.

När det gäller it-tekniker säger många jag har pratat att det ute i landet saknas inte bara it-tekniker utan också kunnandet när det gäller att *beställa* it-teknik. En del påstår att det i samband med bredbandsutbyggnaden nästan är vilda västern på vissa håll i landet – man kan inte det man ska bygga ut, man bygger på fel sätt och man samkör inte sitt kunnande. Därför måste vi när det gäller it-utbyggnaden ha en efterfrågan på människor som kan det de talar om. Det talar också för att vi måste ha fler it-utbildningar och att it-utbildning måste finnas i fler högre utbildningar. Jag skulle uppskatta om vi kunde ha en diskussion om att det kunde ingå datautbildning i fler sektorer.

Jag har en annan sak jag skulle vilja lyfta in, om ministern inte har någonting emot det. Han kanske tycker att det inte ger någonting, men jag tycker att det vore intressant att diskutera även distansundervisning och utbildning där man med hjälp av it gör att fler kan ta del av högre

utbildning. De något mindre högskolorna, som Högskolan Dalarna och Högskolan i Skövde och så vidare, har jobbat med det under väldigt lång tid. Nu på senare tid har även de större universiteten antagit MOOC och så vidare.

Det är väldigt bra att även de nu börjar jobba med digital undervisning och ser till att man kan ha ett digitalt lärande, så att man når ut till betydligt fler och kanske till dem som har hög tröskel för att ta sig in i högre utbildning. För dem är det nämligen lättare att läsa en del av utbildningen på hemmaplan. Det är en sådan sak jag skulle vilja lyfta in i debatten.

Vi måste se till att vi får rätt förutsättningar så att vi kan växa, skapa jobb och rekrytera bra it-tekniker i framtiden.

Anf. 5 CECILIA DALMAN EEK (S):

Fru talman! När man hör på ministern låter det som att högskolan och universiteten har genomgått en enorm expansion och en fantastiskt stor ambitionshöjning. Jag vill i det sammanhanget gärna berätta om en sida av utvecklingen som inte är lika vacker.

I en tid när vi blir fler i Sverige, när arbetslösheten ökar och när allt fler människor vill investera i utbildning är det faktiskt så att regeringen minskar människors möjlighet att göra det. Från 2011 till i dag har 18 000 platser inom högre utbildning försvunnit. Om man går vidare, från 2011 till 2017, kommer enligt de planer som nu finns ytterligare 7 000 platser att försvinna. 25 000 platser är ganska långt ifrån den ambitionsnivå man kan uppfatta att ministern vill ge uttryck för att regeringen har.

Det är en allvarlig situation, inte minst för att universiteten och högskolorna är väldigt engagerade i sin uppgift att skapa förutsättningar för en utveckling i Sverige som tar vara på människors vilja att investera i sin egen och Sveriges gemensamma kunskapshöjning. Söktrycket ökar vid flera lärosäten. Det handlar inte bara om de 19-åringar regeringen oftast hänvisar till, som kommer direkt från gymnasiet, utan det är kanske snarare tvärtom människor som har värdefull erfarenhet med sig som kommer in. De vill nu studera, förkovra sig och bli bättre – för den svenska arbetsmarknaden, för sina egna förutsättningar att få ett jobb och för att kunna försörja sig. Det är dock allt fler man får säga nej till.

Det här har av företrädare för lärosäten visserligen kallats någonting historiskt, men inte precis historiskt på det sätt ministern vill framställa det – man har kallat det en historiskt huvudlös politik som faktiskt innehåller en ambitionssänkning. Universitetskanslersämbetet har varnat för att det kommer att innebära en sänkning av ambitionen för kommande generationers utbildningsnivå i Sverige. Det är ganska allvarligt.

Jag skulle vilja avsluta med att säga att ett av de problem både Monica Green och Jan Björklund har hänvisat till är att utbilda för arbetsmarknaden. Arbetsgivarna själva har tydliggjort att ett av fem försök till expansion genom rekrytering har misslyckats på grund av att det inte har funnits tillräckligt med kompetens, och det gäller inte bara ett område utan faktiskt flera. Det betyder att vi behöver ha fler platser på högskolan, inom fler områden – generellt.

Anf. 6 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Jag tror att jag nöjer mig med att hålla mig till interpellationens ämne, det vill säga it-specialister. Det senaste inlägget handlade om någonting helt annat. Det får skrivas en egen interpellation om det.

Vi utbildar alltså 30 procent fler it-tekniker inom högskoleväsendet i dag jämfört med 2006. Söktrycket har ökat med omkring 40 procent, och andelen kvinnor ökar kraftigt. Det är positivt, och det är precis det interpellanten frågar om – hur vi ska bidra till detta. Det är just vad regeringen gör med sin politik, och vi gör det betydligt bättre än den tidigare politik som fördes. Den tillgodosåg inte detta utan har skapat dagens problem. Det var brist på it-utbildningar i början av 2000-talet. Det är det vi nu har lyckats vända, och det är väldigt positivt.

Sedan håller jag med om alla aspekter interpellanten tar upp när det gäller varför detta är viktigt; det är vi helt överens om. Det handlar om svenskt näringsliv och svensk konkurrenskraft, och det är precis därför vi gör utbyggnaderna.

Interpellanten tar upp ytterligare en fråga, nämligen distansundervisning. Det är tillåtet, och det förekommer. Man ska dock ha den lilla varningsklockan med sig att andelen avhopp från distansundervisningen är betydande. Det krävs en betydande självdisciplin hos studenter för att bedriva studierna hemifrån vardagsrummet via dator. Då är man inte på campus och har lärare och andra studenter runt omkring sig man kan reflektera tillsammans med, gå till lektioner och föreläsningar tillsammans med och diskutera tillsammans med, utan man studerar ensam. Det fungerar väldigt väl för en del studenter, men långt ifrån för alla.

Det förekommer alltså i rätt stor utsträckning, och interpellanten nämnde några av de lärosäten där det finns.

Så länge som de upprätthåller god kvalitet är det bra, men det är rätt många av de här utbildningarna som får kritik från våra kvalitetsgranskande myndigheter därför att kvaliteten i distansstudier blir för låg. Men där de upprätthåller god kvalitet tycker jag att de är ett alldeles utmärkt komplement till campusstudier.

Anf. 7 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Det är ju bra att Jan Björklund är så nöjd med sakernas tillstånd. Jag är inte riktigt lika nöjd med hur det ser ut i Sverige i dag. Vi har en alldeles för hög arbetslöshet. Vi har en stor matchningsproblematik som innebär att människor inte hittar de jobb som finns och att de som efterfrågar arbetskraft inte hittar rätt personer. Jag är därför inte riktigt lika nöjd som ministern, utan jag skulle vilja att ministern också tänker på de här aspekterna i framtiden.

Sedan kan han skryta om att antalet platser ökat. Men som vi har hört här av Cecilia Dalman Eek stämmer inte det som ministern påstår, utan det är färre utbildningsplatser i dag än tidigare.

Dessutom har jag andra uppgifter än vad ministern har när det gäller nätbaserad undervisning. Det finns många som är otroligt nöjda med den nätbaserade undervisningen, till exempel i Dalarna och Skövde. Det är till och med så att eleverna i den traditionella undervisningen, de som går på campusbaserad utbildning, numera också efterfrågar digital utbildning och vill ta in det i sin utbildning. Jag tycker att vi ska välkomna det. Det är ett sätt att möta framtiden. Det är en möjlighet att ta till sig kunskaper

på ett annat sätt än vad vi har kunnat göra tidigare. Det finns många exempel på bra pedagogik i nätbaserad undervisning.

Jag vill fortsätta att kämpa för att fler it-tekniker ska kunna utbildas och att fler kvinnor ska kunna komma in i de här yrkena. Björklund säger att vi är på rätt väg. Det är bra, men det är inte tillräckligt bra, för vi har alldeles för många som i dag vill ha en högre utbildning men som inte har den möjligheten.

Anf. 8 CECILIA DALMAN EEK (S):

Fru talman! Kanske är det talande för regeringens förhållningssätt till it i skolan att ministern talar om distansutbildning som något som är tillåtet och förekommer.

För min del är det ett helt nytt sätt att undervisa som vi inte är så bra på. Det kanske är därför som ministern talar om att en del inte är så nöjda med det. Vi har inte utvecklat detta särskilt väl.

Nu kommer ett svenskt universitet, KTH, att släppa sin första MOOC, Massive Open Online Courses, som än så länge inte har någon vettig svensk översättning men som i princip betyder en jättestor öppen it-kurs där studenterna samarbetar, kanske över hela världen. De har funnits under en lång period. Det är väldigt lätt med hjälp av en vanlig smarttelefon, som väldigt många i Sverige har, att gå in och delta i undervisning som sker vid de stora internationella universiteten.

Sverige är bra på utbildning. Vi har bra kvalitet på en del av våra spetsutbildningar, även om kvalitet just nu inte är den bästa grenen i Sverige. Det får man väl säga efter den kritik som vi har fått på sistone.

Det finns mycket mer som vi skulle kunna göra tillgängligt för allt fler elever. Då måste vi se till att ha en strategi för detta, en strategi för distansutbildning och flexibel undervisning där man kan ha både campus- och distansundervisning. Det skulle man kunna jobba med i en nationell it-strategi för skolan, men Sverige har inte någon sådan, och det beklagar jag.

Anf. 9 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Jag förstod inte de sista inläggen. Den här utvecklingen pågår ju för fullt, precis som ni beskrev, och ändå låter ni så arga. Jag vet inte varför ni är så arga. Utvecklingen pågår ju för fullt. Högskolan i Dalarna och KTH har nämnts. Mittuniversitetet och ett antal andra svenska lärosäten driver den här utvecklingen för fullt. Det sker med regeringens och statens stöd. Jag vet inte varför ni är så upprörda. Det är ju fantastiskt det som sker.

Jag tror att det är viktigt att ha klart för sig att distansundervisning inte kommer att bli svaret på allt. För rätt många studenter krävs det att man interagerar i en grupp på plats, något som inte går att ersätta över nätet. Man ser varandra i ögonen när man sitter och diskuterar i en grupp.

Om det vore så att utbildning skulle kunna ersättas med självstudier skulle vi kunna avskaffa det svenska utbildningsväsendet. Men så är det inte riktigt, utan det krävs välutbildade lärare som man rekryterar tillsammans, och ibland krävs det att man också är på samma plats och gör det.

Den utveckling som ni beskriver är ju på gång. Detta bedrivs med full kraft. Enligt Piaac-studien som kom nyligen har vi den högsta digitala kompetensen av alla länder i *världen*.

Varför är ni så arga? Utvecklingen går ju åt rätt håll. Fler läser it-utbildningar och tekniska ingenjörsutbildningar som riktar sig mot it, och andelen kvinnor ökar. Men ni står bara och skäller. Jag förstår inte varför. Var lite glada!

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2013/14:287 om it i skolan

Anf. 10 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Monica Green har frågat mig vad jag avser att göra för att förbättra undervisningen inom it i grundskolan och för att alla elever ska få tillgång till datorer och internet i undervisningen.

Låt mig börja med att säga att jag delar uppfattningen att det är viktigt att eleverna har en god digital kompetens och tillgång till moderna och bra lärverktyg. Skollagen ställer också krav på huvudmännen att säkerställa att eleverna har tillgång till de lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

I läroplanen för grundskolan har det dessutom förtydligats att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången skolgång ska kunna använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande. Digital kompetens lyfts även fram i flera av grundskolans kursplaner.

Regeringen har vidare gett Skolverket i uppdrag att fortlöpande arbeta med att främja utvecklingen och användningen av it i skolan och även att kontinuerligt följa upp och ge en nationell bild av elevernas it-användning och it-kompetens. Av den senaste rapporten, som Skolverket lämnade i fjol, framgår det att datortätheten har fördubblats sedan 2008.

En granskning som Skolinspektionen genomförde 2012 av användningen av it-verktyg i undervisningen pekade på skollledningens betydelse när det gäller om och hur it används. Det är dock lärarna som mer i detalj planerar vilka metoder och lärverktyg som ska användas så att de nationella målen och kunskapskraven nås. Regeringen har därför skärpt kraven i examensbeskrivningen för den nya grundläroplanen när det gäller lärarnas digitala kompetens.

Slutligen kan jag konstatera att det är huvudmännen, kommunerna, som ansvarar för att läroplanens intentioner uppfylls.

Anf. 11 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

Alla elever borde få möjlighet att använda it i skolan. Det är en självklar del i samhället i dag, även om en miljon människor fortfarande står utanför. Barnen kommer att växa upp i ett digitalt samhälle. Därför behövs en genomtänkt pedagogisk idé med fokus på lärandet, och it är ett kraftfullt verktyg i undervisningen. Och som vi talade om i vår förra interpellationsdebatt kommer behoven på arbetsmarknaden att förändras på det sättet att man kommer att efterfråga den digitala kunskapen.

Vi behöver utvecklas hela tiden, och vi behöver en nationell strategi för it i skolan. Det finns länder som har många goda krafter, till exempel

Finland, Sydkorea, Storbritannien och Singapore – länder som har mer välutbildad befolkning än vad vi har. Det visar på hur knivskarp den globala konkurrensen är och hur viktigt det är att vi börjar med it på ett tidigt stadium.

Tyvärr har vi stora klyftor i samhället i dag. En del har mycket goda möjligheter i sina hem. Barnen har egna datorer, läsplattor och så vidare. De kan lätt följa undervisningen, skicka in läxan digitalt och så vidare, medan det finns andra familjer som helt saknar dator eller stora familjer som kanske bara har en dator som barnen får köa till på kvällen för att kunna göra och skicka in sin läxa. Det är väldigt stora skillnader.

I takt med att vi förväntar oss att elever ska kunna jobba digitalt förväntas det också att den möjligheten ska finnas i hemmen. Så är det inte i dag. I många hem finns inte den möjligheten.

Som jag sade är det en miljon människor som fortfarande står utanför. Många av dem är förstås inte barnfamiljer, men den miljonen utgörs även av barnfamiljer. Barnen i dessa familjer kommer att hamna på efterkälken.

Vi måste se till att alla får samma möjlighet. Vi vill att alla ska med in i framtiden. Vi ska inte lämna någon bakom oss, inte ens i det digitala samhället. Man måste få stöd och hjälp, och då behöver vi förbättra it-undervisningen i skolan.

När vi styrde hade vi ITIS, it i skolan, där lärare gick en utbildning, fick med en dator hem och testade det de lärt sig på eleverna under sex åtta veckor. Sedan gick de vidare i nästa steg av utbildningen. Det var *ett* sätt. Det har utvecklats olika metoder för att få alla lärare att känna sig tryggare i sitt sätt att lära.

Mycket digital undervisning saknas fortfarande. Jag vet att det finns många goda exempel och att det finns många ”öar” runt om i Sverige som har digital undervisning. Det är bra, och dem ska vi lyfta upp. Det vore dock bra att alla fick chansen och att vi ser till att denna möjlighet finns i alla skolor.

Anf. 12 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Det finns många stora problem i svensk skola. Den digitala kompetensen är inte ett av dem, hävdar jag. I internationella jämförelser sjunker Sverige som en sten när det gäller kunskaper i läsning, skrivning, matematik och naturvetenskap, men vi ligger bland de främsta i världen i digital kompetens. Vi ligger etta när det gäller den vuxna befolkningen, och bland dem som går i högstadiet är vi fyra i världen.

Det PISA-studien och Skolverket har konstaterat är att våra elever behärskar it-verktyget, det vill säga tekniken för att gå in och leta reda på information. Problemet är ett annat, nämligen att svenska elever är sämre på att värdera den information de läser på nätet. Det är problemet i sammanhanget, tycker jag.

Vad handlar detta om? Jo, om allmänbildning och att förstå att allt som står inte är sant. Det är inte den tekniska kompetensen för att hantera en dator vi talar om då utan allmänbildning. Om en webbsida till exempel påstår att Förintelsen inte existerat utan är en bluff ska man omedelbart förstå att det är fel. Det har inte med teknisk kompetens att göra, utan det har med kunskap i historia och allmänteoretiska ämnen att göra.

Svenska elever är sämre på källkritik och att värdera det som står på nätet.

Jag delar helt Monica Greens uppfattning att vi inte ska luta oss tillbaka. Vi ska fortsätta denna utveckling. Den nya läroplan som alliansregeringen har infört är en kraftig uppskrivning som är långt mycket bättre och mer ambitiös än ITIS, som Göran Persson införde på 90-talet. Det är infört i examenskraven i den nya lärarutbildningen, och varenda lärarstudent har naturligtvis laptop under utbildningen.

Vi har alltså kommit mycket längre än på ITIS-tiden och är bland de främsta i världen, men vi ska som sagt inte luta oss tillbaka utan fortsätta vara ambitiösa. I mitt arbete som utbildningsminister finns det dock andra problem som är större än detta.

Anf. 13 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Jag vet att Jan Björklund har stora problem med att resultaten i skolan sjunker som en sten. Jag lider med skolministern eftersom skolresultaten bara fortsatt att sjunka sedan han blev skolminister, och han har ju varit skolminister längst nu.

Men låt oss vända på det och säga att it i skolan skulle kunna vara ett sätt för eleverna att lära sig också de andra ämnena. De kan lära sig genom det digitala lärandet, och så sker på många håll i landet.

Givetvis måste elever vara källkritiska. Det hade ministern och jag en särskild debatt om för något år sedan, och det är mycket viktigt. Man kan dock använda sig av den digitala tekniken i det pedagogiska lärandet om historia, matematik, läsförståelse och skrivande. Många skolor använder sig av denna teknik, och vad jag efterfrågar är att fler skolor och barn ska få denna möjlighet.

Vi måste stärka oss i den globala konkurrensen. Som jag sade har flera länder en befolkning med högre utbildningsnivå och har kommit långt med den digitala undervisningen. Här har vi stora utmaningar framför oss.

Jag förstår att Jan Björklund tycker att de andra problemen han har är större, och jag delar den uppfattningen. Men använder vi oss av det digitala lärandet och den digitala pedagogiken slår vi två flugor i en smäll. Eleverna kan lära sig svenska, läsförståelse, källkritik, historia, matematik och så vidare genom den digitala tekniken, om vi använder oss av rätt undervisning.

Det är rätt, Jan Björklund, att vi har kommit mycket längre än ITIS. Samhället har förändrats. Det var *ett* sätt, som jag sade. Givetvis har utvecklingen gått vidare. Det hade varit bedrövligt om det stått still och inget hänt. Vi måste hela tiden flytta fram positionerna, och jag saknar kompetensutveckling och insatser riktade till lärare. Man skulle kunna göra på ett annat sätt.

Anf. 14 CECILIA DALMAN EEK (S):

Fru talman! Det är sant att Sverige är bra på det som kallas för digital läsförståelse. Det är tur, för det är bra för Sverige att vi har den förmågan. Den kommer att vara nyttig i utvecklingen av vår arbetsmarknad och vårt samhälle.

Det finns dock en sak som jag undrar över varför ministern inte är lite mer arg på, och det är att klyftorna har ökat så mycket. Den digitala

kompetensen speglar PISA-resultaten. Det kompensatoriska uppdragets genomförande, som var en av svensk skolas stora stoltheter, har rasat.

Skolverket visade i en utvärdering 2013 att det är långt från likvärdigt och jämlikt. Det handlar inte bara om tillgången utan också om möjligheten att delta i pedagogiskt utformad it-stödd undervisning. Att använda informations- och kommunikationsteknik, IKT, handlar inte bara om att ha datorn som en avancerad skrivmaskin, att skicka mejl och att administrera meddelanden till familjer eller mellan elever och lärare, utan det handlar om att samarbeta och dela med sig.

Sharing is caring, säger man. Det handlar om att dela med sig mellan skolor, lärare och elever. Det handlar om att agera med hela världen och att kunna förstå tjugningen i att lära sig geografi genom att samarbeta med skolor i Australien. Det gör man inte genom att sitta i en datasal någon gång ibland.

Det behövs en tydligare ämnesdidaktisk utveckling för detta, och det efterfrågar lärosätena. Det behövs något gemensamt för att kunna få till det. Utvecklingsperioden för detta har inte varit så lång, men Sverige vill och ska ligga i framkant. Det är nyttigt för oss och för eleverna.

Ulli Samuelsson har nyligen doktorerat på IKT-användning i skolan och elevers tekniska kapital. Hon har visat att det som Skolverket visade 2013 i undersökning bakåt i tiden fortfarande är likadant. Det är föräldrarnas förmåga och framför allt användningsmönster som avgör elevers möjlighet att använda IKT och utveckla en egen digital kompetens. Det finns en könsaspekt på detta också.

Jag skulle önska att ministern var lite mer arg och inte lika nöjd med detta, även om det finns en del bra saker att säga i sammanhanget.

Digital kompetens är en av EU:s åtta nyckelkompetenser. Det handlar inte bara om att kunna behärska datorn. Det handlar om att kunna navigera i det samhälle som har växt fram. Det är inte ens ett nytt samhälle. Den nya generationen har levt i detta. Skolan måste vara först och relevant för dem som växer upp i dag.

Det finns många lärare som jobbar för detta och som sliter hårt för att kunna få förutsättningar för det. Kanske är det detta vi ser i PISA-undersökningen.

Många elever säger att skolan inte är verklighetsförankrad och att den inte ger dem vad de behöver. De vet att de behöver skaffa sig detta någon annanstans. Jag tror att digital kompetens är ett område där svensk skola skulle behöva utvecklas.

Anf. 15 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Monica Green sade att jag har varit skolminister längst tid. Jag har hört det några gånger, men ni osynliggör Bengt Göransson när ni säger så, Monica Green. Han var utbildnings- och skolminister i nio år. Jag räknar med att slå det, men jag har inte gjort det än. Att socialdemokratiska skolministrar – Wärnersson och allt vad de hette – har suttit kortare tid beror uppriktigt sagt på att de oavbrutet fick sparken.

Jag förstår det här. Monica Green blev utsedd till it-alesman i sitt parti och har som huvuduppgift att mucka med alliansregeringens ministrar på it-området. Det är otacksamt, för vi är bäst i världen på det området. Det är lite synd om Monica Green på det sättet.

Jag lyssnar naturligtvis på den kritik som finns, men uppriktigt sagt finns det många områden där vi inte är bäst i världen och som vi fokuserar mycket på nu för att lyfta Sverige. När det gäller it är vi dock bäst. Bland dem som har gått ut skolan är vi etta inom digital kompetens, och bland dem som nu går i skolan är vi fyra. Vi är bland de absolut bästa i världen.

När det finns kritik mot vår förmåga i skolan gäller den inte tekniken utan förmågan till källkritik. Det handlar om att man ska vara kunnig inom allmänbildande ämnen så att man förstår när något man läser på nätet inte är korrekt. Det är vad det handlar om när det gäller att förbättra den digitala kompetensen. Det är vad som kom ut av PISA-undersökningarna beträffande digital förmåga.

Om det finns någon kommun i Sverige i dag som inte låter sina elever använda it och digitala hjälpmedel under undervisningstid i grundskolan gör de ett allvarligt fel. Jag tror inte att det finns. Jag tror att alla gör det.

Det betyder inte att alla oavbrutet sitter framför datorn. Det ska de inte göra. Men alla elever har detta i sin undervisningstid i grundskolan i dag. Så var det inte för tio år sedan, men så är det i dag. Kompetensen ökar hela tiden. Ny teknik, till exempel plattor, blir ännu mer tillgänglig och lätt att använda.

Jag är starkt engagerad i detta, men jag har svårt att förstå den fruktansvärda kritik som ni uppåddar mot sakernas tillstånd. Vi är bland de bästa i världen, och utvecklingen går åt rätt håll på punkt efter punkt. Fler söker in på dessa utbildningar på högskolor, och vi utökar platserna. Andelen kvinnor ökar.

När det gäller användandet av it i skolan ökar kompetensen och förmågan. Det finns dock en stor plump i protokollet, och det är förmågan till källkritik. Där handlar det om att elevernas allmänbildningskunskaper är för låga i många av de viktiga ämnena. Men det avhjälpas inte med ytterligare datorer, utan det handlar om en undervisning där eleverna i högre utsträckning når målen i de traditionella kunskapsbärande ämnena i skolan.

Anf. 16 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Utvecklingen går framåt. De som har vunnit OS nu nöjer sig inte med sin guldmedalj. De hänger inte upp den och tänker: Yes, nu är jag bäst i världen, nu kan jag luta mig tillbaka. De tränar vidare och vet att konkurrenterna kommer att träna ännu hårdare till nästa gång det är tävling.

Så är det med allting, också när det gäller politik. Vi kan vara bäst i världen och blev det också redan på 90-talet när vi blev utsedda till världens bästa it-nation. Jag brukar hävda att skälet är de kommunala bredbandspengarna, it i skolan och hem-pc-reformen. Jag vet att Jan Björklund har en annan syn på det, men det var därför vi fick priset. Det redogjorde man för när vi blev världens bästa it-nation.

Vi har legat kvar i topp, och vi ligger fortfarande bland de bästa. Men vi ska veta att många länder tränar inför OS-medaljen och kommer i kapp på område efter område. Det gäller digital kompetens, utbildning och it över huvud taget.

Det är naturligtvis jättebra att andra länder jobbar på, men vi kan inte leva på gamla meriter utan måste hela tiden flytta fram positionerna. Vi

måste ständigt se till att vi är med i samhällsutvecklingen. Det går oerhört snabbt nu när det gäller den digitala utvecklingen.

För tre fyra år sedan trodde vi inte ens att vi skulle ha plattor över huvud taget nu. Det går väldigt snabbt. Vi måste hänga med, undervisningen måste hänga med och vi måste ge fler chansen. Vi får inte lämna någon bakom oss när vi går vidare in i det digitala samhället, vilket vi gör med väldigt fart just nu.

Anf. 17 CECILIA DALMAN EEK (S):

Fru talman! Vi har tidigare debatterat behovet av en nationell it-strategi för skolan.

Jag är alldeles övertygad om att ministern är besjälad av det han berättade om: att man behöver arbeta med digital kompetens i skolan och att vi är bra i Sverige. Det är sant, men det ministern inte har gjort är att sätta i gång. För sju och ett halvt år sedan hade man kunnat börja på ett arbete som kunde ha lett fram till en nationell it-strategi för skolan.

Det har OECD-länderna, som vi jämför oss med i PISA-undersökningen, gjort för flera år sedan. Alla länderna har gjort detta, utom Sverige som har sagt att vi definitivt inte ska göra det. De har ett arbete för en statlig strategi när det gäller it i skolan. Detta leds från Finland – ett land där staten generellt har lite att säga till om i skolan. Det är en finsk professor som leder arbetet.

I dagarna är det påtagligt att detta behövs. Nu sliter kommunerna och friskolorna i Sverige med att försöka få ordning på avtal med Google och andra leverantörer av molntjänster och öppna lärresurser för att kunna ge sina lärare och elever möjlighet att använda den nya tidens verktyg på ett säkert sätt.

Men till skillnad från i Finland finns det i Sverige inget arbete för att skapa den typ av kunskap om avtal och licenser som behövs. Detta är ett typexempel på vad en nationell it-strategi skulle kunna göra. Det har vi föreslagit, men ministern har motarbetat det vid flera tillfällen. Det är inte lyckosamt för Sveriges elever eller för Sveriges framtid.

Anf. 18 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Sverige blev tidigt ett av världens ledande it-länder. Orsaken till det var inte de statliga bidragspengarna, som Monica Green hävdar. Orsaken var att vi var först med att avreglera telekomsektorn. Det var det som drev fram ett antal kommersiella tv-företag, Ericsson, mobiltelefoni och allt möjligt. Detta gjorde att Sverige blev först, och vi nådde den så kallade it-boomen för ungefär tio år sedan.

Vi är fortfarande ett av de ledande länderna, men det är klart att andra länder kommer i fatt. Det är självklart.

It är ett otroligt viktigt verktyg i skolundervisningen. Som ni har påpekat är detta också viktigt för att kunna ha en it-kompetens och digital kompetens med sig ut i livet.

Utvecklingen går så snabbt att de problem vi diskuterar är gårdagens problem. I dag har alla elever i svensk skola tillgång till digitala verktyg, om än inte hela tiden och inte i varje årskurs – kanske inte alla årskurser i lågstadiet.

Alla har under sin skoltid tillgång till digitala hjälpmedel, även elever från det mindre antal hem som inte har dator. Detta var relevant för 15 år sedan, då huvuddelen inte hade datorer i hemmet. Nu har de det. Men alla har naturligtvis inte det, och alla har det inte på en tillräckligt kvalificerad nivå. Därför är det viktigt att de har det i skolan, som en kompensatorisk åtgärd så att alla kan hantera it-verktyg när de går ut skolan.

Detta är tydligt i alliansregeringens läroplan, och det ingår i alliansregeringens nya lärarutbildning. Det finns fler datorer i svenskt skolväsen än någonsin förut. Den tekniska utvecklingen gör att de nya plattorna är mycket billigare än datorerna var för tio år sedan. Det gör det också lättare att göra dessa investeringar i dag.

Utvecklingen är fantastisk, och jag upplever att skolväsendet hänger med. Ofta är det snarare personalens förmåga att hänga med i den tekniska utvecklingen än tekniken i sig som är utmaningen. Vi ligger verkligen i framkant på detta område, och det ska vi fortsätta att göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2013/14:304 om normkritisk sexualundervisning för att förebygga sexualbrott

Anf. 19 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Hannah Bergstedt har frågat mig vad jag vill göra för att säkerställa att samtliga elever får tillgång till en normkritisk sexualundervisning.

Ett av delmålen för regeringens jämställdhetspolitik är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Skolornas sex- och samlevnadsundervisning är viktig i detta sammanhang. Genom den undervisningen ska alla flickor och pojkar ges stöd och information för att utveckla och stärka sin självkänsla och identitet samt respekt för andra människors kroppsliga integritet.

Enligt läroplanerna för grund- och gymnasieskolan är människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet samt jämställdhet mellan kvinnor och män några av de värden som skolan ska förmedla och förankra. Läroplanerna anger vidare att rektorn har ett särskilt ansvar för att eleverna får kunskaper om sex och samlevnad. Frågor om sexualitet, jämställdhet, relationer och ansvar ingår också i flera av grundskolans kursplaner och gymnasieskolans ämnesplaner.

Det är lärarna som mer i detalj planerar undervisningen och huvudman och rektor som ansvarar för att läroplanens intentioner uppfylls.

Regeringen har givit Ungdomsstyrelsen flera uppdrag att genomföra normkritiska utbildningsinsatser och Skolverket i uppdrag att stödja skolorna i arbetet med sex- och samlevnadsundervisning. Detta omfattar att erbjuda utbildningsinsatser för lärare och annan personal. Skolverket ska också utveckla och sprida stödmaterial för att skolan ska kunna ge en undervisning där ungdomar får möjlighet att reflektera kring synen på sexualitet, jämställdhet och normer.

Anf. 20 HANNAH BERGSTEDT (S):

Fru talman! Tack, Jan Björklund, för svaret!

Bakgrunden till den här interpellationsdebatten är de medialt uppmärksammade fall av våldtäkt och övergrepp som inte har lett till fällande dom. En stor del av den mediala diskussionen har handlat om rättsväsendet. Men vi behöver också prata om det förebyggande arbetet, om de frågor som ställs till förövare och offer.

Återkommande får vi höra ifrågasättande av allt ifrån kvinnors klädsel och alkoholkonsumtion till tidigare sexuella erfarenheter. På den andra sidan nämns alkohol och okunskap eller kanske snarare brist på förstånd hos den manliga parten, som hänvisar till argument som att man inte har förstått eller begripit att man har utfört en våldtäkt.

Alkoholkonsumtion är särskilt intressant. I en undersökning av Amnesty, som har tittat på attityder kring sexuella övergrepp hos unga, visar det sig att man tycker att kvinnors ansvar ökar när de har druckit alkohol, medan mäns minskar.

De här föreställningarna är stereotypa föreställningar som tar sin utgångspunkt i att flickor och unga kvinnor inte har en egen sexualitet och anses vara sexuellt tillgängliga för män så länge motsatsen inte hävdas. I vissa fall ligger tolkningsföreträdet hos unga män, trots att det har förekommit motstånd både fysiskt och verbalt.

Detta är byggt på att kvinnan i fråga har visat sexuellt intresse redan före eller till exempel har sagt sig uppskatta sex. Då är man helt plötsligt tillgänglig för vilka sexuella aktiviteter som helst, oavsett om man har protesterat eller inte.

Det bygger på normer och förlegade föreställningar om mäns och kvinnors sexualitet. Normer är det som bekant svårt att lagstifta om, utan det behövs ett långsiktigt förändringsarbete. Därför blir skolan otroligt viktig i sammanhanget.

Vi vet att tillgången till normkritisk sexualundervisning varierar kraftigt i landet och att skillnaden i kvalitet i undervisningen i skolan är stor. År 1999 gjorde Myndigheten för skolutveckling, på dåvarande S-regerings uppdrag, en utvärdering som visade på stora kvalitetsbrister och brister i likvärdigheten.

Den biologiska kunskapen om hur barn blir till får de allra flesta barn och unga till sig. Men just den reflekterande del som normkritiskt handlar om mäns och kvinnors sexualitet ser väldigt olika ut på olika ställen i landet. Det gäller både tillgången till den och hur den är utformad. Trots att det finns tydligt utskrivet i både kurs- och läroplan varierar det kraftigt.

Den nuvarande läroplanen har varit i bruk i tre läsår. Min fundering är: Är det inte dags att på nytt se över vad som har hänt med sexualundervisningen i skolan? Det är trots allt ett tag sedan det gjordes sist.

En av de saker som ministern tar upp i sitt svar är de uppdrag som har getts till Ungdomsstyrelsen, som bland annat omfattar studier på unga mäns syn på våldsutövande ur ett genusperspektiv. Det vore intressant att höra vilka slutsatser som utbildningsministern har dragit av det uppdrag som har getts till Ungdomsstyrelsen, som också tas upp i svaret.

Prot. 2013/14:77

4 mars

---

*Svar på
interpellationer*

Anf. 21 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det är intressant att se på hur man förebygger sexualbrott, alltså inte bara vad man kan göra när brottet väl har ägt rum, för då har ju skadan redan skett, även om det självklart är jätte viktigt att offren får bättre upprättelse än i dag. Vi måste också förebygga.

Det sändes en intressant dokumentär för ett tag sedan som hette *Ingen riktig våldtäkt*. Den handlade om hur många ungdomar befinner sig i gränslandet mellan sex och övergrepp. Det är inte alltid en ful gubbe som hoppar upp från buskarna och våldtar en ung tjej, utan ofta är det jämnåriga killar. Ofta kan det vara att man är på fest eller till och med är intresserad av den kille som sedan våldtar en.

Man kan se att de här tjejerna – det är självklart också killar som är utsatta, men det är fler tjejer – senare tar på sig skulden. De säger: Tänk om jag inte hade följt med, tänk om jag inte hade druckit. Det blir en kombination av att de själva känner att de har gjort något fel och de värderingar som de omges av.

De har gjorts undersökningar bland ungdomar av vilka värderingar som de har i de här frågorna. Tyvärr kan man se att många tycker att det inte är någon riktig våldtäkt om tjejen är full – om hon har druckit för mycket är det ingen riktig våldtäkt. Det kommer in även sådant som hur man klär sig, hur man betar sig och tidigare sexualhistorier, om man har ett rykte om sig.

Ett sådant rykte kan uppstå på väldigt lösa grunder. Även bland ungdomar i dag finns det en del gamla värderingar som dessutom värderar tjejers och killars sexualitet olika. Att en kille har haft många sexualpartner kan till och med vara positivt för hans rykte, medan det blir negativt för en tjej – och det behöver inte ens vara sant, utan det kan vara ett rykte som har spridits på lösa grunder.

Även om det görs en hel del för att försöka förbättra värderingarna och när inte alltför mycket har hänt, trots att vi lever i modern tid, måste vi göra mer.

Precis som Hannah Bergstedt säger: Visst fungerar det på en del håll. Men det är inte överallt. Det viktiga är att se till så att detta sprids till alla skolor och når alla barn och ungdomar oavsett vilken skola man råkar gå på, oavsett var man bor och oavsett vilka lärare man råkar ha.

Visst får man god kunskap i hur ett samlag går till och hur ett barn kommer till. Men kring sexualitet finns det också värderingar, och det borde man jobba ännu mer med – och faktiskt ifrågasätta värderingarna. Jag tror att man skulle kunna åstadkomma mycket om man diskuterade detta på allvar och fokuserade på de problem som finns.

Ungefär 6 000 våldtäkter anmäls varje år. Då räknar man med ett mörkertal vilket innebär att bara en bråkdel av alla våldtäkter anmäls. Sedan är det bara ett par hundra fall som leder till fällande dom. Detta är såklart jätteallvarligt. Men mörkertalet är också fruktansvärt.

De som gjorde filmen *Ingen riktig våldtäkt*, som bygger på verkliga händelser, berättade att de träffade många som hade blivit våldtagna men som inte hade anmält. De vågade inte. De var rädda för att inte bli trodda och tog på sig skulden. Jag hoppas alltså att vi kan göra ännu mer på området.

Anf. 22 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Tack för interpellationen från Hannah Bergstedt och för inläggen från både interpellanten och Hillevi Larsson. Jag delar helt och hållet både problembeskrivningen och er upprördhet över att samhället och vi allihop tillsammans gör för lite. Jag funderar också mycket, även när jag fick interpellationen, över hur vi ska gå vidare.

Precis som ni blev jag oerhört upprörd över de här fallen som har uppmärksammats mycket men som naturligtvis är toppen av ett isberg. Det är uppenbart att ett gäng grabbar har betett sig fullständigt svinaktigt, men rättsväsendet blir ändå maktlöst i slutändan.

I våra partier funderar vi alla på hur vi kan skärpa lagstiftningen och hur vi kan ge rättsväsendet mer tänder att agera när det sker. Men i interpellationen är ni inne på om vi kan förebygga mer så att det inte sker över huvud taget. Det är också en oerhört viktig diskussion.

Innan jag går in på vad skolan kan göra rent konkret måste vi förstå att skolan inte kommer att kunna lösa detta ensam. Hur många uppdrag vi än ger till Skolverket kommer det inte att ensamt lösa problemet. Vi talar om värderingar som överförs från generation till generation, från människa till människa. De ser annorlunda ut i dag. Jag skulle vilja säga att värderingarna ser bättre ut i dag än de gjorde om vi går tillbaka i tiden, men värderingsförändringen är inte tillräcklig. Vi måste gå längre.

Mycket handlar om samhällsdebatt. Det handlar inte alltid om en paragraf vid lagstiftning eller ett regleringsbrev till en myndighet. Samhällsdebatten påverkar värderingar. Debatten förs också. Ni är båda aktiva. Jag själv, många i mitt parti och många politiskt verksamma är också aktiva i samhällsdebatten för att påverka värderingar.

När man talar om skolans uppdrag i sammanhanget måste man förstå skolans begränsade möjligheter, men jag delar ändå uppfattningen att skolan har möjligheter. Därför är läroplanen för 2011 mycket tydlig på den här punkten. Vi vet dock alla att det som står i en läroplan bara är en del. Den viktiga frågan är det som händer där ute i klassrummet.

Jag har givit i uppdrag åt både Ungdomsstyrelsen och Skolverket att ta fram olika typer av stöd för lärarna i de här situationerna. Det är mycket lättare att undervisa i de biologiska processerna kring hur barn blir till än i detta som handlar om värderingar. Det är otroligt mycket svårare att undervisa i det. Det måste man ha respekt för. Ungdomarna är ju inte nollställda när de kommer till undervisningen i ämnet. Ungdomar i 16-årsåldern har en massa värderingar med sig, och då ska läraren ibland försöka vända och vrida på de värderingarna och diskutera och ifrågasätta.

Jag uppfattade att Hannah Bergstedt sade att uppdragen som har givits är bra men att man nu bör titta på hur det har fallit ut. Jag tycker att det är en bra idé. Det står inte i interpellationssvaret, men jag tycker att det är en bra idé att göra en uppföljning. Det är möjligt att det är lite för tidigt att dra slutsatser ännu. Man måste låta det gå några läsår, inte bara sedan läroplanen har börjat gälla utan också några läsår sedan stöd-materialet och stödet till lärarna har börjat ges från Skolverket och Ungdomsstyrelsen. Jag tycker dock att det är en bra idé att utvärdera detta så snart det är meningsfullt, att utvärdera och se hur det har fallit ut och om vi ska göra ännu mer.

Anf. 23 HANNAH BERGSTEDT (S):

Fru talman! Självklart tror ingen att detta bara handlar om skolan. Det är naturligtvis ett mycket större problem än så, men nu handlar interpellationsdebatten om vad just skolan kan göra för att ändra på de värderingar och normer som finns.

Ministern trycker i svaret på både rektorns och lärarnas ansvar för sexualundervisningen. Nästa år har sexualundervisning varit obligatorisk i Sverige i 60 år. Men fortfarande är det väldigt få lärare som har läst någon kurs kopplad till ämnet. En undersökning visar att ungefär 6 procent av alla lärare har läst en kurs som är kopplad till just sexualundervisning. Och när man tittar på de olika universiteterna som har lärarutbildning varierar tillgången på kurser kopplade till normkritisk sexualundervisning ganska ordentligt.

I utvärderingen som gjordes 1999, med en liten uppföljning ett par år senare där man pratade med rektorer, anger flera att de önskade att fler lärarstuderande hade läst om sexualundervisning och hade haft det som en kurs. Det önskar naturligtvis jag också, och det gör säkert även Jan Björklund. I undersökningen som man gjorde och i den utvärdering som sedan gjordes i samtal med rektorerna trycker man på att lärarnas kompetens är central för att man ska få en fullgod sexualundervisning som är normkritisk.

I uppföljningen där man har samtalat med rektorerna trycker de samtidigt på att hur sexualundervisningen blir beror mycket på de individuella lärarnas engagemang för frågan, eller den eventuella rektorns engagemang för frågan. Den biologiska kunskapen om hur barn blir till får alla elever i svensk skola – de har säkert klurat ut det redan innan. Men den viktiga delen, som handlar om mäns och kvinnors sexualitet, om att fundera över sin egen sexualitet och dessutom om ett arbete för att förebygga våldsbrott, saknas och varierar kraftigt. Jag tycker att det är ganska bekymmersamt eftersom vi vet att det är en viktig del i det förebyggande arbetet.

Vi är överens om att sexualundervisningen är viktig för att påverka förlegade normer och värderingar kring mäns och kvinnors sexualitet och om att lärarens och rektorns kompetens är central. Vi är samtidigt medvetna om att få lärare faktiskt besitter den här kunskapen eftersom de inte har haft det som en del av sin lärarutbildning. Jag funderar lite grann på vad vi ska göra av den vetskapen. Är det dags att införa det som en obligatorisk kurs i lärarutbildningen? Eller finns det någon annan lösning, som ministern ser det, så att vi får en likvärdig och fullgod normkritisk sexualundervisning för alla elever i det här landet?

Det uppdrag som Ungdomsstyrelsen har fått är väldigt bra. Det är viktigt att vi tittar på frågorna, men jag tror också att det är viktigt att vi inte bara gör kortsiktiga projekt. Vi måste också ha en långsiktig utveckling av sexualundervisningen i skolan.

Anf. 24 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! När man gör undersökningar om hur ungdomar har fått sina sexuella erfarenheter är det tyvärr förskräckligt många som uppger att det är i form av övergrepp, mer eller mindre uttalade övergrepp. Det handlar om alltifrån tjat till fysiska övergrepp. Mot bakgrund av det är detta uppenbarligen ett stort problem. Det är klart att skolan inte kan lösa

allt. Men det är på det området vi kan göra något. Vi måste såklart göra något även på fler områden, men skolan är ett väldigt centralt område.

I de flesta fall är det tjejer som blir utsatta, men det händer också att killar blir utsatta för övergrepp. Då är det ofta ännu mer tabubelagt att berätta om det och att anmäla det. Det går stick i stäv med mansrollen och att en man inte ska vara ett offer. Även för killarnas skull, de som blir utsatta, är det jätteviktigt att ifrågasätta de ålderdomliga värderingarna som tyvärr lever vidare än i dag. Det är självklart viktigt också för de killar som begår övergrepp. Det går att förebygga.

Det finns andra länder där våldtäkter är extremt vanliga. Där kan man också se att de här normerna är extremt starka. Det visar att om vi kan komma åt föreställningarna om manlig och kvinnlig sexualitet och göra upp med dem, kan vi också förebygga övergrepp. Vi kan se till att fler vågar anmäla övergrepp.

Inte minst är det viktigt att se till att gruppdynamiken ändras. I dag kan det till och med vara så att en ung tjej som har blivit utsatt för ett övergrepp blir kallad hora och får skulden lagd på sig. Trycket på henne att inte anmäla blir väldigt hårt.

Jag hoppas att vi kan göra mer.

Anf. 25 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! God samlevnadsundervisning är normkritisk. När barnen kommer till skolan är det få saker som de har så mycket uppfattningar om som samlevnad. Det har de upplevt sedan sin första dag, från att de föddes, hos föräldrarna eller vem de nu bor hos, antingen i kärnfamilj eller med separerade föräldrar. De har sett samlevnad varje dag.

När de kommer upp i högstadiet och på allvar ska få ta del av sex- och samlevnadsundervisningen har de rader av normer med sig. Den norm de har är vad de själva har sett och upplevt. Det betyder att mängder av elever har mängder av olika normer med sig, eftersom de har sett helt olika saker.

Jag hoppas att huvuddelen har sett att det fungerat bra, fastän ingen samlevnad är problemfri, med stor respekt för varandra. Några har tyvärr upplevt hemskheter i hemmet och i sin närhet när de kommer till skolan. God samlevnadsundervisning är normkritisk. Den ifrågasätter detta lite grann på ett utmanande sätt utan att skuldbelägga.

Det är otroligt känsloladdat. Det är därför det många gånger är otroligt svårt för skolan att hantera det med eleverna. Det måste man ha stor respekt för. Att undervisa i ekvationer och matematik är mycket lättare än detta. Det blir så emotionellt laddat för många elever. Den respekten ska man ha.

Sedan ska man ha en annan respekt och insikt. Frågor som rör seksualkunskap är otroligt spännande och laddat i de tidiga tonåren. Det tillhör livets mysterier och är spännande saker när de är i de åren. Det blir ofta lätt en tramsig, humoristisk och oseriös inställning till undervisningen som gör den svårhanterad i den åldern. Man måste ha respekt för den svårigheten. Det är ingenting som går att lagstifta bort. Jag tror att det alltid kommer att vara så.

Med allt detta sagt vill jag precis som ni fundera på: Hur kan skolväsendet göra mer än i dag för att möta detta på ett klokt sätt? Man måste ha respekt för att det är svårare att undervisa i detta än i vanliga teore-

tiska ämnen. Eleverna har så mycket med sig redan i undervisningssituationen.

Interpellanten kom med en idé i sitt inlägg. Jag ger gärna ett uppdrag till myndigheterna att utvärdera det första steget. Men vi kan också fundera på: Hur ska vi gå vidare, och vad ska vi göra mer? Jag delar uppfattningen att det är ett stort problem.

När man säger stort problem ska man kvalificera det. Det är inte så att huvuddelen av eleverna upplever att det är ett problem. Men tillräckligt många gör det för att det ska vara ett stort problem.

För dem som det är ett problem för kan problemet vara väldigt dominerande med allt vad de har upplevt antingen i hemmet eller som de själva varit med om redan i unga år.

Jag är väldigt lyhörd för idéer och synpunkter om vad vi kan göra mer. Vi ska också be våra myndigheter att utvärdera de insatser som redan är gjorda.

Anf. 26 HANNAH BERGSTEDT (S):

Fru talman! Vi kan diskutera hur stort problemet är. Var femte kvinna har utsatts för allvarligt sexuellt våld. För mig är det väldigt allvarligt.

Om vi ska arbeta förebyggande mot sexuellt våld och övergrepp på ett framgångsrikt sätt är sexualundervisningen viktig. Det lyfts fram i ett av de uppdrag som ministern har gett till Ungdomsstyrelsen. Det handlar om utbildning av framtida lärare men också om fortbildning av nuvarande lärare.

Precis som ministern säger handlar det om normer och värderingar hos barnen och deras föräldrar, men också våra lärare har en bild av mäns och kvinnors sexualitet som kanske inte riktigt alltid är helt uppdaterad. Det händer ganska mycket på det här området. Det behövs därför en god fortbildning. Det vet vi när vi ser på kunskapsnivån i dag. Vi vet att väldigt få lärare har detta med sig i sin utbildning när de kommer till skolan.

Vi behöver en sexualundervisning som vågar slå hål på myter om att killar vill ha mer sex än tjejer och där det är lika självklart att säga till tjejer att de måste vara lite försiktiga eftersom det inte är säkert att killen vill lika mycket som de. Det gäller också att säga till unga killar: Det är din kropp, och du bestämmer. Om du känner att det går för långt måste du kunna säga nej.

Det handlar om normer och värderingar. Som ministern säger är det ett svårt ämne. Jag ställer mig frågan: Om vi vet att det är svårt och att väldigt få lärare har en utbildning för att ta hand om det, är det då inte väldigt viktigt att se till att lärarna får den viktiga utbildningen för att ta tag i det väldigt svåra ämnet? Det är viktigt inte bara under skoltiden utan genom hela livet.

Anf. 27 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Jag är inte främmande för att också titta på lärarutbildningen. Ska man ha den typen av insatser bör det avgränsas till en viss grupp lärare. Det är då det går att göra något rejält. Ska det ingå i allas utbildning blir det för litet på något sätt. Men jag är inte främmande för det heller.

Vi utvärderar de uppdrag som har givits. Vi tittar på vad vi kan göra mer. Jag delar er uppfattning att det är ett stort samhällsproblem. Det är definitivt ett problem där skolan kan bidra men inte ensam lösa de utmaningar vi står inför. Vi gör mycket, men vi ska göra mer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2013/14:77
4 mars

Svar på
interpellationer

6 § Svar på interpellation 2013/14:233 om Turkiet och KCK-rättegångarna

Anf. 28 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Jacob Johnson har frågat mig vilka initiativ jag avser att ta för att Turkiet fullt ut ska respektera den europeiska konventionen för mänskliga rättigheter samt Köpenhamnskriterierna.

Förhandlingarna om en turkisk anslutning till EU är det enskilt viktigaste verktyget för att främja en demokratisk utveckling i Turkiet och för att ställa krav på stärkta mänskliga rättigheter. Turkiet har under det senaste decenniet gjort framsteg som ett resultat av EU-förhandlingarna. För att Turkiet ska leva upp till den nivå av respekt för mänskliga rättigheter som EU kräver måste den kurdiska minoritetens ställning stärkas. Detta utgör en viktig del av det politiska Köpenhamnskriteriet. Minoriteters förutsättningar i Turkiet har dock förbättrats de senaste åren. Sverige och EU välkomnade den turkiska regeringens så kallade demokratipaket som presenterades den 30 september 2013. Demokratipaketet inkluderade en rad åtgärder för utökade rättigheter för den kurdiska befolkningen.

Liksom kommissionen påpekar i sin årliga översynsrapport anser Sverige att det är mycket anmärkningsvärt med det stora antal personer som gripits i samband med KCK-rättegångarna. Även Europadomstolen har dömt Turkiet till skadestånd för att beslut om häktning verkställs på vaga grunder och för att långa häktningstider i vissa fall har använts som bestraffning eller avskräckning. Turkiska medborgare har rätt att gå till Europadomstolen för att pröva om staten Turkiet lever upp till sina åtaganden enligt Europakonventionen. Det är välkomnande att se att turkiska medborgare utnyttjar denna rätt.

Sverige, liksom EU, pekar återkommande på att den vida definition av terrorism, som ligger till grund för tillslag mot kurdiska aktivister och regeringsskritiska journalister, är högst problematisk. I dialog med den turkiska regeringen kommer därför Sverige gemensamt med EU att ställa fortsatta krav på reformer för att stärka skyddet för den enskilde.

Ett kontinuerligt samarbete för att stödja reformprocesser i Turkiet sker även bilateralt med Sverige. Bland annat pågår i dag ett utbyte mellan svenska och turkiska åklagare och domare för att stärka det turkiska rättssystemets oberoende och effektivitet. Det svenska bilaterala reformsamarbetet möjliggör även åtgärder för att främja rättsreformer och för skydd av mänskliga rättigheter i enlighet med de krav som ställs genom Köpenhamnskriterierna. Det strategiska partnerskapet mellan Sverige och Turkiet, som undertecknades i samband med statsbesöket i fjol, utgör en plattform för stärkt bilateral dialog om demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Sverige och EU kommer att fortsätta stödja Turkiets demokratisering och ser på EU-närmandet som ett ankare för reformprocessen i Turkiet. På så vis kan Turkiets fortsatta EU-process liksom hittills vara en kraft för positiva förändringar.

Anf. 29 JACOB JOHNSON (V):

Fru talman! Tack för svaret, utrikesministern.

Det är snart nu i slutet av denna månad återigen lokalval i Turkiet. Jag kommer att åka ned till den största kurdiska staden Amed, eller Diyarbakir som det heter på turkiska, för att fungera som valövervakare, precis som jag gjorde för fem år sedan 2009. Då blev jag och några andra valövervakare i och för sig ombudade att åka till staden Mersin, som är en hamnstad vid nordöstra Medelhavet, med stor kurdisk befolkning för att följa valet där.

Valet då kunde trots vissa incidenter anses ha genomförts på ett godtagbart sätt. Det dåvarande prokurdiska partiet DTP, Demokratiska samlingspartiet, hade stora framgångar och vann många borgmästarplatser. Dess värre reagerade Turkiet mycket negativt på dessa framgångar för DTP, och bara drygt två veckor efter valet påbörjades massarresteringar av folkvalda kurdiska politiker och även av journalister, människorättsföreträdare med flera. Många av dessa sitter fortfarande häktade i turkiska fängelser efter snart fem år, vilket är fullständigt oacceptabelt.

En av de fängslade vars fall jag har engagerat mig särskilt i är advokaten, författaren och vice ordföranden i Human Rights Association of Turkey Muharrem Erbey. Erbey fängslades på julafton 2009, några månader efter det att han samma höst hade deltagit i ett seminarium här i riksdagen på inbjudan av Svenska stödkommittén för mänskliga rättigheter i Turkiet – ett av de nätverk som vi riksdagsledamöter är engagerade i. Denne unge tvåbarnsfar sitter nu, snart fyra och ett halvt år senare, fortfarande häktad i Diyarbakir.

Jag har besökt honom i fängelset och följt rättegången mot honom och hans medåtalade på plats flera gånger. Det är en näst intill tragikomisk, men i själva verket naturligtvis djupt deprimerande, teater som upprepas med jämna mellanrum. Det är fullständigt oacceptabelt att ett land som Turkiet, som hävdar att det uppfyller Köpenhamnskriterierna, behandlar en person som Muharrem Erbey på detta sätt.

Erbeys fall har uppmärksammats internationellt, och han erhöLL Ludovic-Trarieux International Human Rights Prize för 2012. Det är ett pris som delas ut av advokater för att hedra andra advokater som kämpar för mänskliga rättigheter. Den förste som fick priset var förresten advokaten Nelson Mandela 1985. Även internationella PEN verkar för Erbeys frigivande. Ett femtiotal ledamöter av Sveriges riksdag, från de flesta av riksdagens partier, har också krävt hans frigivande.

Fru talman! Jag använder mig av exemplet Erbey för att konkretisera vad som nu har pågått i snart fem år i Turkiet – utan kraftfulla reaktioner från svensk eller EU:s sida. Dessutom strider Turkiets behandling av de fängslade i KCK-rättegångarna mot den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, särskilt mot dess artikel 6 om rätten till en rättvis rättegång inom rimlig tid.

Utrikesministern svarar på min fråga om vilka initiativ han avser att ta med anledning av dessa helt oproportionerliga KCK-rättegångar i stort sett att Sverige och EU kommer att fortsätta stödja Turkiets demokratisering och att man ser på EU-närmandet som ett ankare för reformprocessen i Turkiet.

Fru talman! Detta har vi hört i årtionden. Ändå fortsätter Turkiet att behandla sina medborgare på detta sätt. Är det inte dags, Carl Bildt, att rakt över disk och direkt till ansvariga i Turkiet kräva att Erbey och andra medåtalade nu efter snart fem år i fängelse släpps fria?

Anf. 30 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Jacob Johnson har alldeles rätt när han beskriver det arbete som vi bedriver från den svenska regeringens och Europeiska unionens sida. Det handlar om att hjälpa Turkiet att ta itu med de avgörande brister som har rått sedan lång tid. Det som Jacob Johnson beskriver, om man går längre tillbaka i tiden, är en stat som kommer från en militärdiktaturtradition – en utomordentligt auktoritär tradition – som successivt och steg för steg håller på att röra sig i rätt riktning. Det är ibland två steg framåt och ett steg tillbaka, och EU-processen har varit ett starkt stöd för detta. Men när EU-processen blir svagare blir också reformkrafterna i Turkiet svagare.

Bland det allra svåraste, och från turkisk utgångspunkt nästan det mest plågsamma, är självfallet hela den kurdiska frågan. Det som är glädjande i sammanhanget är att vi nu har fått i gång en försiktig och trevande men ack så viktig fredsprocess. Den har nu kommit in i lite av ett viloläge, vilket vi beklagar, på grund av att andra frågor tenderar att dominera den turkiska inrikespolitiken. Men vad vi gör i dialogen med turkiska företrädare – som är tämligen intensiv även om den handlar mycket om annat också – är att ständigt både understryka vikten av Europaprocessen när det gäller att stärka skyddet för de medborgerliga fri- och rättigheterna i olika avseenden och gå vidare med den kurdiska fredsprocessen. Det finns ett intimt och tydligt samband mellan dessa bägge processer.

Som jag sade är det två steg framåt och ibland ett steg bakåt. Jag noterar att i dag, åtminstone enligt medieuppgifter, har den turkiska regeringen offentliggjort en aktionsplan för mänskliga rättigheter. Det är en förutsättning för att man ska kunna öppna det så kallade 23:e kapitlet i anslutningsförhandlingarna med Europeiska unionen. Det har Sveriges starka stöd. När vi kommer in i en konkret förhandling mellan Turkiet och Europeiska unionen om de frågor som rör rättsordningen och allt som har med detta att göra får vi bättre möjlighet att påverka den turkiska lagstiftningen och hur den tillämpas. Jag hoppas att det som har publice-rats i dag ska göra det lättare att öppna det 23:e kapitlet och därmed påverka detta.

Sedan finns det många andra delar. Låt mig bara igen nämna det som jag tog upp i interpellationssvaret: Turkiet är medlem i Europarådet och ansluter sig till Europakommissionen för mänskliga rättigheter. Där prövas en hel del av de här sakerna. Turkiet tillhör inte dem som får mest underkänt, men landet är för ögonblicket tvåa i listan. Det är viktigt att denna möjlighet till individuell prövning av alltifrån häktningstider och

annat i Europadomstolen förekommer. Lika viktigt är det självfallet att Turkiet anpassar sig efter de utslag som kommer i Europadomstolen.

Anf. 31 JACOB JOHNSON (V):

Fru talman! Jag anser trots allt, även om det finns positiva steg, att Sverige och EU är alldeles för flata när det gäller KCK-rättegångarna mot bakgrund av Köpenhamnskriterierna och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Nu har till och med konstitutionsdomstolen i Turkiet i några uppseendeväckande domar före jul beslutat att fängslandet av ett antal folkvalda parlamentariker i några andra rättsfall var olagligt. Det gäller bland annat några parlamentsledamöter från det prokurdiska partiet BDP. De har nu frisläppts och har kunnat sväras in i det turkiska parlamentet.

Konstitutionsdomstolen fann som domskäl att fängslandet av folkvalda parlamentariker strider mot folkets vilja och att de fängslade politikererna hade suttit häktade under oproportionerligt lång tid. Det är naturligtvis ett positivt steg att konstitutionsdomstolen har kommit till ett sådant ställningstagande. Men det måste fullföljas.

Dessutom menar jag att det turkiska agerandet när det gäller de fängslade kurderna är mycket svårförståeligt och kontraproduktivt för en lösning av den kurdiska frågan. Hösten 2012 genomförde tusentals fängslade kurder hungerstrejker som varade i månader och som avbröts först på uppmaning av den fängslade kurdledaren Öcalan. Våren 2013, alltså för ett år sedan, uppmanade Öcalan PKK att dra tillbaka sin gerilla från Turkiet.

Jag var själv på plats i Turkiet i maj förra året när gerillan påbörjade sitt uttåg. Med tanke på den långvariga konflikten mellan turkar och kurder måste man välkomna att PKK på Öcalans uppmaning drog tillbaka sin gerilla. Det var ett konkret steg för att främja en fredlig demokratisk lösning på kurdfrågan. Det krävs knappast någon professorshatt i statsvetenskap för att förstå att den kurdiska sidan förväntar sig att Turkiet också anstränger sig så att fredsprocessen, eller den demokratiska öppning som Erdogan talade om för några år sedan, kan ta ett ytterligare steg framåt.

Jag anser att Turkiets hanterande av KCK-rättegångarna med till exempel den snart femåriga fängelsevistelsen för Muharrem Erbey snarast kan ses som ett steg bakåt, och inte som ett steg framåt.

Utrikesminister Bildt hänvisar i sitt svar till att Sverige anser att det stora antal personer som har gripits i samband med KCK-rättegångarna är mycket anmärkningsvärt och att Sverige tycker att den vida definition av terrorism som används är högst problematisk. Men jag tycker, fru talman, att ord som anmärkningsvärd och problematisk inte är tillräckliga nu när det snart har gått fem år. Det måste skickas ett mycket tydligt krav till Turkiet att det räcker nu. Denna rättsfars måste få ett slut.

Enligt den information jag har fått kommer rättegången i Diyarbakır att återupptas den 14 april, exakt fem år efter det att fängslandena i KCK-rättegångarna påbörjades. Tänker utrikesministern utnyttja detta tillfälle till att ställa konkreta krav på turkiska myndigheter – med hänvisning också till den turkiska konstitutionsdomstolens beslut före nyår – på

Anf. 32 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Vi ställer från Europeiska unionens sida mycket konkreta krav på Turkiet när det gäller reformeringen av rättssystemet. Det ligger i dialogen om de här frågorna, men det ligger också i vår förhoppning om att vi ska kunna komma in i förhandlingen så att vi mer konkret har möjlighet att påverka, hoppas jag i alla fall, de lagar som är problematiska från den utgångspunkten.

Som Jacob Johnson och jag är överens om handlar det inte minst om den mycket vida definitionen av terrorism som finns i den turkiska lagstiftningen – det är Turkiet dess värre inte alldeles ensamma om i världen att ha – och bakgrunden är att det har varit en lång och plågsam historia av terrorism med PKK och kampen om detta. Kvarlevan är en lagstiftning med en mycket vid definition som dessutom historiskt sett har tillämpats på ett utomordentligt vitt sett.

Det måste vara en viktig del också av fredsprocessen att man tar itu med detta och får en lagstiftning som är i överensstämmelse med rimliga europeiska krav och bestämmelserna vad gäller skyddet av medborgerska fri- och rättigheter i Europa.

Vi understryker ständigt vikten av den kurdiska fredsprocessen. Det är rätt som Jacob Johnson säger här att det har tagits steg från bägge sidor. Det är ingen tvekan om att det har tagits steg från PKK-sidan som har varit betydelsefulla, liksom det har tagits steg från den andra sidan. Den stora hungerstrejken nämndes här, och den handlade i grunden om rätten att använda det kurdiska språket i domstolar. Den rätten fick man, och det var en del av anledningarna till att hungerstrejken kunde upphöra. Det innebär förvisso inte att alla problem är lösta, för det är de inte. Vi vet av ibland relativt dyrköpt historisk erfarenhet att fredsprocesser är både långsiktiga och besvärliga, och dessutom ska man inte underskatta att de är känslomässigt krävande för bägge sidor som ofta med betydande uppoffringar varit involverade i väpnad kamp under mycket lång tid.

Jag kan försäkra Jacob Johnson om att vi lägger energi både på att få ökad tyngd åt rättsfrågorna och frågorna om mänskliga rättigheter i relationen med EU – det handlar mycket om kapitel 23 – och på förutsättningarna för att föra den kurdiska fredsprocessen vidare i dialog både med de turkiska myndigheterna och med andra företrädare. Låt mig speciellt nämna den positiva roll som spelas av myndigheterna och av president Barzani i den norra delen av Irak, i det som kallas KRG, och det samarbete som Barzani har med både Turkiet och andra för att föra denna process framåt.

I det sammanhanget hoppas jag självfallet att man ska kunna komma fram till en acceptabel och rättssäker korrekt lösning också i de individuella fall som allt detta ytterst handlar om.

Anf. 33 JACOB JOHNSON (V):

Fru talman! Tack för den här debatten, utrikesministern! I slutet av mars åker jag åter ned till Kurdistan, till Amed, för att följa valet som valövervakare. Jag ser fram emot och förväntar mig ett demokratiskt och fredligt val och att myndigheterna respekterar valresultatet och till skill-

Svar på
interpellationer

nad från valet 2009 helt upphör med fängslandet av för dem kanske miss-
hagliga men trots allt folkvalda politiker.

Jag förväntar mig också och kräver att Erbey och hans medtälade
friges allra senast den 14 april, på femårsdagen av massarresteringarna.

Jag anser som sagt att de här rättegångarna strider mot Köpenhamns-
kriterierna som ju Turkiet egentligen ska ha uppfyllt innan man börjar
förhandla om medlemskap i EU. Rättegångarna är kontraproduktiva när
det gäller att få till stånd en fredlig lösning på den kurdiska frågan. Det
finns naturligtvis därutöver också starka humanitära skäl att frige perso-
ner som på vaga och obevisade grunder, menar jag, har suttit fängslade i
snart fem år. Många av dem har under tiden dessutom drabbats av allvar-
liga sjukdomar och behöver avancerad läkarvård, vilket de förvägras.

Jag förväntar mig till sist att den svenska regeringen kraftfullt agerar
gentemot turkiska myndigheter så att dessa orättfärdiga och farsartade
rättegångar kan avslutas, de oskyldiga friges och ett betydelsefullt steg
tas mot en fredlig lösning av den kurdiska frågan och utvecklad demo-
krati i Turkiet.

Anf. 34 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Låt mig inskränka mitt avslutningsanförande till att säga
att jag uppskattar Jacob Johnsons engagemang i den här frågan och de
insatser han har gjort och ska göra som valobservatör. Jag vill önska
honom all framgång i det säkert både intressanta och viktiga arbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2013/14:301 om EU och Bosnien och Her- cegovina

Anf. 35 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Jasenko Omanovic har frågat mig vilka åtgärder jag tän-
ker vidta för att hjälpa Bosnien och Hercegovina att bli medlem av EU.

Att Sverige har ett starkt engagemang för Bosnien behöver knappast
påpekas speciellt. Under det brutala kriget mellan 1991 och 1995 var
Sverige starkt engagerat för landets fred och för att hjälpa alla dem som
tvingades fly från fördrivning och våld. Vi öppnade våra dörrar för flyk-
tingar från Bosnien som fick andra europeiska länder. Svenska män och
kvinnor tjänstgjorde i fredsoperationer under först FN:s och sedan Natos
kommando för att hindra våldet och säkra den fred som kunde slutas mot
slutet av 1995.

Jag tillhörde själv dem som under dessa ofta svåra år var engagerade
för att stoppa kriget och skapa förutsättningarna för både fred och förso-
ning. Men redan då var inte minst jag själv tydlig med att fred och förso-
ning tydligast kunde säkras genom att regionen i sin helhet blev del av
den bredare europeiska integrationsprocessen inom Europeiska unionen.
Det var en syn som då inte sällan mötte motstånd men som kom att bli
hela unionens genom den så kallade Thessalonikideklarationen 2003.

Sedan dess har Sverige arbetat dels med att hjälpa Bosnien självt i
dess utveckling genom bland annat omfattande biståndsprogram, dels

med att vara pådrivande i den europeiska integrationsprocessen för regionen i dess helhet. Det ska inte döljas att vi hade hoppats att utvecklingen skulle ha gått snabbare än vad som visat sig vara fallet. Skälet till detta ligger dock i allt väsentligt i regionen själv och inte minst i Bosniens egen utveckling.

Genom fredsavtalet 1995 och det massiva, främst europeiska, stöd som kom landet till del under de år som följde fick Bosnien en möjlighet att självt forma sin framtid. Vår avsikt var att skapa förutsättningarna för en genuint självständig stat, inte att sätta upp ett internationellt protektorat i Europas mitt. Utvecklingen har dock i dessa avseenden i mångt och mycket varit en besvikelse. Åtskilliga av Bosniens politiker har under dessa år ägnat mer tid åt att ropa på olika former av internationella interventioner i landets politiska liv än åt det arbete för genuina kompromisser och beslut som är enda möjligheten att föra landet framåt.

Den författning som var en del av fredsavtalet i Dayton 1995 var den kompromiss som då var möjlig för att få ett slut på kriget och inleda arbetet för en verklig fred. Författningen gav landet möjligheter att utvecklas, men den innehöll också klara bestämmelser om hur den kunde utvecklas och förändras genom nya överenskommelser i Bosnien självt. Så har dock inte blivit fallet. I stället har vi sett hur ofta sterila strider med i grunden nationalistiskt färgade agendor tagit överhanden över genuina ansträngningar att ta itu med landets växande ekonomiska och sociala problem. De oroligheter som vi kommit att se också i Bosnien under den tiden tror jag att vi ska se som ett uttryck för just detta. Man vill inte ha mer av strider av den typ vi sett under senare år. Man vill ha mindre av det och mer av genuint engagemang för landets verkliga problem.

I dag håller Bosnien på att hamna allra sist i kön av länder i regionen som steg för steg arbetar för att komma in i EU. Kroatien är redan medlem, och såväl Serbien som Montenegro har inlett förhandlingar om medlemskap. Alla Bosniens grannländer har kommit längre än Bosnien, och man har alla gjort det med egna ansträngningar. I detta ligger självfallet något av en tragedi.

Att Sverige tillhör de länder som allra tydligast skulle ge sitt stöd till ett Bosnien som med klar vilja och egna ansträngningar konkret började vägen mot ett medlemskap i EU är alldeles klart. Vi skulle varmt välkomna detta. Men samtidigt är vi tydliga med att det är Bosnien självt som måste ta de avgörande stegen. Ett självständigt land måste ha förmågan att fatta självständiga beslut.

Jag känner en djup oro mot bakgrund av de ekonomiska och sociala problem som växer i olika delar av landet och den tendens till hopplöshet som därmed finns, inte minst bland många unga människor. Därmed blir det allt viktigare att landet självt, inte minst mot bakgrund av höstens val, samlar sig till de beslut som krävs för att reformera ekonomin, förnya politiken och tydligt slå följe med regionen i övrigt i den europeiska integrationsprocessen.

Sverige är en av Bosniens allra mest genuina vänner. Vi ser fram mot att kunna ge allt vårt stöd till en sådan inriktning av landets politik.

Anf. 36 JASENKO OMANOVIC (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. En sak kan jag inte klaga på, och det är längden på svaret. Det var verkligen näst intill rekord, fru talman.

Ministern och jag debatterade den här frågan för nästan fyra år sedan, i juni 2010. I ett antal frågor som ministern berörde då hade vi samma förhoppning: att de skulle gå mot det bättre.

Tyvärr var det bara någon månad sedan Europarådet nästan hotade att slänga ut Bosnien ur gemenskapen på grund av att landet inte uppfyller de villkor som vi diskuterade för fyra år sedan här i kammaren. Man förmår inte ändra den delen i konstitutionen som bryter mot mänskliga rättigheter. Det är i sig väldigt problematiskt.

Det är glädjande att Kroatien numera är medlem i EU. Montenegro och Serbien tar steg framåt mot ett medlemskap. Nästa helg är det val i Serbien, och vi hoppas att det blir ännu en signal från det serbiska folket att man vill vara en del av Europeiska unionen.

Det blir minst sagt olyckligt om Bosnien blir det enda landet i regionen som inte är med. Makedonien har lite annorlunda problem med namnet och sådant, men Bosnien har fortfarande problem med det grundläggande.

Där, fru talman, har jag en fundering. Utrikesministern säger i svaret att vi är vänner. Sverige har gjort väldigt mycket när det gäller Bosnien; det ska man poängtera. Men riktiga vänner säger sanningen till sina vänner. Jag hoppas att utrikesministern använder sin position för att säga till de riktiga vännerna nere i Bosnien att man måste göra någonting åt den konstitution man har. Om man vill närma sig EU, om man vill vara en del av den gemenskapen, måste man göra en del förändringar. Sverige är en hjärtlig vän till Bosnien, och en riktig vän måste kunna säga sanningen till sina vänner. Jag hoppas verkligen att ministern gör det.

Om det fortsätter så här, hur blir det då om fyra år? De gångna fyra åren har man gått bakåt i stället för att närma sig ett EU-medlemskap. För någon månad sedan kom en rapport som nästan ifrågasatte Bosniens medlemskap i Europarådet. Det är inte *ett* steg bakåt utan flera, särskilt i förhållande till den omgivning man har, till Kroatien, Serbien och Montenegro. Därför är det viktigt att kunna säga sanningen till sina vänner.

Anf. 37 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Så är det. Jag tror att vi har både möjlighet och skyldighet att säga sanningen till våra vänner i Bosnien – till allihop, för det finns ju som bekant olika politiska ledare och olika delar av Bosnien.

Men det jag säger till dem med viss tydlighet sedan åtskillig tid tillbaka är: Ja, ni har problem med er författning. Ni borde kunna lösa dem. Nej, ni kan inte skylla alla problem på det. Sluta tjata på varandra om detta och ta itu med landets verkliga ekonomiska och sociala problem!

Det som inträffade i Tuzla med protester som har fått mycket uppmärksamhet världen över handlade i grunden om en förlegad ekonomisk struktur som man har varit oförmögen att reparera och en därpå följande dramatiskt växande arbetslöshet. Bosnien har en ungdomsarbetslöshet som ligger i storleksordningen 60 procent och unga människor som i huvudsak vill lämna landet. Förvärvsfrekvensen är låg – jag har glömt

siffrorna, men den är en av de lägsta i Europa – och vi vet att det är väldigt stor undersysselsättning i landet.

Vad beror då det på? När vi tittar på företagsklimatet och de värderingar som Världsbanken gör – jag tittade på deras berömda Doing Business – finner vi att Bosnien bland 185 länder i världen ligger på plats 126. Det är långt ned på listan. Det är i särklass längst ned också när det gäller länderna i regionen – tydligt efter länder som Bosnien borde ha haft möjligheter att göra bättre ifrån i jämförelse med.

Det här tror jag kan föras tillbaka på att Bosniens politiker – och det säger jag till dem med stor öppenhet, alldeles oavsett vilka de är – har negligerat de ekonomiska och sociala frågeställningarna och den ekonomiska moderniseringen i landet. De har ägnat sig för mycket åt de konstitutionella striderna. Dessa är i och för sig inte alldeles irrelevanta; det ska gärna sägas. Men även om man moderniserar en författning skapar man inte jobb, ekonomisk tillväxt och förutsättningar för företagande.

Jag kan försäkra att vi kommer att fortsätta att vara tydliga gentemot Bosniens politiker i olika hänseenden. Nu ska det bli val i Bosnien i oktober. Förutsättningarna för att man ska reda ut de konstitutionella frågeställningarna innan dess tror jag dess värre är relativt begränsade.

Förhoppningsvis kommer de protester som vi har sett lite varstans i Bosnien under de senaste månaderna att leda till att man förskjuter fokus mot – enligt min mening – lite mer reella och viktiga frågeställningar. Då kan man ge den bosniska politiken en nystart och fokusera på den ekonomiska politiken och Europarådet men förvisso också lösa upp en del av de mest besvärande knutarna i det konstitutionella ramverket. Kan vi medverka till att ge detta budskap till Bosniens alla politiker ska vi förvisso göra det.

Anf. 38 JASENKO OMANOVIC (S):

Fru talman! Det är intressant att det finns så många organisationer i Bosnien. EU:s största kontor utanför europeiska gränser tror jag finns i Bosnien. Världsbanken finns närvarande i Bosnien. Alla institutioner, allt som kallas samarbete och utveckling, finns närvarande i Bosnien. Men utvecklingen går bakåt, så någonstans gör man fel.

Man måste utgå från att demokrati inte bygger på en pappersprodukt. Det går inte att bara skriva ned, utan man måste tänka demokrati för att kunna få ut det på papperet. Det måste finnas ett demokratiskt tankesätt i huvudet. Jag får en bild av att man tänker: Demokrati finns ju på papperet.

Varför hände detta med politiken i Bosnien? Varför blev det så att det politiska etablissemanget i Bosnien diskuterar författningen och inte problemen som finns? Jo, det beror på att en del politiker klarar sin existens tack vare den diskussionen, annars skulle de försvinna från den politiska arenan. De skulle försvinna från politiken helt och hållet om de inte diskuterade detta. Det är det som håller dem kvar. Det i sig är ett problem, och därför behöver vi tänka om.

Som sagt, Sverige har gjort jättemycket för Bosnien och tagit emot en hel del flyktingar. På den korta tiden har dessa flyktingar blivit fungerande medborgare. I många kommunfullmäktigeförsamlingar och landsförsamlingar har vi sådana som har kommit från Bosnien, liksom i riksdagen och i EU-parlamentet. De som kom som flyktingar till Sverige

från Bosnien är i dag en del av vår demokrati. Men demokratin i Bosnien fungerar inte.

Man kan titta på vilka metoder man kan använda. Vad är det som man gör fel nu? Det finns ju, som sagt, inte en enda organisation som inte är på plats eller inte har varit på plats.

Här kan man dra en parallell till andra länder i Östeuropa. Tjeckien är ett land som väldigt enkelt har blivit en demokrati och sedan länge är en del av Europeiska unionen, medan Ukraina eller Bosnien, som vi ju debatterar nu, är länder som fortfarande brottas med problem. Där behövs också bildningsinsatser. Frågan är vad det är som görs fel. Det har gått många år, och alla institutioner finns eller har funnits på plats. Alla har gjort ansträngningar, men vi konstaterade just att utvecklingen sedan vi senast debatterade detta för fyra år sedan har gått bakåt och inte framåt.

Arbetslösheten bland ungdomar i Bosnien är sådan att man helst vill fly från landet och inte stanna kvar. Jag undrar vad ministern menar är felet i hanteringen.

Anf. 39 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Det är synnerligen viktiga och rätt grundläggande frågor som Jasenko Omanovic ställer. Det är alldeles riktigt att alla internationella organisationer antingen finns eller har funnits där. Bosnien har, som jag påpekade, fått ett mycket omfattande hjälpprogram. Det är möjligt att man ska ställa sig frågan: Har de fått för mycket? Har det skapat en beroendekultur som gör det svårare för landet att stå på egna ben och fatta egna beslut? Det är i alla fall frågor som jag tycker ska finnas där.

När man under så lång tid ger så mycket pengar blir det lätt för den politiska klassen att tro att det är så man ska göra och att egna ansträngningar egentligen inte betyder så mycket. En annan långsiktig och mer kulturell aspekt av det hela är – nu filosoferar jag lite – är att Bosnien har en historia som är något annorlunda. Den yttersta makten över Bosnien har under historisk tid alltid legat någon annanstans. Makten låg i Belgrad, Wien eller Istanbul, men den låg sällan i Sarajevo. Därmed har det kommit att ligga lite i Sarajevos politiska kultur att man ska be Belgrad, Wien eller Istanbul att lösa de problem man har i landet. Jag nämner detta som en faktor som man inte ska bortse från. Det handlar både om det kanske alltför stora beroendet av internationell hjälp och om något som sitter i väggarna och som kanske har haft den här effekten.

Det är som Jasenko Omanovic påpekar: De i storleksordningen 100 000 bosniska flyktingarna utmärks ju inte av något av detta. Tvärtom kom det för några månader sedan en undersökning som visade att om man jämför de flyktingar som kom från Bosnien med en likvärdig grupp ursprungliga svenskar har det snarast gått marginellt bättre för flyktingarna från Bosnien än för andra.

Det är alltså inget annat fel som har inträffat i Bosnien, utan det är institutionella eller kulturella faktorer som har bidragit till situationen.

Min och vår förhoppning är att den europeiska integrationsprocessen ska vara nyckeln till att långsiktigt förändra den kultur som har lett till den här situationen, men det måste finnas ett demokratiskt tryck från Bosniens befolkning – oavsett var den bor – som får säga till sina politiska ledare att det nu är dags att ta itu med de ekonomiska och sociala problemen, för det är de som är avgörande, till skillnad från pseudonat-

ionalistiska strider om olika detaljer i författningen. Detaljerna är inte alls oväsentliga, men det är svårt att tänka sig att vi skulle driva en svensk valrörelse där vi bara diskuterade författningsfrågor. Det skulle framstå som något udda inför en svensk valmanskår, som kanske vill ha svar på andra frågor. Nu överdriver jag lite, men dessa tendenser finns i den bosniska politiken, och det tror jag är negativt.

Här har vi väl alla en möjlighet att utnyttja de kontakter vi kan ha för att åstadkomma den förändring av Bosniens politiska uppträdande som skapar ökade möjligheter både för Bosniens egen utveckling och för den europeiska processen, där man har starkt stöd av Sverige.

Anf. 40 JASENKO OMANOVIC (S):

Fru talman! Det är självklart skillnad mellan en svensk valrörelse och en bosnisk. Sverige har ju haft fred i 200 år medan Bosnien slutade sitt sista krig – jag säger det sista, för det är tre krig som man har haft under det senaste århundradet – för bara 19 år sedan.

Problemet är att alldeles för många ungdomar tvivlar på att de har en framtid i Bosnien. Det land i världen där det föds lägst antal barn per kvinna är Bosnien. Det finns nästan inget hopp om framtiden i Bosnien.

Kanske får EU titta på andra vägar. Nu kan jag inte den exakta siffran, men i Sverige finns det nästan 100 000 personer som har flytt från Bosnien. I andra europeiska länder finns det också ett antal. Man kanske ska använda den kraften från EU för att komma in. Här i Stockholm och i Malmö finns det bosnier som är engagerade. De är företagare eller anställda, en del är politiskt aktiva eller aktiva i civila organisationer. Kanske kan man använda denna kraft för att komma in i det bosniska samhället och hjälpa?

I valet nu i oktober är det förhoppningsvis bosnierna själva som gör sin röst hörd och säger något väldigt positivt.

Anf. 41 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Jag håller helt med om detta. De 100 000 bosnier som finns i Sverige är en kraft som har möjlighet att hjälpa till. Det är ju utomordentligt få som har flyttat tillbaka efter kriget.

Det finns ett antal som är företagare i Sverige och som också försöker hjälpa till med företagsamhet i olika delar av Bosnien. Från ambassadens och Sidas sida har vi ett program där vi försöker hjälpa till med att skapa förutsättningar för den typ av företagsamhet som sedan kan generera lite mer av sysselsättning och handelsmöjligheter. Jag tror att det är en av de vägar som är viktiga i det här sammanhanget.

Låt mig säga att det geografiskt är Danmark som är vår södra granne – så är det – och Bosnien ligger långt borta i Europa. Men vi ligger ändå varandra väldigt nära när det gäller mänskliga kontakter av olika slag. Jag vet inte hur många ledamöter av denna riksdag som har bakgrund i Bosnien. Det håller man vid det här laget inte ens reda på, vilket är ett tecken på hur långt integrationen har gått. Det finns bosnier som är verk-samma i olika delar av svenskt samhällsliv. På somrarna i Bosnien vet vi att det är fullt med svenska bilar av den enkla anledningen att alla är tillbaka på semester och besöker sina familjer.

Det är möjligt att vi ska titta på möjligheten att utnyttja civilsamhällets samlade kraft för att försöka hjälpa Bosnien att få den bättre start som landet så väl behöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2013/14:276 om kris i psykvården

Anf. 42 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Hillevi Larsson har frågat mig om det som hon beskriver som en kris i den psykiatriska vården. Hillevi Larsson pekar på minskade resurser och brist på vårdplatser och undrar vad regeringen gör för att nå nollvisionen för självmord.

Det är riktigt att kostnadsutvecklingen för den specialiserade psykiatrin inte har varit likadan som för andra specialiteter, men det är inte säkert att det säger allt om utvecklingen inom disciplinen. Resurserna till primärvården, som möter merparten av människor med psykisk ohälsa, har ökat. Dessutom konstaterar Socialstyrelsen att vårdproduktionen i den specialiserade psykiatriska vården ökar kraftigt.

I sammanhanget vill jag betona att det är landstingen själva som har ansvar för hur de disponerar sina resurser. Regeringen har ändå sett ett särskilt behov av att stimulera utvecklingen och har sedan 2007 satsat totalt 5 miljarder kronor för att bidra till ökat kunskapsstöd, kompetensutveckling och kvalitetsarbete i den psykiatriska vården och omsorgen. Sedan 2012 har regeringen ingått årliga överenskommelser med Sveriges Kommuner och Landsting. Landsting och kommuner som levde upp till vissa prestationer, som minskade köer till den specialiserade barn- och ungdomspsykiatrin och förbättrad slutenvård, får dela på 630 miljoner kronor som ska användas till att utveckla bland annat kvalitet och samverkan med utgångspunkt i regionala och lokala behov. Förra året klarade alla landsting ett eller flera prestationsmål, och totalt bidrog staten med 380 miljoner kronor till landstingen i syfte att utveckla insatserna inom psykiatrin.

För att förhindra den yttersta konsekvensen av psykisk ohälsa – som är självmord – räcker det dock inte med att vi bara satsar på att stimulera utvecklingen inom den psykiatriska specialistvården. Det är viktigt att också arbeta med attityder och att se psykisk ohälsa ur ett folkhälsoperspektiv.

En viktig satsning som denna regering har gjort är att öka kunskapen och minska fördomarna om psykisk ohälsa. Sedan 2009 har regeringen satsat på kampanjen Hjärnkoll, som arbetar för att öka kunskapen och öppenheten kring psykisk ohälsa i befolkningen. Tre av fyra svenskar har erfarenhet av psykisk ohälsa – antingen egen eller som närstående. Ändå har vi svårt att prata om det. Negativa föreställningar, diskriminerande attityder och tystnad skapar hinder för återhämtning och fungerande livsstrategier för dem som drabbats. Skam- och skuld känslor drabbar både den med psykisk ohälsa och människorna runt omkring. Hjärnkoll arbetar med att öppna samtalen om våra psykiska olikheter, bland annat genom sina över 350 ambassadörer – personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa som berättar om sina egna erfarenheter. I en ny rapport

konstateras att kampanjen har gett goda resultat – gemene man är betydligt mer positiv till att personer med psykisk sjukdom ska vara delaktiga i samhället och att psykiatriska verksamheter bör bedrivas i öppna vårdformer 2013 än vid den första mätningen 2009. Fler är även positiva till att vara granne med, umgås med och arbeta med personer med psykisk ohälsa.

När det gäller den specifika frågan om självmord är det viktigt att se att det finns en positiv utveckling samtidigt som det finns oroande tendenser. Det finns sedan 1980-talet en stabil nedåtgående trend när det gäller självmord – det är glädjande. Dess värre minskar inte självmorden bland unga människor och inte heller i den grupp som är mest utsatt när det gäller självmord: män över 45 år. För att nå nollvisionen är det avgörande att vi inte försöker ta genvägar, för det finns inga sådana. Det som på sikt leder till ett minskat antal självmord i Sverige är att vi håller oss till de nio självmordspreventiva strategier som riksdagen antog 2008. Angreppssättet är brett, och regeringen har de senaste sju åren på olika sätt stimulerat kunskapsutveckling och gemensamt ansvarstagande. Att arbeta för ökad medvetenhet hos såväl allmänhet som professionella som möter människor i kris har varit ett område som regeringen prioriterat. Ett annat har varit att öka samverkan mellan olika huvudmän för ett bättre omhändertagande.

Det är min och regeringens avsikt att även framöver fortsätta arbetet med att målmedvetet utveckla det suicidpreventiva arbetet för att nå nollvisionen när det gäller självmord. För att nå dit krävs det ett envetet arbete med samordning och gemensamt ansvarstagande, och det stimulerar vi med resurser och ett tydligt mål – en nollvision när det gäller självmord.

Anf. 43 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Tyvärr har vi på många håll en vårdkris i Sverige. Man kan se att psykvården inte är i mindre kris än den övriga vården, snarare tvärtom. De psyksjuka är oftast inte någon stark patientgrupp. Det är inte de som går ut i demonstration, och det är inte de som får massmediernas uppmärksamhet. Det finns också många fördomar kring människor med psykisk ohälsa, trots att det är vanligt och trots att många under sin livstid upplever psykisk ohälsa eller har någon i sin närhet som gör det.

Ministern berättade om Hjärnkoll, som arbetar för att minska fördomarna och öka kunskapen om psykisk ohälsa. Det är ett jättebra projekt, men tyvärr räcker det inte när vi ser nedskärningar inom psykvården.

Jag har själv besökt psykvården i Skåne. Den är hårt pressad. Man kan se att trycket är extremt hårt på öppenvården, där patienterna inte läggs in. Nu har man dessutom gjort nedskärningar inom slutenvården. Det innebär att trycket på öppenvården ökar ytterligare.

Man får inte glömma att det handlar om oerhört svårt sjuka människor. Det handlar självklart om människor som riskerar att ta livet av sig – det är alltså en fråga om liv eller död. Men det handlar också om väldigt svåra diagnoser. Man kanske inte tar livet av sig, men man mår fruktansvärt dåligt och går ned sig och försämras ytterligare.

Jag kan nämna ett exempel från mitt studiebesök i den skånska vården. Man har gjort nedskärningar som gör att psykopatienter riskerar att tvingas dela rum, vilket är fullständigt absurt och vansinnigt. Jag hoppas

verkligen att det går att förhindra. Men när jag var på besök var det något som blev tydligt. Eftersom det var färre vårdplatser var alternativet till att psykospatienter inte skulle dela rum att man helt enkelt skulle porta en del av patienterna så att de inte får slutenvård över huvud taget.

Det säger sig självt att en psykospatient som pratar med sig själv och som ser syner kan bli väldigt stressad av någon annan i rummet som också är svårt sjuk. De här människorna, som behöver lugn och ro och kvalificerad vård, riskerar till och med att bli sämre i sin sjukdom. Detta är bara ett exempel på de negativa konsekvenserna av nedskärningarna i psykvården.

Vi har många ungdomar med självskadebeteenden. De skär sig och utsätter sig för fruktansvärda saker just för att de mår fruktansvärt dåligt psykiskt. Sedan har vi alla ungdomar som är självmordsbenägna. Fortfarande är självmord den vanligaste dödsorsaken bland dem mellan 15 och 24 år. Men självklart är det vanligt också högre upp i åldern.

I trafiken finns det en nollvision. Man räknar med att det är 300 dödsfall per år i trafiken. När det gäller självmord är det över 1 000. År 2012 var det drygt 1 500 personer som tog livet av sig.

Man kan se en nedåtgående trend, från 80-talet, men vi kan ändå se att det under senare år inte har blivit någon förbättring. Vi införde en nollvision 2008 i fråga om självmord. Men det står och stampar rätt mycket. Det som framför allt är skrämmande är Socialstyrelsens värdering av de här självmorden. Man menar att ungefär hälften av självmorden sker inom en månad efter att dessa människor har haft kontakt med vården och att de i många fall skulle kunna förhindras. Där måste vi fokusera och förbättra.

Anf. 44 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Genomgående tycker jag att vi kan säga att vi har en psykiatri som står sig väl i jämförelse med andra länder. Men psykiatrin är generellt sett i sämre skick än vad den somatiska sjukvården är i Sverige, alltså den kroppsliga sjukvården. Och vi har under en lång följd av år – nu pratar vi om decennier – ett område som har varit satt på undantag när det gäller uppmärksamhet, resurssatsande och utveckling.

Därför har regeringen, sedan den kom till, satsat mycket stora resurser på det här området. Det är ett målmedvetet arbete där mycket handlar om att korta väntetider för barn och unga. Det handlar mycket om att förstärka kompetensen inom psykiatrin, där det har funnits och fortfarande finns brister. Det handlar om att få fler läkare att söka sig till utbildning som ger psykiatrisk kompetens för att man ska kunna försörja vården med läkare som är kunniga inom den sektorn.

Vi har satsat betydande resurser på samarbete med frivilligorganisationer som är verksamma på det här området, både patientorganisationer och sådana som jobbar med personer som har förlorat en anhörig till följd av självmord. Mycket, mycket görs.

Jag sade redan när vi påbörjade det här arbetet att detta inte kommer att låta sig göras över en natt, inte ens under en mandatperiod, utan vi har många års hårt arbete framför oss innan vi kan säga att psykiatrin ens är uppe på den nivå som den somatiska vården är. Det behövs mångas medverkan och breda ansatser. En del av detta, fru talman, är tyvärr inte sådant som vi kan lösa med enkla politiska medel och fatta beslut om

eller sådant som genom mer resurser gör att saker och ting kommer att lösas sig.

I mänsklighetens hela historia har psykisk sjukdom drabbat människor. Det tycks inte som att psykisk sjukdom, i takt med att vi har blivit rikare som folk och fått det bättre, har minskat som sjukdomsanledning. Tvärtom får det fortsatt ett stort utrymme.

Allt det här går inte att möta med ekonomiska medel eller med aldrig så stora resurser. Vi behöver tänka väldigt brett när det gäller hur vi kan skapa ett samhälle där människor som drabbas av till exempel depressioner vågar prata med andra och öppna sig i ett tidigt skede så att insatser kan sättas in och ett samhälle där de som finns runt omkring vågar prata om det, fråga hur det står till och göra personliga insatser på det här området. Det kan aldrig någonsin bli en uppgift bara för det offentliga, men det offentliga har en väldigt viktig roll.

Glädjande nog kan vi konstatera att en stor majoritet av patienterna inom psykiatrin, 84 procent, är nöjd med bemötandet i den psykiatriska öppenvården. 77 procent skulle rekommendera sin vårdkontakt till andra. Men det tycks som att utmaningen i ganska stor utsträckning just rör tillgänglighet och delaktighet, där 61 procent är nöjda. Delaktigheten i den psykiatriska vården är sämre än inom den somatiska vården, enligt vad patienterna själva säger. Det är verkligen någonting att jobba med, fru talman.

Anf. 45 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det är såklart väldigt mycket vi måste göra för att förebygga självmord. Socialstyrelsen säger att hälften av självmorden sker i nära anslutning till kontakt med vården. Det visar att människor desperat söker hjälp. De vill inte dö, utan de vill ha hjälp, men de är så sjuka att det ändå slutar med ett självmord.

När hälften har haft kontakt med vården inom en månad före självmordet och Socialstyrelsen konstaterar brister i vårdens hantering av de här självmorden – till exempel har man ofta inte gjort tillräcklig analys av självmordsrisken för patienterna – borde vi verkligen fokusera på det. Självklart ska vi göra det andra också, men det här tycker jag är alarmrande. Det kan ju handla om hundratals liv varje år som vi skulle kunna rädda om vi såg till att vården följde de riktlinjer för Socialstyrelsen som handlar om att förebygga självmord.

Jag har också varit i kontakt med personal inom psykvården, och de är fullständigt förtvivlade. De vill ingenting hellre än att rädda patienternas liv och dessutom vårda patienterna, inte bara göra livsuppehållande insatser utan insatser för att förbättra livet för patienterna så att de mår bättre.

Det rör sig om stora nedskärningar. Även när det gäller barn- och ungdomspsykiatrin finns det problem. Många ungdomar får vänta väldigt länge innan de får hjälp.

På den avdelning i Skåne som jag besökte är det en blandning av olika patienter. Där finns rätt så många unga tjejer med självskadebeteende, och det finns en del dementa patienter som har blivit våldsamma. Det kan vara fullständigt kaotiskt på avdelningen. Sedan finns det sådana som är extremt självmordsbenägna. Där får man avsätta en hel personalresurs för att följa den självmordsbenägna personen dygnet runt. Det

innebär ett enormt avbräck i verksamheten. Man får följa de här personerna vid varje steg, både dag och natt, och vaka över dem därför att de är så självmordsbenägna.

Det här området måste vi satsa mer resurser på. Det är klart att vi måste ha mer kunskap, men vi kommer inte ifrån att vi också måste satsa mer resurser och se till att det finns tillräckligt många vårdplatser och tillräckligt många i personalstyrkan.

De som jag varit i kontakt med inom psykvården sade det är en fruktansvärd arbetsmiljö och att det kommer att bli ännu värre, men det de är mest oroliga för är patientsäkerheten. Det är en maktlöshet man känner när man vet att patienternas liv hänger på om de får hjälp eller inte. För de svårast sjuka patienterna räcker inte öppenvården. Det kan vara till exempel på helgen eller mitt i natten att de känner sig ensamma och har ångest. Då är inte öppenvården tillgänglig, utan då hade det varit bättre att de var inom slutenvården.

Det finns patienter som inte har råd med mediciner. Det här är en grupp patienter som är mycket fattiga. De blir utsläppta därför att det inte finns vårdplatser. Sedan har de inte råd med mediciner, och många har inte heller ett riktigt hem. De får skrivas in igen för att de har blivit sämre därför att de inte har råd med sina mediciner.

Hela tiden laborerar man med att försöka skriva ut folk så tidigt som möjligt. Då är det risk att de kan behöva komma tillbaka eller att man helt enkelt får säga nej och porta patienter vid dörren. Det känns fruktansvärt, för många mår väldigt dåligt.

I en tid när de psykiska diagnoserna ökar borde vi satsa mer på psykvården för att ytterst rädda liv.

Anf. 46 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! När vi påbörjade psykiatrisatsningen och satsade ganska stora pengar på det området hände det att en del landsting samtidigt minskade sina egna anslag till psykiatrin. Det bekymrade mig, och jag har fört samtal med landstingen om det under ganska många år och sagt att det inte är tillfredsställande. Vi måste se till att uppräkningsnivån inom psykiatrin håller åtminstone samma nivå som när det gäller den kroppsliga hälso- och sjukvården.

Mellan 2008 och 2011 skedde en minskning av landstingens satsning på psykiatrin med ca 1 procent. Det handlar om ungefär 100 miljoner kronor av en satsning på mångmiljardnivå. År 2012 kunde vi se en nominell ökning av resurserna.

Många landsting har jobbat väldigt bra med att ta fram nya modeller för att kunna möta patienter i öppenvården, alltså på vårdcentralerna. Där har statistiken visat att kanske var tredje person som kommer till en vårdcentral kommer dit egentligen till följd av psykiatriska problem, även om man kanske söker hjälp för magont, ryggont, ont i nacken eller vad det nu kan vara. Det fordrar naturligtvis ett stort kunnande och tid av personalen för att kunna ägna sig åt den här personen för att identifiera det verkliga problemet. Det är verkligen inte lätt. Det är lättare för oss att säga att man ska hitta det. Men det är betydligt svårare i vardagen när man ska försöka få fram vad det egentligen handlar om hos människor som ibland inte själva vill berätta därför att det fortfarande ligger någonting skamligt över psykisk ohälsa.

Det pågår väldigt många projekt, och jag har under det senaste året träffat många som jobbar i psykiatri och som säger: Aldrig har så här mycket hänt; vi ser väldigt positivt på utvecklingen. Men jag träffar också sådana som tycker att det är extremt tungt.

Det är viktigt att inte bara, som jag tycker att Hillevi Larsson gör, beskriva det som fungerar illa eller mindre bra eller det som är brister. Brister ska uppmärksammas, men det gäller att också se att vi gör framsteg. Det satsas på nya arbetssätt och på ny forskning, och fler läkare söker sig till psykiatri. Det är bra och jätteviktigt. Sedan har vi förstås saker och ting att arbeta vidare med.

Det som vi har jobbat mycket med nu på senare tid är att öka tillgängligheten, inte minst för barn och unga, samt att förbättra samverkan mellan landsting och kommuner, där det många gånger brister. Landstingen har ansvar för vårdens innehåll och kommunerna för boende och sysselsättning. Det handlar om att följa upp verksamheter och se vad som fungerar och inte fungerar. Den enskildes makt bör också stärkas. Attitydarbetet är naturligtvis otroligt betydelsefullt för att fler ska våga berätta och för att fler ska kunna hjälpa till.

Vi ser en del goda resultat, men framöver handlar det om att vara tålmodig, att fortsätta att jobba när det gäller till exempel självmordsprevention, som ju är ett område som inrymmer alltifrån att fundera på hur man bygger järnvägar och vägar till att möta den lilla killen och tjejen i skolan som det inte går så bra för och som inte mår bra. Då ska det finnas en första linje som fångar upp dessa barn medan det är enklare att åtgärda och som ger det stöd som envar behöver.

Anf. 47 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Man skulle självklart gärna vilja prata om det positiva. Projektet Hjärnkoll för att minska fördomar och öka kunskapen om psykisk ohälsa är jättebra. Men man måste ändå fokusera på det negativa när hälften av självmorden sker i anslutning till vården och i många fall hade kunnat förhindras. Så säger ju Socialstyrelsen själv i sin analys. Det rör sig om hundratals liv varje år som skulle kunna räddas. Därför kommer jag att fortsätta att tala om det negativa, för det är väldigt negativt när en människa tar livet av sig och avslutar sitt liv i förtid. Det är ett fruktansvärt trauma för familjen runt omkring som man kanske aldrig någonsin kommer över. Fullt ut kommer man ju aldrig över det, men många kan inte gå vidare över huvud taget.

Vi har en nollvision mot självmord som infördes 2008. Det var jättebra att den infördes, men det är nära 1 500 per år som tar livet av sig, även om det fluktuerar från år till år. Antalet har dock inte minskat sedan 2008. Därför måste man tyvärr fokusera på det negativa, men självklart på ett konstruktivt sätt. Det gäller att hitta det som man kan göra någonting åt. Även om det fungerar på en del håll nås man tyvärr av rapporter om personer som till och med har försökt att ta livet av sig, men som avisats från vården därför att det inte finns plats.

Det finns exempel där man har skurit upp handlederna och blir hoppydd så att det slutar att blöda. Men man skickas hem utan åtgärd. Så ska det självklart inte gå till, och i de flesta fall gör det inte heller det.

Men så här får det inte vara. Jag hoppas verkligen att ministern tar till sig att vi inte har lyckats med nollvisionen. Vi måste göra mer och lyssna på Socialstyrelsen.

Anf. 48 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Jag tror att Hillevi Larsson gör sig själv en otjänst om hon bestämmer sig för att fokusera på det negativa.

Det är väldigt viktigt att få folk att söka sig till den här sektorn, människor som vill arbeta med personer som har drabbats av psykisk ohälsa, och att man också kan peka på framsteg och förbättringar som görs. Livet är i dag för väldigt många människor med psykisk ohälsa lättare att leva, bland annat till följd av nya läkemedel som har en fantastisk verkan och till följd av att öppenheten ökar allteftersom. Vi kan nu samtala om sådant som handlar om psykisk ohälsa. Det har också skett många andra positiva saker. Det ska inte hindra att vi tar itu med det som är brister, tillkortakommanden och sådant som måste förbättras.

När det gäller nollvisionen i trafiken om att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i trafiken var det många som gjorde sig lustiga över den när den en gång infördes. Men det visade sig vara ett ganska bra instrument för att fundera över vilka svagheter det finns och var man behöver sätta in extrainsatser av olika karaktär för att få ned antalet dödsfall eller allvarligt skadade. På samma sätt ska vi jobba inom psykiatrin.

En av de saker som Hillevi Larsson tar upp och som är jätte viktig är att man ibland i vården får ett enda tillfälle att rädda en människa, och man kan inte veta vilka de människorna är. Då måste vården vara så professionell som den någonsin kan vara. Vi kan nog inte få en hundra procentig träffsäkerhet, men vi ska fånga upp de människor som hör av sig genom ett nödrop. Dessa människor ska ges bästa möjlighet att komma vidare. Där misslyckas vi i alltför stor utsträckning, och det ansvaret delas av många – ett ansvar som måste tas för att man ska komma till rätta med detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2013/14:292 om förrehabilitering

Anf. 49 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! Eva-Lena Jansson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att långtidssjukskrivna ska kunna erbjudas förrehabilitering på folkhögskola.

Jag delar Eva-Lena Janssons uppfattning att det är viktigt med individuellt anpassade rehabiliteringsinsatser. Regeringen har därför gett Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen i uppdrag att erbjuda tidiga och aktiva rehabiliteringsinsatser. Dessa erbjuds efter det att myndigheterna tillsammans med individen kartlagt dennes behov av rehabilitering. Förrehabilitering är en åtgärd som kan erbjudas den som för närvarande står långt från arbetsmarknaden.

Sjukförsäkringens regelverk utgör inget hinder för den typ av förrehabilitering som Eva-Lena Jansson nämner. Det är även möjligt för Ar-

betsförmedlingen att upphandla sådana tjänster, och i den mån folkhögskolor anses som bäst lämpade för att erbjuda insatserna finns inget hinder mot att anta erbjudanden från dem.

Utöver myndighetssamverkan finns det också möjlighet att inom ramen för den finansiella samordningen mellan staten, landstingen och kommunerna erbjuda just förrehabilitering.

Anf. 50 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret.

Bakgrunden till min interpellation är att det har funnits ett EU-projekt om förrehabilitering. Det har utvärderats, och efter utvärderingen vände sig Arbetsförmedlingen tillsammans med Försäkringskassan och Folkbildningsrådet till arbetsmarknadsministern för att få ett ändrat regelverk om detta med förrehabilitering. Det behövde ändras i regleringsbrev.

För en långtidssjukskriven som står mycket långt från arbetsmarknaden kan förrehabilitering vara ett bra sätt att stärka individens möjligheter att klara en kommande arbetslivsriktning. En utvärdering av detta förrehabiliteringsprojekt på tio folkhögskolor i samverkan med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har visat positivt resultat.

Precis som jag beskrev det skickade Arbetsförmedlingen den 15 mars förra året in en begäran om önskade förändringar i regleringsbrev och förordningar. Arbetsförmedlingens begäran kom efter en fråga från Försäkringskassan och Folkbildningsrådet.

Denna begäran avlogs av regeringen den 19 december. Min fråga var då: Avser statsrådet att vidta några åtgärder för att långtidssjukskrivna ska kunna erbjudas förrehabilitering på folkhögskolor?

Herr ålderspresident! Jag måste säga att jag blev lite besviken över statsrådets svar. Statsrådet skriver: ”Det är även möjligt för Arbetsförmedlingen att upphandla sådana tjänster, och i den mån folkhögskolor anses som bäst lämpade för att erbjuda insatserna finns inget hinder att anta erbjudanden från dem.”

Poängen med att Arbetsförmedlingen vände sig till regeringen var att man ansåg att just det arbetssätt som man har på folkhögskolor var bra, men då kan man inte upphandla sådana tjänster. Den frågan har vi redan diskuterat med arbetsmarknadsministern, så jag blir jätteförvånad över svaret.

Sedan hänvisar statsrådet till finansiell samordning mellan stat, landsting och kommuner som skulle kunna erbjuda förrehabilitering, det så kallade Finsamprojektet. Då blir min fråga till statsrådet: Handlar det om nytt ekonomiskt utrymme? När det gäller budgeten för Finsam har det funnits en stark kritik från utskottet mot att man har tagit in pengar som ska gå till Finsamförbunden och lagt dem på administrativa göromål hos Försäkringskassan. Vilka regeländringar tänker i så fall regeringen göra, eftersom det krävs en ändring av regler i förordningen till Finsamförbunden?

Min fråga till ministern är: Har ministern läst utvärderingen om folkhögskolorna som två professorer har gjort? Det är två rehabforskare, specialister, som alltså har gjort en utvärdering. De har tittat på detta och konstaterar att det är en väldigt bra verksamhet.

Då blir frågan: Har ministern läst utvärderingen? När jag läser svaret känns det som att ministern inte riktigt har koll på vad förrehabilitering innebär.

Jag kan då påminna ministern om att det, utifrån den föredragning vi fick i socialutskottet, väcktes motioner från fem partier, varav tre var från regeringspartier som ville utvidga och fortsätta med förrehabilitering – man beskrev hur positivt det var. Utskottet uttalade att det skulle ankomma på regeringen att avgöra på vilket sätt förrehabilitering kan ges en mer permanent form.

Jag har inte fått något riktigt svar från ministern, inte utskottet heller, om hur detta ska kunna ske. Jag vill gärna ha svar på de frågorna, herr ålderspresident.

Anf. 51 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr ålderspresident! Det är klart att det är bra med utvärdering. Jag lägger inte så mycket synpunkter, allvarligt talat, på de exakta regelverken inom ramen för Arbetsförmedlingens upphandling. Den diskussionen vet jag att interpellanten har haft med min kollega arbetsmarknadsministern, och den får nog stanna där.

Jag lägger vikt vid att det finns ett utrymme för speciella rehabiliteringsinsatser för människor som behöver det vi kallar förrehabilitering. Min bild är att den sortens utrymme finns. Sedan kan man säkert diskutera vad som är den lämpligaste organisatoriska formen för detta. Upphandling är ett naturligt sätt att göra detta inom ramen för framför allt Arbetsförmedlingens arbete, och det kan säkert diskuteras. Jag har inte så mycket synpunkter på detta heller. När externa aktörer ska leverera tjänster till Arbetsförmedlingen är många sådana tjänster just upphandlade.

En annan diskussion som tas upp här gäller frågan om kostnader vid finansiell samordning. Även där har det framförts synpunkter på att Försäkringskassan inte får ha egna kostnader för att hantera detta. Jag tror att jag har besvarat sådana frågor tidigare också. Där planerar regeringen inga förändringar just nu.

Jag tar fullt ansvar för det vi gör inom ramen för sjukförsäkringen. Samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen är viktigt. Det fungerar väldigt bra på många ställen, både den direkta samverkan inom stora ekonomiska resurser och den samverkan som sker inom ramen för finansiell samordning. Jag träffar dem regelbundet och diskuterar vad som funkar bra och mindre bra.

Frågan om Arbetsförmedlingens regelverk och regleringsbrev, exakt var de upphandlar och exakt var de får finansiering på annat sätt, får interpellanten ta med Arbetsmarknadsdepartementet.

Anf. 52 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr ålderspresident! Det verkar som att statsrådet inte förstår frågeställningen. Jag har fått lära mig att oavsett vilket statsråd som besvarar frågan svarar statsrådet för hela regeringen.

Statsrådet Elisabeth Svantesson har sagt att hon inte har för avsikt att ändra regleringsbrevet. Arbetsförmedlingen förklarar för regeringen att om de ska kunna bedriva denna typ av verksamhet – som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Folkbildningsrådet tycker är väldigt bra – krävs det att man ändrar i regleringsbrevet. Eftersom statsrådet nu

har varit med om att avslå en sådan begäran vet statsrådet också att det inte blir en sådan ändring.

Min fråga var: Tänker statsrådet ändra reglerna för samordningsförbunden? Tänker statsrådet utöka budgeten för samordningsförbunden om man hänvisar till det?

Frågan handlade om att erbjuda förrehabilitering på folkhögskolor, hela poängen med projektet och sättet att jobba. Det var därför jag ställde frågan till statsrådet: Har statsrådet läst utvärderingen från de två forskarna? De två forskarna har jobbat med rehabilitering under många år och beskriver vad som är vinnarkonceptet i detta sätt att jobba. Då kan man inte bara svara att det kan skötas genom upphandling, och blir det folkhögskolor blir det folkhögskolor.

Poängen med förrehabiliteringen var ju att den ligger på folkhögskolor, där man har en speciell pedagogik, där hela gruppdynamiken kommer in och där man också har visat att den har haft en väldigt positiv effekt.

Jag vet inte om statsrådet inte förstår vilka frågor jag ställer, och därför upprepar jag dem.

Nytt ekonomiskt utrymme: Blir det ändrade regler för Finsamförbundet, det vill säga samordningsförbundet? Man måste alltså ändra vissa regelverk för dem. Har statsrådet fullföljt det socialförsäkringsutskottet sade, som var att man skulle återkomma och tala om hur förrehabilitering kunde ges en mer permanent form, som tillämpas på nationell nivå? När tänker statsrådet ta itu med den frågan?

Anf. 53 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr ålderspresident! Jag har läst rätt många utvärderingar, men inte just denna utvärdering. Jag har däremot följt den diskussion som interpellanten har haft med arbetsmarknadsministern tidigare, och jag noterar naturligtvis att jag inte har någon annan uppfattning än den hon har levererat i kammaren. Jag uppfattar dessutom att huvuddelen av denna fråga ligger under hennes ansvarsområde. Det var väl det enkla skälet till att jag sade att diskussionen lämpligast tas med det statsråd som är ansvarigt.

Det är också svaret om regleringsbrev. Vi har inga planer på att ändra några regleringsbrev just nu – allra minst har jag planer på att ändra några regleringsbrev på ett område som inte faller under mitt ansvarsområde.

Den viktiga sakfrågan är dock att det finns både ett behov av och ett stort utrymme för förrehabilitering. Jag tycker att den frågan har besvarats tidigare, och den besvaras även i interpellationssvaret. Detta utrymme finns. Sådan verksamhet pågår. Folkhögskolor är inte på något sätt undantagna från detta. Om det dessutom ligger inom ramen för Arbetsmarknadsdepartementets och Arbetsförmedlingens funktioner kommer jag inte att ge några andra svar än de jag har givit hittills.

Därutöver finns det en pågående diskussion om hur vi ständigt kan förbättra den finansiella samordningens olika funktioner och resultat. Där pratar man inte minst om vad det finns för utvärderingsbar verksamhet. Den diskussionen tar jag del av, och jag träffar ofta de olika samordningsförbunden i olika delar av Sverige och diskuterar vad som fungerar bra och fungerar mindre bra.

Svar på
interpellationer

Så fort det faller inom ramen för de delar som jag ansvarar för tar jag stort ansvar för just detta.

Anf. 54 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr ålderspresident! Jag måste säga att jag är oerhört besviken på statsrådet. Han har tagit del av ett brev, som både arbetsmarknadsministern och folkbildningsministern har tagit del av, som handlar om begäran om förrehabilitering på folkhögskolor, där man också hänvisar till denna utvärdering. Då har alltså statsrådet låtit bli att läsa utvärderingen.

Dessutom försöker han komma runt frågeställningen genom att säga att det är möjligt för Arbetsförmedlingen att upphandla en tjänst som är specifik för folkhögskolor. Då kan man inte upphandla den om man ska peka ut att det är folkhögskolor som ska göra det. Det faller liksom på sin orimlighet.

Jag har då frågat om han tänker ge Finsamförbunden nytt ekonomiskt utrymme för att ta del av detta. Det handlar naturligtvis om att göra mer saker, och då kostar det pengar. Jag har också ställt frågan om han tänker ändra regelverket för Finsamförbunden. Jag har inte frågat om han tänker ändra Arbetsförmedlingens regleringsbrev, för det har han redan sagt nej till. Däremot har jag två gånger ställt frågan om han tänker ändra reglerna för Finsamförbunden.

Herr ålderspresident! Det känns faktiskt som att statsrådet försöker komma undan en viktig fråga genom att inte ens svara på frågor. Dessutom har han inte tagit till sig informationen om detta projekt som visar att personer som har varit långtidssjukskrivna, som inte klarar av en vanlig rehabilitering men som däremot klarar av en förrehabilitering kommer så mycket närmare arbetsmarknaden. Hela socialförsäkringsutskottet har tyckt att det är en väldigt positiv verksamhet, och den tidigare arbetsmarknadsministern, Hillevi Engström, har mer eller mindre utlovat att detta skulle komma på plats.

Nu har vi bytt arbetsmarknadsminister. Vi har fortfarande samma socialförsäkringsminister. Uppenbarligen är kunskapen om förrehabilitering väldigt begränsad i regeringen, och det kan jag bara beklaga, herr ålderspresident.

Anf. 55 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr ålderspresident! Jag har försökt säga några gånger nu att det bedrivs omfattande förrehabilitering och att den är viktig. Det finns flera olika former för detta. Allt detta kan säkert utvecklas på många olika sätt. Vi pratar ofta om människor som har mycket stort avstånd till arbetsmarknaden men där det antagligen finns förutsättningar att förbättra förutsättningarna.

Jag har träffat unga människor som ofta ligger nära det som kallas aktivitetsersättning, alltså i praktiken förtidspension för unga människor, som har ett mått av förmåga som man vill använda men som kanske inte har erfarenhet från någon arbetsplats över huvud taget. Det krävs mycket handfast stöd för att över huvud taget kunna komma i fråga för någonting som kan leda fram till en anställning. Jag har stor respekt för själva grundfrågan.

Däremot kan jag inte ge något annat svar än det svar som interpellanten redan har fått av arbetsmarknadsministern. Det som efterfrågas är

uttryckligen en specifik form av förrehabilitering inom ramen för Arbetsförmedlingens arbete. Då har jag inget annat svar än det som har givits tidigare. Det finns former för detta, och jag avser inte att ta initiativ till några förändringar som ändrar på dagens upphandlingsregler inom ramen för en myndighet som jag inte ens bär ansvar för. Däremot är jag alltid intresserad av att diskutera vilka förbättringar det finns för samarbete mellan olika myndigheter och hur regelverken kan förbättras.

Jag tänker naturligtvis inte ge något annat svar än det som arbetsmarknadsministern har givit på i praktiken samma interpellation en gång tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.40 på förslag av tjänstgörande ålderspresidenten att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

10 § Svar på interpellation 2013/14:294 om väg E10

Anf. 56 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Leif Pettersson har frågat mig vilka åtgärder jag anser rimliga att vidta för att öka trafiksäkerheten efter väg E10 samt på vilket sätt jag avser att agera så att dessa åtgärder genomförs i närtid.

Jag vill inleda med att säga att trafiksäkerhet har hög prioritet för regeringen. Trafikolyckor orsakar både lidande och kostnader i samhället, och trafiksäkerhet är därför en högt prioriterad fråga.

Trafikverket har nyligen träffat aktörer från bland annat kommuner och näringslivet för att diskutera E10 och möjliga åtgärder. Vid mötet berättade Trafikverket bland annat om intensifierade beläggningsåtgärder samt om en utredning om lokalt högre standard på vinterdriften. Generellt förutsätter jag att Trafikverket tillser att de drifts-, underhålls- och investeringsåtgärder som sker och planeras på E10 genomförs på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Regeringen har sedan 2006 ökat anslagen för vägunderhåll och väginvesteringar. Under perioden 2014–2025 avsätts 155 miljarder kronor till drift och underhåll av vägar. Dessutom satsas 281 miljarder kronor på att utveckla och investera i transportsystemet. I Trafikverkets förslag till nationell plan finns en namngiven åtgärd, en mötesseparering på sträckan Morjärv–Svartbyn. Utöver namngivna åtgärder kan till exempel mindre trimnings- och effektiviseringsåtgärder inrymmas såsom korsningar och sidoområden. Som Leif Pettersson vet kan jag inte uttala mig om innehållet i ny nationell transportplan före beslutet som planeras

under våren 2014. Däremot kan konstateras att de väginvesteringar som oppositionen har presenterat, utöver de som Trafikverket föreslagit, saknar en realistisk finansieringslösning. Alliansens satsningar är däremot mycket tydligt uttryckta och finansierade, och de kommer att innebära en kraftfull satsning för att stärka möjligheterna för jobb och tillväxt i hela landet.

Anf. 57 LEIF PETTERSSON (S):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Jag vill först och främst verkligen säkerställa att vi den här gången talar om rätt väg. Vid det förra interpellationstillfället som rörde väg E10 var förvirringen stor när det svar vi fick från statsrådet behandlade en annan väg, nämligen väg 395.

Jag vill försäkra mig om att vi verkligen talar om väg E10 som går mellan Luleå och Narvik. Vi talar om de besvärliga delarna av den vägen mellan Töre och Gyljen och mellan Stenbron och Kiruna. Vi talar om det man i Norrbotten kallar Dödens väg. Det är den väg där långtradarchaufförer under lång tid har gruvat sig att köra speciellt vintertid.

Vägen är i sådant skick att backspeglar på mötande långtradare slår ihop. När till och med erfarna yrkesmän och yrkeskvinnor tvekar att ge sig ut och känner stor olust när de kör denna väg förstår alla, utom möjligen de som ska ordna fram investeringskapitalet, att något måste göras och det snabbt.

Herr talman! Låt mig ge en kort bakgrund. Kiruna och Malmberget är två samhällen i stark förvandling. I Kiruna ska stora delar av det som vi i dag ser som en stadskärna rivas och byggas upp på nytt. I Malmberget kommer stora delar av det samhället att förvandlas till en stor grop, och de som bor där måste flytta.

Till både Kiruna och Gällivare, där Malmberget ligger, måste det mesta av dagligvarorna fraktas med långtradare. Det är framför allt därför att tågtransporter inte fungerar med den trängsel som är på Norra stambanan. Samtidigt ska mycket gods fraktas också den andra vägen efter E10:an från norra Norge, exempelvis lax och annan fisk.

Det sammantaget innebär en väg med otroligt stor belastning. Transporterna när samhällen ska rivas och byggas upp på nytt, när behoven av fisk ökar, när dagligvarorna ska komma fram och alltmer av företagens lager ligger på vägen kommer att öka trycket på väg E10 än mer.

Herr talman! Det är därför av största vikt att åtgärder nu vidtas för att öka trafiksäkerheten och framkomligheten på väg E10. Särskilt avsnitten Töre–Gyljen och Stenbron–Kiruna måste ses som nationella angelägenheter att åtgärda.

När Trollhättan var särskilt utsatt av andra skäl än Malmfälten kunde vi samla oss och lägga fram ett paket med infrastrukturåtgärder så att situationen kunde rätas upp. Samma sak borde nu kunna ske när det gäller väg E10.

Insatsen av kapital är heller inte överväldigande stor. Det skulle kosta i storleksordningen 1–1 ½ miljard att åtgärda det alla mesta av vägen. Vissa delar skulle vara kvar, men det är delar som i dag har en godtagbar standard.

Varför är man inte intresserad av att öka trafiksäkerheten utefter vägen eller för den skull i Norrbotten? Varför vill man inte satsa nödvändiga resurser på väg E10?

I det sammanhanget vill jag säga att vi nu talar om väg E10. De nationella resurserna till andra vägar lämnar jag därhän i den här debatten.

Prot. 2013/14:77
4 mars

Anf. 58 KARIN ÅSTRÖM (S):

Herr talman! Också jag vill börja med att tacka för svaret. Det känns bra att ministern den här gången ger oss svar om rätt väg, nämligen E10 och ingenting annat. Det har jag förstått av svaret, och det känns väldigt bra.

Jag vet att ministern är uppvaknad i den här frågan från flera håll. Jag bor i Överkalix där E10 passerar strax utanför vårt centrum. I morse när jag var i riksdagen blev jag uppringd. Man berättade att en olycka hänt igen på E10:an strax utanför vårt centrum i Överkalix.

Så här rapporterar man om olyckan i tidningen NSD: ”Vid 03:45-tiden på tisdagsmorgonen larmades polis, räddningstjänst och två ambulanser till en singelolycka på E10 i höjd med Kangis. Enligt SOS Alarm var det en mindre lastbil med trailer som kört i diket. Två personer sades vara inblandade i olyckan. Det är en engelskregistrerad bil lastad med lammkött, och en kvinna ska ha blivit skadad, berättar Erik Kummu, länsvakthavande befäl vid polisen i Norrbotten. Kvinnan, som misstänks ha ådragit sig ett benbrott, fördes med ambulans till Sunderby sjukhus, dit även mannen togs för kontroll. Enligt polisen var det mycket halt på olycksplatsen. Ekipaget kommer att bärgas under förmiddagen, enligt Trafikverket, som påpekar att trafiken kommer att påverkas åt båda hållen.”

Detta tillhör numera vardagen på många ställen utefter E10. Det var tur i utturen att olyckan inträffade vid den tid den gjorde under morgontimmarna. Om den inträffat tre fyra timmar senare hade det varit väsentligt mycket mer trafik med tunga fordon som går där, persontrafik och framför allt skolskjutsar som åker där.

Riksdagsledamoten Pettersson beskrev på ett fördömligt sätt vad som sker kring E10 och den tillväxt vi har i Malmfälten och Kiruna med det historiska att vi är på väg att flytta samhällen plus allt det unika som sker i området i samband med gruvornas utbredning. Detta måste man beakta.

När man förstår det här förstår man också att trafiken har ökat dramatiskt. Den är oerhört tung, och den ökar hela tiden. Standarden är låg, som har sagts här. På vissa sträckor kan inte långtradare möta varandra. Vägbredden är där sex meter – alltså helt under Europastandard. De yrkeschaufförer jag känner berättar och beskriver att det finns vägpassager där de vet att de måste föra in sidospeglarna vid möten för att inte toucha varandra. Det är tur att detta är yrkeschaufförer som trafikerar denna väg hela tiden och som vet hur man ska göra. Det är många utländska yrkeschaufförer som inte känner till detta. De touchar varandra, vilket gör att de kanar ned i diket. Detta är allvarligt, och dessutom är det ett oerhört stort stressmoment och en dålig arbetsmiljö för de chaufförer som jobbar där.

Det blir också problem när sjuktransporter och ambulanser ska fram. Det är dålig snöröjning, och det blir avåkningar av tunga fordon som blockerar vägen. Till saken hör att i resten av Sverige kan man ställa om trafiken till sidovägar när olyckor inträffar. Det går inte här, för det finns inga sidovägar. Sträckan från Töre upp till gränsen är 50–60 mil. Vad tänker ministern göra åt det här? Det är akut.

Svar på
interpellationer

Anf. 59 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Det går att småskämta om det här i talarstolen – vilken väg det är vi pratar om eller inte. Men jag vill påminna mig själv om den förra diskussionen. Då berörde vi bland annat infrastrukturen kopplat till den expanderande gruvnäringen. Då rörde det sig om 395:an, precis som det nu rör E10:an. Och, herr talman, väg 395 är också en väg som det behöver göras någonting åt; det tror jag att vi kan vara överens om.

Det som sägs om E10:an är riktigt. Jag har också fått brev precis i dagarna från landshövdingen efter den träff som man hade med näringslivs-företrädare och kommunala företrädare efter samtalet med Trafikverket. Jag har även fått brev från rennäringen, utifrån ett annat perspektiv: Det är många renar som kommer ut på vägen, inte minst om man har vinterunderhållsarbete kopplat till saltet. Hur ska man göra, och hur ska man förhålla sig till detta så att man inte får ut renar på vägen?

Karin Åström tog upp frågan om sidobackspeglarna. Jag antar att du tänker speciellt på sträckan mellan Avvakko och Lappeasuando. Där är det smalt – det är riktigt smalt. Jag träffar också människor som åker där, inte minst vintertid när vägarna blir ännu smalare. Det har fört på tanken om Trafikverkets prioriteringar när det gäller att uppgradera vinterunderhållet. Trafikverket har sagt att man kommer att göra nästan en fördubbling av anslaget för vinterunderhållsarbetet. I stället för de normala 270 är man uppe i 530 miljoner kronor. Frågan är om detta räcker eller inte.

Jag är medveten om hur det är med sjuktransporterna, främst mellan Kiruna och Gällivare. Mycket är kopplat till den omstrukturering som man har gjort av akutsjukvården. Man får såklart ta hänsyn och ställning till allt detta.

Just nu pågår ett arbete i regeringen där vi ska fastställa det nationella beslutet. Jag vill påminna om att det finns en summa som inte är utpekad med namn ännu och som handlar just om trimningsåtgärder och bärighetsanslag. Det är nästan 41 miljarder, som än så länge inte är geografiskt fördelade. Vi tittar på detta och ser vad man kan göra kopplat till E10 eller någonting annat där.

Den här regeringen är en regering som tycker att det är viktigt med både väg och järnväg. Det kan bli betydligt mer problematiskt både för Leif Pettersson och Karin Åström om de tror att de med sin budget skulle ha större förutsättningar att satsa på väg, i synnerhet om ni ska samarbeta med era naturliga – som ni själva uttrycker det – samarbetspartner, till exempel Miljöpartiet, som snarare vill dra ned på vägslagen.

Vi har tydligt pekat ut att 155 miljarder i den kommande nationella planen ska gå just till underhållet av väg. Det finns också extra anslagna pengar för att utveckla hela transportsystemet. Det är helt klart så att vi även sitter och tittar på vad vi skulle kunna göra mer kopplat till E10, mycket utifrån de givna förutsättningar som nämns av både Leif Pettersson och Karin Åström.

Anf. 60 LEIF PETERSSON (S):

Herr talman! Som ministern har sagt några gånger är detta en fråga om trafiksäkerhet. Det är vad det framför allt handlar om, tycker jag. Vi kan inte ha en väg med sådan standard som E10:an har i dag – inte med den trafik som finns där. Inget har gjorts åt denna väg på många år, och här ska inte vi socialdemokrater dra oss undan vårt ansvar. Vi hade på

vår tid kunnat lägga mer i vägunderhåll på denna väg; det är bara att erkänna.

Men situationen är en helt annan i dag än för 10 eller 20 år sedan. Trafiken har ökat markant, framför allt långtradartrafiken. Två samhällen ska rivas. Det var inte aktuellt för 10 eller 20 år sedan. Detta kommer att alstra en mängd trafik mellan dessa två samhällen. Och det är inga småbyar det handlar om, utan det är samhällen med många tusen invånare som ska flyttas. Då måste åtgärder fram nu. Det här kan inte vänta. Om det finns ytterligare resurser att lägga på detta hoppas jag att ministern verkligen tänker på E10:an i sammanhanget.

Herr talman! Låt mig återge något som Håkan Innala – en mycket erfaren trafikpolis med mer än 15 år i yrket – har sagt: E10 har inte utvecklats något. Det enda som har hänt är att långtradartrafiken ökat. Om man har den belastningen med långtradar blandat med persontrafik får man räkna med svårigheter.

Hans råd är att satsa resurser nu så att vägen kan bli säkrare. Han säger också att även polisen redan på hans tid undvek att köra E10:an. Man valde i stället andra alternativ. Detta att polisen inte ens är närvarande efter vägen kan man ha sina synpunkter på från trafiksäkerhetssynpunkt. Man måste naturligtvis också fundera på varför polisen vill välja andra vägar för att ta sig till Gällivare.

Egentligen kan listan göras jättelång. De största problemen uppstår vintertid, men även sommartid är vägen för smal för dagens trafik. Vintertid har vi problem med de sidoräcken som finns efter vägen. På långa sträckor har man satt upp sidoräcken på det sätt som man ska göra enligt de normer som finns.

Effekten av sidoräcken efter E10:an, som är en mycket smal väg sedan tidigare, är dock att vägen blir ännu smalare. Man kan inte ploga ända ut. Man får en effekt ungefär som på en rodelbana. Det blir en liten iskant kvar där ute, och framför allt tunga och breda fordon får gigantiska problem.

Karin tog upp frågan om ambulansen, och även ministern talade om detta. Jag tänker därför inte säga någonting mer om den, men vi måste komma ihåg att skyddsombuden faktiskt har stoppat ambulanstrafiken av arbetsmiljöskäl.

Viltstängsel skulle kunna råda bot på rennäringens problem – i alla fall till ganska stor del. Salt är knappast aktuellt efter just denna väg, utan det är närmast varm sand som man får halkbekämpa med. Det är egentligen lite för kallt för salt.

Jag uppmanar ministern att starkt överväga om detta inte är en situation som kräver extraordinära åtgärder, liknade dem som rådde i Trollhättan när man beslutade om satsningarna där. Ta ert förnuft till fånga och åtgärda väg E10!

Anf. 61 KARIN ÅSTRÖM (S):

Herr talman! Jag vet att ministern under den senaste veckan har fått två skrivelser, och hon har fått flera skrivelser från bland annat den samiska sidan om problematiken som finns där uppe. Men de skrivelser som kom nu senast, som ministern säkert har läst, är undertecknade av landshövdingen respektive kommunförbundets kommunikationsråd.

I de här skrivelserna, som du har på ditt bord, är man helt eniga om de akuta insatser och åtgärder som behöver göras omgående. De pekar bland annat på att de presenterade investeringarna på E10:an i den nationella transportplanen för 2014–2025 inte kommer att räcka till. De hänvisar till Motormännens Riksförbund som bedömde vägen som en av de fem farligaste, och, märk väl, det var 2009. Nu har ytterligare fem år passerat, och vi ser hur antalet olyckor har ökat väsentligt. Vägen är betydligt farligare i dag än då. De pekar på att det har skett en samordning av samhällsservicen i kommunerna som innebär fler sjukvårdstransporter och fler skolelever som transporteras på E10:an. De pekar på problemet med att det inte finns omledningsvägar längs E10:an att ta till när det sker olyckor. De pekar också på att berörda kommunledningar, åkerinäringen, länsstyrelsen och kommunförbundet är helt överens om att man först måste åtgärda Gällivare–Kiruna-sträckan och sedan Överkalix–Töre-sträckan.

Det är långa led- och planeringstider för detta, men det här går inte att avvakta, ministern. Det är en stor och bred politisk enighet i hela länet. När tänker ministern lämna besked om de akuta resurserna som behövs för de här akuta insatserna?

Anf. 62 JASENKO OMANOVIC (S):

Herr talman! Jag har bara åkt på E10:an en gång i livet, och det var den 17 januari i år. Det var väldigt intressant – och det var därför som jag begärde ordet, herr talman – för jag har inte någonstans sett ett sådant engagemang som jag gjorde då, i 31 graders kyla. Det stod folk från fyra olika fackförbund – Kommunal, Byggnads, Transport och IF Metall – mitt ute i skogen vid en rastplats längs med E10:an och demonstrerade. Tomas Nilsson, ordförande i Gruvfyran, höll appell. När jag lyssnade på honom tänkte jag: Vad vill han egentligen? Han vill att vi ska uppnå nollvisionen. Han vill inte ha någon olycka med dödlig utgång på E10:an. Det tror jag förstås inte att någon av oss här i kammaren heller vill, men det var ett sådant engagemang där. Alla medier som finns i Norrbotten var på plats, vilket innebär att det här är viktigt för befolkningen där. E10:an är oerhört viktig. Ingen står i 31 graders kyla och har ett möte som pågår i nästan en timme, med intervjuer och allting, bara för skojs skull. Det är oerhört viktigt att man åtgärdar de problem som finns på E10:an, och det visar det stora engagemanget.

Det här var som sagt den enda gången jag har åkt på E10:an, men det räckte för att jag skulle se hur mycket det här berör folk i trakten och hur mycket det här betyder. Den bild som finns både i Gällivare och i Kiruna, som Leif Pettersson har varit inne på, av den omställning som samhället kommer att utsättas för är att den kommer att öka påfrestningarna på trafiken. Det innebär att läget är akut.

Därför blir jag lite bekymrad när ministern säger i svaret att de väginvesteringar som oppositionen har presenterat utöver de som Trafikverket föreslår inte är realistiska. Jag kan säga så här: Inga studenter kommer att behöva skuldsätta sig ännu mer för att vi ska bygga vägar.

Anf. 63 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt som Leif Pettersson säger att dagssituationen har förändrats rejält jämfört med 10–20 år tillbaka i ti-

den, egentligen på grund av någonting som är positivt, nämligen den expansion som pågår i det här området. I grunden är det en utmaning som är bra för den svenska konkurrenskraften, tillväxten och jobben, alltså det som ger oss förutsättningar att kunna investera i sådant som vi tycker är viktigt, till exempel infrastruktur.

Jag tycker också att det är oerhört angeläget att man har en dialog med de närmast berörda, i synnerhet när det uppstår situationer som det de facto har gjort, inte minst på grund av den tunga trafiken som går på plats. Jag är oerhört medveten om det, och jag har fått de här breven som Karin Åström nämnde. Jag har också läst dem, och jag har också efterfrågat dem och hört efter när de skulle komma, eftersom jag visste att de skulle skickas och de dröjde något längre än vad som var sagt. Detta har jag gjort just för att ha med de här ingångsvärdena när vi sitter med beslutet om den nationella planen.

Karin Åström frågade: När kommer beskedet? Det kommer senare i mars när vi fattar beslutet om den nationella planen. Under tiden hanterar Trafikverket det som är det mest akuta och det som är kopplat till det direkta, dagliga vinterunderhållet och som behövs just nu. Men det här är någonting som måste ses på med ett längre tidsperspektiv.

Man skulle, som Jasenko Omanovic, kunna stå här i talarstolen och berätta om hur man kraftigt inspireras av facket som tar sig ut i 31 graders kyla i skogen och av folket som finns där runt omkring också. Men man kan inte investera luft i vägar, utan det måste till pengar. Så här långt, herr talman, har jag inte sett att Socialdemokraterna har presenterat en enda krona mer till några vägar. Det är den här alliansregeringen som höjer anslaget till vägar. Det är den här alliansregeringen som kommer att vara garanten för att det blir mer pengar till vägar. Det kommer att bli betydligt svårare, herr talman, när Socialdemokraterna tror sig kunna samregera med andra partier som har mindre pengar till vägar.

Oavsett detta är det precis som Karin Åström och Leif Pettersson har tagit upp att det är helt samstämigt i breven. Jag tror att vi har en ganska tydlig bild av situationen på vägen, och den är långt ifrån bra, särskilt om man ska koppla den till både trafiksäkerhet och framkomlighet. Det är helt riktigt som Leif Pettersson säger att det inte bara gäller vintertid, även om det blir mer problematiskt på vintern.

Mitt svar är: Ja, jag vet hur situationen ser ut. Ja, jag vet vilken väg det handlar om. Ja, jag vet vilka sträckor det handlar om. Beskedet kommer senare i mars.

Anf. 64 LEIF PETTERSSON (S):

Herr talman! Ja, ministern, det låter som att du redan har förlorat valet och att vi sitter i regeringsmakt och du försöker bunta ihop oss med några partier här, trots att vi inte har sett valresultatet än. Tack för det! Det blir säkert en intressant övning när nuvarande majoritet, eller som nästan är en majoritet, är i opposition. Men det får vi se efter valet. Vi tar inte ut några segrar i förskott, det kan jag säga.

Sedan är det väl så i årets budget att regeringen har dragit bort, om jag kommer ihåg rätt, 286 miljoner på underhåll av vägar och järnvägar. Det kanske var ännu mer. I vår budget har vi lagt tillbaka det, plus de 400 miljoner som Trafikverket ansåg sig behöva för järnvägsunderhållet. Men – lägg märke till det – vi har också sett till att ha kvar pengarna för

vägunderhållet i årets budget. Nu pratar jag alltså om den och inte om det långsiktiga framöver.

Nog tror jag att ministern kommer att ha lite svårt att leda i bevis att vi någon gång skulle ha satsat mindre pengar än Moderaterna har gjort på infrastrukturen, om vi nu ska ta det. Vi kan gå tillbaka 20 år och ännu mer i tiden och titta på vad vi varje år har lagt när det gäller våra respektive partiers budgetförslag. Vi kan konstatera att varje år, i opposition eller i regeringsställning, har Moderaterna haft lägre anslag när det gäller infrastrukturen än vad vi socialdemokrater har haft. Så är det bara – det är bara att titta efter hur siffrorna ser ut. Så nog kommer vi att ha våra förslag finansierade fullt ut. Det kan ministern vara fullständigt säker på.

Anf. 65 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Det vore ganska fantastiskt om vi skulle stå och prata budget. Ska vi ta hänsyn till det som skrevs förra året, eller ska vi ta hänsyn till årets budget? I sådana fall har nog Socialdemokraterna ett betydligt större problem: Från den 1 januari 2014 finns jobbskatteavdraget, det som Socialdemokraterna var emot året innan och sedan direkt efteråt ville ha. I grund och botten saknas det ju ett tiotal miljarder i den socialdemokratiska budgeten.

Oavsett vilket förstår jag att Leif Pettersson blev lite skrämmd av tanken. Helt plötsligt var vi inne i spekulationer om vem som har vunnit valet. Tänk tanken att behöva samregera med partier som i sådana fall vill dra ned på vägsanlaget! Jag förstår den rädsla som kan infinna sig hos Leif Pettersson.

Nej, alliansregeringen är den regering som satsar på alla trafikslag och som höjer anslagen rejält också till väg. Om detta, kopplat till dagens diskussion om E10, kommer vi att återkomma i mars med vad vi kan göra åt den akuta situation som de facto råder på de sträckor som vi har talat om här i kväll.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2013/14:295 om Green Cargo och den olagliga lastbilstrafiken

Anf. 66 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Leif Pettersson har frågat mig om jag anser att mer av godstrafiken bör flyttas över till väg i stället för järnväg och vilka åtgärder jag avser att vidta för att detta ska ske.

Herr talman! Eftersom jag anser att näringen själv bäst bestämmer på vilket sätt den vill transportera sina varor avser jag inte att vidta sådana åtgärder.

Anf. 67 LEIF PETTERSSON (S):

Herr talman! Det var möjligen valperiodens kortaste svar; jag vet inte.

Jag vill naturligtvis tacka för det korta svaret, men även korta svar väcker frågor – faktiskt om mer än det de svarar på.

Ministern har i en interpellationsdebatt med Anders Ygeman den 17 januari klart deklarerat att regeringen står bakom de förslag och den inriktning som Europeiska kommissionen givit uttryck för i sin vitbok om transporterna i Europa, nämligen att all lastbilstrafik ska avregleras och släppas fri. Några villkor för detta har inte den svenska regeringen, utan man ser bara den fria marknaden som ska frälsa allt och alla.

Att den svenska regeringen med en mun talar sig varm för den svenska modellen men med en annan mun talar om total avreglering av transportmarknaden visar att man nog inte riktigt har förstått vad som ska förstås med den svenska modellen.

Herr talman! Hur hänger nu det ihop med min interpellation om Green Cargo i Kalix? Jo, på det enkla sättet att orsaken till att Green Cargo avvecklar sin verksamhet inte bara vid terminalen i Kalix utan också på en rad andra ställen – i mitt hemlän dessutom i Gammelstad och i Svappavaara – är just konkurrensen från den olagliga lastbilstrafiken. Det har Green Cargo själva meddelat i ett pressmeddelande.

Den trafik som ministern i ett slag vill göra laglig genom att avreglera skulle alltså ytterligare hota godstrafiken på järnväg. Det tyder på sällsynt dålig förståelse för vad som behövs i dag för att vi ska få miljösmarta transporter. I dag ökar ju utsläppen från den tunga trafiken.

Jag anser att detta är helt fel väg att gå. Vi måste minska utsläppen från den tunga trafiken och från trafiken som helhet. Vi måste se till att transporter som kan ske på järnväg också gör det. Eller rättare sagt: Där transporter är lämpade för transporter på järnväg ska de också ske på järnväg. Men det kommer inte att ske nu när Green Cargo lägger ned sina terminaler, utan trafik som skulle vara mycket lämpad för järnväg kommer i stället att tvingas ut på väg.

Herr talman! Politiken måste hänga ihop. Om man vill att utsläppen ska minska måste man vidta åtgärder för att se till att trafiken fungerar på ett bra sätt och att lastbilstrafiken faktiskt kan minska. Man måste stärka förutsättningarna för företag som Green Cargo att konkurrera med lastbilarna. Man kan inte signalera att man inte ser så allvarligt på olaglig inrikestrafik med lastbil eftersom man ska avreglera alltihop. Jag tycker att det sänder helt fel signaler till transportköpare, speditörer och dem som tillhandahåller transporten.

I stället borde regeringen signalera att den vill ta krafttag mot den olagliga inrikestrafiken. Ett strikt beställaransvar med mycket bättre kontroller borde införas ihop med ett socialt protokoll som garanterar dem som jobbar i branschen villkor som är människovärdiga. Då skulle förutsättningarna radikalt förbättras. De transporter som bör gå på järnväg skulle kunna gå där, och de som går med lastbil skulle kunna ske under konkurrens på lika villkor.

Anf. 68 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M):

Herr talman! Jag hade inte tänkt gå upp i den här debatten, men när jag hörde Leif Pettersson agera tolk för Green Cargo som bolag blev jag lite förvånad. Det vill jag gärna ta ett resonemang om även med statsrådet.

Leif Pettersson påstår att det endast är konkurrens från lastbilstrafik som gör att Green Cargo ska lägga ned ett antal terminaler. Jag har svårt att se hur Leif Pettersson eller någon annan här kan tolka de pressmed-

delanden som Green Cargo de facto gör som att det beror på det. Det är en effektiviseringsprocess inom Green Cargo som gör att de vill effektivisera sin verksamhet.

Det som skrämmer mig är det socialistiska tänk som Leif Pettersson i vanlig ordning har. Politiken går in och styr oavsett om det är dumheter det handlar om. Kan Leif Pettersson verkligen anse att det är riksdagen som talar om vilka terminaler Green Cargo ska ha i sin verksamhet?

Det föranleder också en stor oro hos svenskt näringsliv, tycker jag, när man ska leva med farhågan att Leif Pettersson vill vara med och styra att Green Cargo ska ha så dålig effektivitet att politiken gör landets transporter dyrare. Detta, statsrådet, är jag orolig över. Jag funderar också lite grann på hur statsrådet ser på att det förs en politik som så till den milda grad och så direkt vill lägga sig i företags effektivitet.

Anf. 69 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! För mig är det oerhört viktigt att gods kan transporteras på det bästa sättet, så att man har en tydlighet och förutsägbarhet när det gäller både tid, kostnad och funktion. Det är också viktigt att alla trafikslag kan användas.

Mycket av den godstrafik som sker med lastbil på våra vägar går ofta kortare sträckor, och det är väldigt sällan man kör längre än till exempel 30 mil. Det är naturligt att sådant som går längre sträckor och har en koppling till järnväg bör gå just på järnväg.

Leif Pettersson ställer det fria cabotaget mot järnvägen. Jag kan rent retoriskt förstå varför han gör så. Låt mig dock vara tydlig: För att kunna ha en fri rörlighet på den inre marknaden inom EU för att stärka konkurrenskraften, vilket i grunden är positivt och något som vi människor tycker är bra, har man sagt att detta ska gälla även för transporter. Det förutsätter harmoniserade regler och påföljder. Det finns inte i dag. Det kommer att dröja mycket länge innan det finns. Därför finns det cabotageregler, som är en form av begränsning av rörligheten. Det tycker jag i grunden är bra.

Det som jag inte tycker är bra är det fusk som finns i dag. Det är inte cabotaget i sig, den lagliga trafiken, som är problemet, utan den illegala inrikestrafiken. Därför har vi ägnat de senaste åren tillsammans med Transportstyrelsen och Rikspolisstyrelsen åt att ta fram bra verktyg som kan användas för att få bort fusket och, framför allt, få en sundare konkurrenssituation för åkerinäringen i Sverige.

Järnvägens förutsättningar, inte minst kopplat till Green Cargo, som är en av de större aktörerna och förvisso ett statligt ägt bolag, handlar snarare om punktlighet. För att järnvägen ska bli tillräckligt konkurrenskraftig måste den kunna garanteras att bli punktlig. Mycket av lasten är just-in-time. Lagren går på järnvägen. Det är en anledning till att regeringen avsätter så mycket för att höja anslagen till drift och underhåll och ta igen en sliten järnväg.

Som Jan-Evert Rådström nämnde har Green Cargo som ett statligt bolag också ett ansvar, inte minst i sitt effektiviseringsarbete, för att vara lönsamt och ha råd att vara kvar som företag.

Detta hänger ihop. Jag vill se smartare, effektivare vägtransporter som är både trafiksäkra och miljömässigt bra. Därför driver också regeringen frågan om längre och tyngre lastbilar för att effektivisera i de

delar där lastbilen finns. Men det måste också hänga ihop med en järnväg som är punktlig och pålitlig och fungerar hela vägen. Då tror jag att vi får de bästa förutsättningarna för att stärka konkurrenskraften för svenskt näringsliv och får fler människor i jobb. Egentligen hänger ju hela kedjan ihop på det viset.

Prot. 2013/14:77
4 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 70 LEIF PETTERSSON (S):

Herr talman! Ja du, Jan-Evert Rådström, jag har aldrig någonsin sagt att jag ska bestämma vilka terminaler som Green Cargo ska ha. Det skulle vara mig främmande att ens uttrycka en sådan tanke. Däremot har jag i min interpellation och i mitt tidigare inlägg sagt att det handlar om förutsättningarna för trafiken. På vilka villkor sker konkurrensen? Sker den på sjysta villkor eller på osjysta villkor?

Jag kan läsa vad Green Cargo har sagt i sitt pressmeddelande, som jag har här. Man säger bland annat så här: "Illegal lastbilstrafik med dumpade priser och dumpade villkor för chaufförer är ett problem för en pressad transportbransch och det attackerar vi tillsammans med Åkeriföretagen och sjöfarten." Det anger man som ett av skälen till att man måste dra ned på sin kapacitet. Det kanske finns andra skäl också, men detta är ett av de viktiga skälen som man anger här. Man får låga volymer till sin verksamhet när frakten sker på annat sätt. Det är ju en självklarhet.

Visst är det så att en huvuddel av lastbilstrafiken sker på ganska korta avstånd. Det är sant. Men vi har också en hel mängd långtradare som går hela vägen från Malmö eller Helsingborg upp till Kiruna, Gällivare eller vidare bort mot den ryska gränsen och mot Pajala och de områdena. Det finns en långväga lastbilstrafik som jag hellre skulle se flyttas över på järnväg. Då handlar det om att järnvägen ska kunna konkurrera med lastbilstrafiken på sjysta villkor. Det kan man inte när regeringen först höjer banavgifterna – inte för att få en bättre bana utan för att man eventuellt ska investera något i framtiden, så att det kanske blir en bättre bana först om några år. Det har varit stora protester mot detta från näringslivets sida. Också jag har blivit attackerad för att man har menat att jag skulle stå för det, men vi har faktiskt här i riksdagen fattat ett beslut som innebär att vi avråder regeringen från att göra på detta sätt. Vi har faktiskt ställt krav på att regeringen inte ska göra på det sättet. I stället ska man först börja förbättra banan, sedan kan man ta ut högre avgifter.

I sammanhanget är det också viktigt att titta på hur vi får lönsamhet i tågtrafiken. Green Cargo kan ju inte bedriva något slags välgörenhetsverksamhet. Det förstår ju alla. Det kan inget företag göra. Här måste vi se till att få bort den illegala lastbilstrafiken, som ministern säger att hon tycker så illa om. Det gör vi också.

Det rimmar dåligt med de uttalanden som ministern gjorde i debatten. Det kanske är läge att ta tillbaka de uttalandena? Jag har faktiskt läst protokollet. Det var kanske inte så genomtänkta uttalanden om att vi skulle släppa all cabotage trafik fri.

Anf. 71 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M):

Herr talman! Leif Pettersson tar ut ett litet stycke ur ett pressmeddelande men säger sedan i en bimening att det ju finns andra skäl också.

Huvudskälet är faktiskt att Green Cargo måste effektivisera sin verksamhet.

Leif Pettersson har rätt i en sak, nämligen det som gäller önskemålet om att lastbilstrafiken ska minska. Det kommer han att lyckas med, för han vill lägga på en lastbilsskatt med 4 000 miljoner kronor per år! Det är 4 000 miljoner kronor som ska belasta Sveriges konsumenter, svenskt näringsliv och så vidare. Det är ett sätt för Leif Pettersson att verkligen göra svensk konkurrenskraft mycket sämre.

Jag skulle vilja avsluta med att ställa en fråga till Leif Pettersson när det gäller banavgifter. Vad tycker Leif Pettersson om att banavgifter som vi föreslår oavkortat går till att förbättra drift och underhåll på järnvägen? Var är Leif Petterssons alternativa finansiering av den delen? Tycker inte Leif Pettersson att det är riktigt att vi får en möjlighet att åtminstone ha en avgift som innebär att man står för de direkta kostnaderna på järnvägen? Alla ska veta att det är pengar som oavkortat går tillbaka till underhållet av den svenska järnvägen.

Anf. 72 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! När vi tänker på gods är det oerhört viktigt att vi inser att vi för svensk konkurrenskraft och det näringsliv vi har är beroende av bra transporter. Man måste tänka på hela godsstråk genom landet och också in i och ut ur landet. Vi har dessutom en sådan grannlandssituation att mycket av till exempel det norska godset går på svensk järnväg och svensk väg. Så visst är det mycket gods som går genom Sverige.

Då tycker jag att det är angeläget att vi inte räknar bort det ena eller tänker oss det ena trafikslaget före det andra. Det måste snarast handla om det som är mest optimalt utifrån tid, kostnad, funktion, trafiksäkerhet och miljömässighet. Valet kan göras utifrån det. Det handlar också om att förstå att vi många gånger behöver ha en kombination.

Jag hoppas att Leif Pettersson tycker att det är viktigt att vi trots allt ska ha lastbilstrafik kvar. Då hoppas jag också att Leif Pettersson kommer att tycka att de förslag som nu har kommit från Transportstyrelsen, tillsammans med Rikspolisstyrelsen, är bra. Det handlar om hur vi ska komma åt den illegala lastbilstrafiken, så att vi kan få bort fusk på våra vägar. Det handlar om hur man ska kunna kontrollera handlingar för att veta att någon är här med ett tillstånd på ett korrekt sätt och inte illegalt. Det handlar om hur man ska kunna informera om beställansvaret. Det handlar om hur man ska kunna förhindra fortsatt färd och till och med kunna döma ut en sanktionsavgift på 20 000 kronor, till skillnad från böter på 2 000 kronor. Det är en mycket mer kraftfull satsning för att komma åt det som vi kallar fusk.

Men det handlar också om det som regeringen faktiskt gör, som jag tror är oerhört viktigt för Green Cargo och för andra godstransportörer på järnväg. Se till att återfå förtroendet för järnvägen genom att ha ett bättre underhåll! Titta på kapacitetstilldelningen! Det handlar om hur man kan jobba med banavgifterna på ett smartare sätt, differentierat efter tid, dag och anslutningar. Det handlar om hur man kan jobba med av- och påbokningsavgifter. Vi vet ju att mycket av kapaciteten går till spillo för att man bokar upp tider som man sedan kanske inte använder. För godset vill man kanske ha kortare tider när man tilldelas kapacitet, jämfört med

persontrafiken, som numera vill ha det på flera år i stället för ett år i taget.

Vi hittar smartare sätt att jobba med kapacitetstilldelningen. Men i grund och botten handlar förtroendet om: Kommer godset på järnväg fram i tid? Det är precis som för oss människor när vi står på perrongen. Vi undrar: Kommer vi fram i tid? Det är det som avgör om man är konkurrenskraftig. Det ena behöver inte ta ut det andra. Jag är övertygad om att vi behöver ha transporter både på väg och på järnväg. Sjöfarten har vi inte ens en gång talat om. Det kan vi göra vid ett särskilt tillfälle. Men låt oss inte glömma det trafikslaget.

Anf. 73 LEIF PETTERSSON (S):

Herr talman! Vägsplitageavgiften tar vi upp i en annan debatt, Jan-Evert, för det är inte det som den här interpellationen handlar om. Vi får nog anledning att återkomma till det många gånger i kammaren.

Ministern talar här om godsstråk. Ja, det återkommer vi till i nästa interpellationsdebatt. Den kommer att handla om *ett* sådant stråk i alla fall. Det kan bli en intressant sak att diskutera.

Ministern tar upp vad som spelar roll när man väljer transportslag. Jag tror också att konkurrensen mellan olika transportslag och mellan olika företag spelar roll. Var får jag det lägsta transportpriset?

Det är i det ljuset man måste se: Hur fungerar det med avgifter på järnväg? Hur fungerar det med illegal lastbilstrafik och så vidare? I sammanhanget vill jag säga att när det gäller långa och tunga fordon tror jag inte att vi har några skilda uppfattningar. Jag tror att det är någonting som måste komma. Det är bra för miljön. Det är bra för allting. Det är bra på alla sätt och vis. Där är *vi* i alla fall väldigt tydliga.

Sedan vill jag säga att det är bra förslag som Transportstyrelsen och de andra myndigheterna kommer med. Det är jättebra förslag. Men var är besluten? När kommer propositionen till riksdagen så att vi kan fatta beslut om det? Kommer den före den 18 mars, som är sista dag? Än så länge är det bara utredningsförslag. Det måste ändå vara så att vi fattar beslut här i riksdagen.

Som slutkläm vill jag säga att det här med kapacitetstilldelning är jätteviktigt också för att företagen ska kunna investera i rätt material. Jag tror att vi också är överens om den saken.

Anf. 74 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Just nu pågår en ganska stor övergripande utredning av järnvägen och järnvägens framtida förutsättningar. Jag tror att vi kommer att se sådant som kan komma till gagn för godstrafiken men också för persontrafiken när det gäller just järnväg. För det finns säkert en hel del som kan göras för att locka mer i den delen.

När det gäller konkurrensen mellan transportslagen, om vi tar det utifrån ett godsperspektiv, kan jag säga att vi tidigare har givit ett uppdrag till VTI, att särskilt belysa avgifter, skatter och kostnader. Det handlar om hur det faktiskt ser ut för att man sedan ska kunna göra en jämförelse mellan de olika transportslagen, inte minst utifrån ett konkurrensperspektiv.

Det tror jag är oerhört viktigt, i synnerhet när man tänker sig att det finns hot om en kilometerskatt för lastbil, som direkt kommer att påverka

kostnaden för små företag och som kanske till och med på marginalen avgör om de kan fortsätta eller inte. Det slår direkt mot konkurrenskraften och fler jobb i Sverige. Då är det bra att man har ett underlag först, så att man vet vad konsekvensen faktiskt blir.

Leif Pettersson avslutade med frågan: När kommer de förslag som är kopplade till det som jag kallar fusket på våra vägar? Det är nu ute på remiss. Lagrådet ska också titta på det. Vår tanke är att det ska kunna vara ett ikraftträdande inom ett år, och då ska det ha passerat den lagstiftande församlingen: riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2013/14:296 om Botniska korridoren

Anf. 75 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Leif Pettersson har frågat mig vad jag avser att göra för att Botniska korridoren ska kunna förverkligas och vilka åtgärder jag avser att vidta för att Norrbotniabanan ska kunna påbörjas i närtid.

Botniska korridoren finns numera, liksom den nordiska triangeln, med på TEN-T-kartorna som ett nätverk som sammanbinder Sverige och Finland i ett nordligt perspektiv med europeiska kontinenten.

En medlemsstat kan ansöka om bidrag för infrastrukturprojekt som ingår i TEN-nätverket. Vilken infrastruktur som ska byggas bestäms och finansieras dock av medlemsstaterna själva. I Sverige är det regeringen som fastställer vilka infrastrukturprojekt som ska byggas genom särskilda beslut. Regeringen genomför nu en historisk satsning som omfattar 522 miljarder kronor under perioden 2014–2025. Trots det måste prioriteringar göras. Jag kan konstatera att Socialdemokraterna inte ser sig ha sådana begränsningar utan lovar att bygga både ett nytt höghastighetsnät för järnväg i Skåne och Norrbotniabanan – detta utan att redovisa någon finansiering, varken i budgetmotion eller i infrastrukturmotioner.

För närvarande bereder Regeringskansliet ett förslag från Trafikverket om en ny nationell plan för utveckling av transportsystemet för perioden 2014–2025. Trots de nyttor som trots allt kan påvisas för Norrbotniabanan har inte Trafikverket sett det som möjligt att prioritera det projektet, och det återfinns inte i Trafikverkets förslag. Däremot finns andra åtgärder längs Botniska korridoren med i Trafikverkets förslag, bland annat åtgärder på Ostkustbanan. Dessutom öppnades Haparandabanan för trafik under 2013.

Regeringen avser att fastställa den nya nationella planen under våren 2014. Jag vill därför inte föregripa resultatet av den beredning som nu pågår, där även åtgärder längs Botniska korridoren kan komma att övervägas.

Anf. 76 LEIF PETTERSSON (S):

Herr talman! Jag tackar för svaret!

Inledningsvis vill jag säga att jag vet vilken politik vi socialdemokrater avser att driva om vi vinner valet den 14 september. Men det var inte frågan jag ställde till ministern. Visst kan hon kritisera vår politik, men

det bör ske i debatten och inte i hennes svar. I stället hade hon kunnat utveckla varför regeringen inte avser att satsa på Norrbotniabanan. Varför är den inte värd att satsa på? Det hade varit mer intressant att få det svaret.

Trafikverket är trots allt regeringens myndighet och kan som sådan inte förväntas lägga fram andra förslag officiellt än dem som regeringen kan antas vilja genomföra. Därför undrar jag varför regeringen behandlar ett projekt med bevisad samhällsnytta enligt regeringens egna beräkningsgrunder, som dessutom gör stor nytta för hela landet, på det sättet.

Varför vill inte regeringen ge människor i norra Sverige samma möjligheter till arbetspendling som man ger i andra delar av landet, till exempel Stockholmsregionen? Varför vill inte regeringen att svensk export ska utvecklas och ta in inkomster till landet? Är det därför att, som statsministern uttryckte det i Davos, man anser att svensk industri är basically gone? Är svensk industri ett särintresse som det inte behöver tas hänsyn till? Är det där skon klämmer när det gäller Norrbotniabanan?

Herr talman! Så går jag över till frågan om hela Botniska korridoren. Professor Stellan Lundström har utrett frågan om samhällsekonomi och återbetalning på en gjord investering. Han har i sin utredning konstaterat att för det första är befolkningstätheten utefter kusten där denna bana ska gå lika stor som den mellan Linköping och Malmö. Det innebär att nyttan av banan för arbetspendling är mycket stor. För det andra har han konstaterat att investeringen har en återbetalningstid på 10–20 år. Det är alltså en extremt bra investering ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Jag talar om hela Botniska korridoren med Norrbotniabanan och utbyggt dubbelspår söder om Sundsvall. Hela denna järnvägsinvestering kan innebära ett lyft för Sverige och ett rejält bidrag till att motverka den största urbaniseringen i Europa, nämligen den svenska.

Jag är övertygad om att detta är ett framtidsprojekt som måste förverkligas, men det kommer aldrig att ske så länge Moderaterna är kvar i en svensk regering.

Herr talman! Varför är regeringen så njuugg mot norra Sverige? Varför finns inga framtidsutsikter från regeringens sida för denna del av landet? Varför vill man inte fullfölja det man har lovat Finland, nämligen att bygga Botniska korridoren? Svara nu på mina frågor, fru minister. Det är vad interpellationsdebatter är till för.

Anf. 77 ELIN LUNDGREN (S):

Herr talman! Jag kommer från Gävleborg, och det här är en viktig debatt för alla Gävleborgare. I slutänden gäller det naturligtvis också hela Sverige. Jag skulle vilja lyfta fram en del av den sträcka Leif Pettersson har interPELLERAT om, nämligen Ostkustbanan och behovet av dubbelspår mellan Gävle och Härnösand.

Låt mig göra en tillbakablick till 1996. Då tog det tre timmar att sitta på tåget mellan Sundsvall och Stockholm. I dag tar det tre timmar och 40 minuter, alltså 40 minuter längre tid. Låt oss ställa det i relation till att vi nu lever i en tid där vi förväntar oss att saker ska gå snabbare och snabbare. Ostkustbanan har blivit ett långsamt undantag.

Sedan år 2000 har beläggningen av tåg ökat från 30 tåg till 70 tåg per dygn på vissa delar av Ostkustbanan. Den prognos som Trafikverket gjorde i sin framtidsplan till 2015 har redan överträffats med de tåg som

åker på Ostkustbanan i dag. Till 2020 säger Trafikverket att vi nog ska räkna med ungefär 100 tåg per dygn.

I Kapacitetsutredningen sägs det att persontrafiken på de regionala tågerna på Ostkustbanan i dag på grund av kapacitetsbristen ska få stå tillbaka till förmån för godset. På sätt och vis kan jag förstå prioriteringen, men det betyder alltså att Gävleborgare som vill åka fram och tillbaka till högskola eller företag i stället för att åka tåg ska få åka buss. Det är en orimlig utveckling som vi absolut inte vill se eller över huvud taget ska behöva se. För de stora företagen i regionen, till exempel Stora Enso och Sandvik, har det stor betydelse att arbetskraften snabbt och enkelt kan pendla in till företagen.

Ministern sade i en tidigare interpellationsdebatt att det är viktigt med konkurrenskraft. Ett dubbelspår som gör det snabbt och enkelt att åka tåg fram och tillbaka inom länet och över länets gränser är naturligtvis viktigt.

Det byggs nu tio mötesstationer på sträckan. Jag kallar det lite av en nödlösning. Den styr förmodligen upp det absolut värsta scenariot, men det är inte precis hållbart i längden. Jag har tagit med mig en bild här till kammaren som visar en del av Ostkustbanan. Det lilla hålet som syns på bilden visar var spåren passerar Hudiksvall under stadshotellet. Det är den kapacitet som tågen kör på i Gävleborg just nu. Så kan vi självklart inte ha det.

Hur ser ministern på frågan om ett dubbelspår på Ostkustbanan? Kommer det att finnas med i ministerns plan framöver?

Anf. 78 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! När vi står här i talarstolarna och när jag är ute och reser brukar jag berätta om de 522 miljarderna. Vi vet att det är otroligt mycket pengar. Men jag vet också att när alla remissinstanser i landet har fått titta på förslaget och vi har räknat ihop vad alla remissinstanser tycker är viktigt kan vi enkelt summera ihop 1 400 miljarder. Det här är bara fråga om pengar som behövs i närtid fram till senast 2025. Jag tror att vi i den här kammaren förstår att det är pengar som faktiskt inte finns.

Tack vare en god ordning i ekonomin och tack vare att fler människor faktiskt kommer i arbete finns nu, trots allt, pengar att satsa på infrastruktur. Det är långt ifrån alla länder i Europa som klarar av det.

Elin Lundgren säger att tio mötesstationer är en nödlösning. Ja, må så vara. Vi vet att på sträckan Gävle–Sundsvall finns kapacitetsbrist. Det har också pekats ut i Kapacitetsutredningen, vilket man även kommer att ta hänsyn till i den nationella planen. Däremot kan jag redan i dag säga att vi under den närmaste tiden inte kommer att förmå att bygga dubbelspår längs hela sträckan. Jag har inte sett något parti som har de pengarna. Det är intressant att konstatera att Socialdemokraterna även här hittar nya spår som ska läggas till, förutom alla andra spår som också behövs, men inte lämnar besked om hur de ska finansieras.

Leif Pettersson har interPELLERAT om Botniska korridoren. Det var viktigt att Sverige tillsammans med Finland fick in Botniska korridoren på den karta som ska framställas för Europas TEN-T-nätverk. Vi har gjort det tillsammans med andra intressenter, inte minst här i Sverige.

Först och främst var det viktigt att vi inte tappade den chansen att få med korridoren. Sedan är det ändå varje medlemsland som prioriterar,

framför allt finansierar och sätter tidsplanen. Även om inte den här regeringen i det här läget har prioriterat Norrbotniabanan har vi inte heller försummat chansen för regeringar, oavsett färg, framöver, just för att Botniabanan har tagits med i TEN-T-nätverket. Man kan jobba parallellt.

Leif Pettersson ställde en fråga om Trafikverket. Det är den myndighet som i mångt och mycket lägger fram förslag och prioriteringar tidsmässigt och geografiskt. Om vi satsar på en järnvägssträcka innebär det att vi inte kan göra så mycket mer någon annanstans i landet. Det är inte riktigt så som människor i hela landet uppfattar att vi ska jobba. Det är självklart regeringen som sedan fastställer besluten, och vi kan naturligtvis avvika från underlag som har kommit in från Trafikverket.

Jag konstaterar, herr talman, att det finns ungefär 1 200 mil järnväg i landet, men jag konstaterar med beklagande att bara 16 procent är dubbelspår.

I en tid när fler vill transportera på järnväg och fler vill resa med järnväg – inte minst gäller det den regionala trafiken, som har ökat markant – blir det problematiskt att komma i kapp såväl med godstransporter som med den viktiga arbetspendlingen. Nu gör vi prioriteringar. Vi väljer de större storstadsområden där många pendlar men tittar också på godsstråken. Då kan det vara viktigt till och med för luleföretag att Hamnbanan i Göteborg kommer på plats.

Anf. 79 LEIF PETTERSSON (S):

Herr talman! Först ska jag säga några ord om Kapacitetsutredningen och Norra stambanan.

Det underlag som Kapacitetsutredningen hade för sin utredning visade sig vara helt felaktigt. Man påstod i utredningen att trafiken på Norra stambanan skulle öka med 1 procent fram till 2030. Det säger sig självt att det inte ens är i närheten av träff. Vad det berodde på att man hade det här felaktiga underlaget kan jag inte veta, men jag vet att Trafikverket efteråt har reviderat det och konstaterat att det ser helt anorlunda ut. Jag kan också säga att man har varit tvungen att göra om revideringen. Man har kunnat se att det är ännu större kapacitetsbrister. Det finns inga tåglägen kvar på Norra stambanan. Det är fullt; så är det.

Hur ska svensk export kunna transportera sina varor efter den banan? Hur ska vi få ut stålet från Norrbotten? Hur ska vi få ut det till i första hand Borlänge och sedan vidare ned till Hamnbanan i Göteborg? Hur ska det gå till? Det går inte att frakta på annat sätt än via tåg – möjligen via sjöfart, men där har vi svaveldirektivet att ta hänsyn till, och det ska vi inte diskutera i dag.

Ministern säger att det var viktigt att få med de här projekten på TEN-T-kartan. TEN-T är väl inte en karta. Det är ett system för att finansiera infrastrukturinvesteringar i EU. Visserligen har man ritat in det på en karta; det är sant. Men kartorna är inte det väsentliga, utan det väsentliga är vad man gör med de projekt som finns med i TEN-T-programmet.

När det gäller Norrbotniabanan, som det gäller i det här sammanhanget, och den finansiering upp till ett visst antal procent, 20–30 procent, som vi skulle kunna få från TEN-T-programmet – troligtvis skulle andelen vara mindre i verkligheten – läggs pengarna ut nu. Fram till 2016 har de flesta pengarna lagts ut för att man ska klara investeringarna fram

till 2030, som är den borte gränsen för TEN-T-programmet, som det ser ut i dag.

Det innebär att om vi inte är med nu finns det inga pengar kvar att fördela sedan. Då kan vi sitta där och hoppas att vi ska få några pengar från EU för TEN-T-satsningar i Sverige på Norrbotniabanan. Men det kommer vi inte att få. Det kommer inte att finnas några pengar att fördela från EU.

Där tror jag att regeringen måste fundera en gång till. Norrbotniabanan AB:s framställan om att få sätta i gång och bygga de första tio kilometerna av Norrbotniabanan har återigen avslagits. Det hade kanske varit intressant att få det utvecklat i svaret.

Det handlar faktiskt om tillväxt. Den del av Sverige som har den största tillväxten i dag är norra Sverige. Norrbotten och Västerbotten har den största tillväxten i Sverige i dag. Utefter kusten är det en lika stor befolkningstäthet som mellan Linköping och Malmö. Där ska det byggas höghastighetsjärnväg.

Jag får återkomma i nästa inlägg.

Anf. 80 ELIN LUNDGREN (S):

Herr talman! Det känns skönt, tycker jag, att jag och ministern har samma bild av de tio mötesstationer som byggs längs Ostkustbanan mellan Gävle och Härnösand, att det inte är så mycket av det som egentligen skulle behövas för att få riktig snurr på spåren – om man nu önskar att spåren ska snurra; det kanske man inte gör.

Det har sagts tidigare i denna interpellationsdebatt att hela Botniska korridoren, också sträckan Gävle–Härnösand, är en del av det av EU prioriterade transeuropeiska transportnätverket. Det har inte varit självklart hela tiden, men nu är det så. Det gör att vi skulle ha möjlighet att få väldigt mycket pengar för att bygga dubbelspår på den här sträckningen. Jag hade naturligtvis hoppats, och hoppas fortfarande, att vi kommer att lyckas med det i Sverige. Nu är det ganska tydligt att det här skjuts på framtiden.

Trafikverket har räknat lite grann på ekonomin kring dubbelspåret på Ostkustbanan. Som enskilt investeringsobjekt skulle det ge en avkastning på 5 procent och skulle alltså vara en ren vinstaffär. Det beror till exempel på att svenska råvaror då snabbare når en global marknad och vi får det mer konkurrenskraftiga näringsliv som är av största vikt för Sverige. Längs sträckan finns det hamnar som också är en del av den här transportkedjan. Det funkar mycket bra.

Vilka företag kommer att vilja investera i norra Sverige, som blir en logistikmässig avkrok om de här satsningarna inte görs? Det bekymrar mig otroligt. Jag hoppas att ministern kan komma till samma slutsats som jag, att det här behöver göras nu, snabbt, och att hon agerar utifrån det.

Anf. 81 INGEMAR NILSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Leif Pettersson för att han har ställt en, som jag ser det, väldigt viktig interpellation om behovet av satsning på järnvägsinfrastrukturen i norra Sverige. En väl fungerande infrastruktur, inte minst järnvägen, är en av de absolut viktigaste förutsättningarna för en positiv utveckling i Sverige, också i norra Sverige.

Satsningen på Botniska korridoren kan och ska därför ses i flera olika aspekter och avseenden. I första hand handlar satsningen om ökade och bättre förutsättningar för bättre, miljövänligare och säkrare godstransporter. Det är väldigt tungt vägande skäl i norra delen av landet. Det handlar om bättre förutsättningar för stora delar av den basindustri som finns i norra Sverige och som är en viktig del av det svenska näringslivet.

Det här har Europeiska unionen upptäckt och medverkat till att Botniska korridoren nu är ett TEN-T-projekt. Det är ett beslut som möjliggör, som har nämnts här, en medfinansiering i avsevärd grad från EU, förutsatt att man uppfyller kraven inom ramen för det som kallas för Core Network med sikte på 2030.

För EU är behovet av att knyta ihop norra Skandinavien med resten av Europa tydligt uppenbart. Tyvärr verkar det inte vara lika uppenbart för den svenska regeringen. Inte ens att knyta ihop Sverige verkar vara viktigt för den här regeringen.

För att förverkliga Botniska korridoren krävs, precis som Leif Petersson har påpekat i sin interpellation, en satsning på såväl Norrbotten-banan som Ostkustbanan. Ja, det krävs faktiskt också ett antal kompletterande insatser på det som vi kallar för den norra delen av Ådalsbanan. För att det av EU utpekade transportstråket ska kunna bli verklighet måste det, som statsrådet har berört tidigare, fungera hela vägen.

Herr talman! Jag tänker i resten av det här inlägget i huvudsak uppehålla mig vid frågan om den del av Botniska korridoren som finns i den del av landet som jag själv kommer ifrån, nämligen Västernorrland. Det gäller alltså Ostkustbanan och behovet av dubbelspår på Ostkustbanan.

Då behöver man se, tvärtemot vad regeringen och Trafikverket på regeringens uppdrag gör, investeringarna i Ostkustbanan – som inom parentes sagt är den tredje mest trafikerade och lönsamma persontrafiksträckan i dag – som en del i arbetet med att knyta ihop de nya stambanorna och, återigen, att knyta ihop Sverige.

Som Elin Lundgren sade kunde man i slutet av 1990-talet – jag vet det för egen del – åka tåg från Sundsvall till Stockholm på tre timmar. Det fanns till och med en tidtabell i slutet av 1999 som innebar att man reste på 2 timmar och 55 minuter. Det var tider det. I dag tar det 3 timmar och 40 minuter, i bästa fall, förutsatt att det inte är störningar som gör att det tar ännu längre tid. Utvecklingen verkar gå bakåt.

Orsaken är i grunden positiv, nämligen att trafiken på Ostkustbanan har ökat mycket kraftigt, både gods- och persontrafik. Det är självklart positivt, men då krävs det investeringar för att den positiva utvecklingen ska fortsätta.

Regionalt ger också satsningar på dubbelspår på Ostkustbanan positiva effekter i form av vidgade arbetsmarknadsregioner och studieregioner, precis som statsrådet själv sade. Därför är också de berörda länen – i första hand Västernorrland och Gävleborg – beredda att avsätta medel och har gjort så inom ramen för sina regionala transportplaner för att ta sin andel av det som krävs i form av planering och annat.

Intresset från regeringen och Trafikverket är dock minst sagt svagt. Ett av problemen är kanske det som statsrådet indirekt har berört i sitt svar, att den beräkningsmodell som man använder sig av missgynnar godstransporterna. De är systematiskt undervärderade och får svårt att konkurrera om det investeringsutrymme som finns.

I det här läget blir min fråga till statsrådet: Anser inte statsrådet att en utökad kapacitet på Ostkustbanan i form av dubbelspår är nödvändig för att man ska klara ett norrländskt näringsliv och dess ambitioner att frakta en större andel av sina transporter på järnväg? Om det är så som statsrådet antyder, vilka är då de åtgärder på Ostkustbanan – som statsrådet antydde i sitt svar på interpellationen – som möjligtvis skulle vara på väg?

Anf. 82 JASENKO OMANOVIC (S):

Herr talman! Jag vill tacka Leif Pettersson för en jättevärtig interpellationsdebatt.

Vad kan en del investeringar leda till? Jag vet inte exakt vilket år som Ostkustbanan invigdes. Jag tror att det var 1905 eller 1925. Jag är lite osäker på det. Men fortfarande är sträckan mellan Sundsvall och Härnösand sådan att man nästan bara kan ta på sig ett par skidor och åka bredvid tåget. Från första vagnen kan man se sista vagnen, så det är ju verkligen en 1800-talsjärnväg.

Detta kan jämföras med den investering som har gjorts på Ådalsbanan. Ska man åka från Härnösand till Kramfors – där delar av banan är ny – och från Härnösand till Sundsvall tar det 22 minuter till Kramfors och mer än 55 minuter till Sundsvall.

Herr talman! Ministern nämnde i förra debatten att näringslivet jobbar väldigt mycket just-in-time. Varorna måste ut direkt till kunden. Den längsta enkelspåriga sträcka som är nästan mest belastad i landet går mellan Gävle och Härnösand. Kan detta leda till fler jobb? Men det är just-in-time som gäller.

När man nu har byggt Sundsvallsbron blir det mycket enklare och mycket snabbare att åka bil än tåg för privatpersoner. Man ska ju satsa på regionförstoring och på att få en mer dynamisk arbetsmarknad även hos oss uppe i Norrland. Då är frågan om man vill att fler ska åka bil, vilket är mer osäkert än att åka tåg, som ju är mycket bättre från säkerhets- och miljösynpunkt.

Dessutom transporterar den tunga basindustrin som finns i Västernorrland och Västerbotten – för att inte tala om gruvnäringen och annan industri – sina varor på den här sträckan. Det måste vara anledningen till att EU-kommissionen har insett att det här är viktigt för att binda ihop Europa.

Jag hoppas att vi nu får ett svar från ministern: Vad tycker ministern själv?

Anf. 83 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Leif Pettersson nämnde att det inte bara är en karta. Nej, det är riktigt. Men å andra sidan har man på den så kallade kartan pekat ut de projekt som man har beslutat om, och då är det en fördel om man finns med på den kartan.

Det här är väldigt fascinerande. I grund och botten låter det som att vi är överens om behovet för godsstråken, att järnvägen och vägen ska fungera. Vi kan konstatera att det finns alldeles för lite av dubbelspår. Framför allt finns inte järnvägen där man i dag behöver den. När man tidigare byggde järnvägen norrut byggde man den i inlandet, eftersom man då var rädd för ryssen. Nu bor alla längs med kusten, och förvisso

kan man vara rädd för ryssen, men det är inte i inlandet som man vill ha järnvägen.

Det är självklart att det skulle vara oerhört mycket bättre om det var dubbelspår längs med hela Ostkustbanan. Det finns flaskhalsar och kapacitetsbrister även om det kommer att bli bättre. När Citybanan genom Stockholm är på plats skulle en norrbotniabana vara det som binder ihop korridoren från Helsingfors, runt Bottniska viken och ner vidare ut i Europa.

Men detta kostar också pengar. Jag är helt fascinerad över att fyra socialdemokrater står här och nämner de 27 miljarderna som behövs till Norrbotniabanan och de 25 miljarderna som det kostar att bygga dubbelspår på Ostkustbanan. Dessutom – som togs upp av Ingemar Nilsson – satsning på den norra delen av Ådalsbanan som också innebär pengar.

Det handlar också om prioriteringar. När det gäller de 522 miljarderna – det är fantastiskt att vi i Sverige har kunnat förmå att ta fram så mycket pengar till investeringar i infrastruktur som stärker vår konkurrenskraft – vill remissinstanserna ha tre gånger mer. Precis så står dessa socialdemokrater här, och de anger inte med en krona hur de tänker finansiera det. På det viset drar man dem som möjligtvis följer den här debatten vid näsan, som om Socialdemokraterna skulle förmå att stå för dessa kostnader.

Det är inte heller som Leif Pettersson var inne på, att EU skulle betala alla dessa kostnader. Det handlar om några procent som vi kan få i projekterings- och studiepengar. Men den allra största delen betalar medlemsstaten själv. I bästa fall skulle vi kunna få 7 miljarder till Norrbotniabanan om vi söker pengar från EU. Då är det fortfarande drygt 20 miljarder ytterligare som ska finansieras. Skulle vi kunna få 5 miljarder till Ostkustbanan är det fortfarande drygt 20 miljarder ytterligare som måste till. Det är ingenting som kan göras som en quick fix nu.

Nej, det kommer nog att vara ett tungt besked. Vi måste behålla helikopterperspektivet. Vi måste kunna prioritera. Det handlar om godsstråken och arbetspendlingen och vad vi förmår att göra under den närmaste tiden.

Herr talman! Men det är inte någonting som är fel i det som de olika talarna säger. Det är självklart att allt vore mycket bättre om vi hade mer infrastruktur.

Anf. 84 LEIF PETTERSSON (S):

Herr talman! Jag ska försöka hinna med att ta upp det som jag inte hann med i mitt förra anförande.

Det som professor Staffan Lundström har visat är ju att investeringen betalar tillbaka sig. Det är inte pengar som slängs i avloppet. Det är faktiskt pengar som betalar sig i ökade skatteintäkter eller på annat sätt. De betalas tillbaka till landet Sverige.

Enligt Staffan Lundström betalas den här investeringen på hela banan tillbaka på 10–20 år, från Norrbotniabanan till Ostkustbanan.

Det är också så att norra Sverige, norra Finland och norra Norge ju är EU:s råvarubod. EU har upptäckt det, och det är därför som man har tagit med detta TEN-T-projekt.

Sedan kan vi alltid diskutera om det är kartan eller verkligheten som är viktigast. Jag tror nog att det är verkligheten som är viktigare, nämli-

gen att man satsar på de projekt som finns med på kartan – annars blir det ingenting av det. Att ha en karta kan man möjligen leva med, men det är verkligheten som avgör om det blir någonting av det.

Tillväxten och befolkningstätheten är vad det här handlar om. Det handlar om tillväxten efter hela kusten och om den kompetensförsörjning som behövs efter hela kusten. Det är det som den här järnvägen kommer att hjälpa till med.

En sista fråga: Varför ska det vara så svårt att utse en förhandlingsman för att ta reda på hur Norrbotniabanan skulle kunna finansieras tillsammans med regionen? Det är inte fråga om att man för den skull har förbundit sig att bygga något. Inte ens det vill man göra. Men man kan tillsätta två förhandlingsmän för att utreda en tunnelbana till Nacka.

Anf. 85 INGEMAR NILSSON (S):

Herr talman! Jag lyssnade på statsrådet, och jag inser också att det handlar om väldigt stora investeringar. Men jag blir förvånad när jag hör att det låter som om medfinansieringsmöjligheter eller det stöd man kan få från EU skulle vara ett problem snarare än en möjlighet. Det som är så tråkigt är ju att regeringen inte är beredd att ta den möjlighet som medfinansieringen i detta fall kan ge.

Jag tycker att det är både frapperande och frustrerande att regeringen inte är beredd att satsa på infrastruktur, framför allt inte satsa på hela landet. Det är lika frapperande och frustrerande att man inte ser näringslivets behov av bra och klimatsmarta transporter.

Jag vet mycket väl, efter de samtal jag för med till exempel skogsindustrin i Mellannorrland, vikten av en satsning på Hamnbanan i Göteborg. Men återigen måste infrastrukturen fungera hela vägen. Ska järnvägen vara ett alternativ för näringslivet och för industrin måste den fungera hela vägen i hela Sverige – annars kommer den aldrig att bli ett alternativ.

Ser man då inte behovet av att skapa möjligheter för människor i hela Sverige att på ett snabbt, smidigt och klimatsmart sätt resa till arbete och studier sänder man också signaler till delar av landet att de inte är lika viktiga, att det inte är samma prioriteringar.

En satsning på dubbelspår på Ostkustbanan, som en del i Botniska korridoren, ger fördelar. Leif Pettersson har pekat på några, och Elin Lundgren har pekat på några.

- Det fyrdubblar kapaciteten för godstransporter.
- Det nära nog halverar restiden för persontransporter mellan Sundsvall och Stockholm, utan höghastighetsatsning.
- Det skulle ge möjlighet till en restid på sträckan Umeå–Stockholm på fyra timmar. Det är helt nya möjligheter som öppnas även på persontransportsidan.
- Det vidgar, som tidigare nämnts, arbetsmarknadsregionerna längs hela Norrlandskusten.

Om regeringen nu inte är beredd att göra dessa investeringar i Botniska korridoren och inte är beredd att satsa på dubbelspår på Ostkustba-

nan, vad är statsrådets bedömning? Vilka signaler sänder man till den norra delen av Sverige?

Jag vill ha ett tydligt svar från statsrådet: Hur ser statsrådet på behovet av dubbelspår på Ostkustbanan i förhållande till övriga satsningar i de förslag som regeringen nu är på väg att leverera till riksdagen?

Anf. 86 JASENKO OMANOVIC (S):

Herr talman! Det lät här i kammaren som att ministern beklagade sig över att EU betalar väldigt lite i stöd – det är ju bara några miljarder hit och några miljarder dit, och det finns inte pengar till finansiering.

Jag förstår att regeringen inte har några pengar, herr talman. Man har ju sänkt skatten med 25 miljarder för de 10 procent av befolkningen som är rikast. Det är självklart att man då inte har pengar för att skapa fler jobb i Sverige eller för att bygga ut järnvägen och därmed möjliggöra för exportföretagen att snabbare nå större delar av marknaden. Därför finns det inte pengar.

Därför finns det inte möjlighet att skapa en regionförstoring och att erbjuda medborgarna i den del av landet som vi nu diskuterar, kring Botniska korridoren, en större arbetsmarknad. Nej, det finns inte, på grund av att de 10 procent av befolkningen i Sverige som är rikast prioriteras före de järnvägar som vi nu diskuterar.

Det är förstås ett problem när ministern anslår den tonen: Javisst får vi 5 eller 10 miljarder från EU för den där sträckan, men vi har ju inte resten av pengarna.

Min fråga kvarstår: Tycker ministern att dubbelspår mellan Gävle och Härnösand är en prioriterad fråga?

Anf. 87 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Jag kan konstatera att vi har haft en av de tuffaste ekonomiska kriserna de senaste åren. Jag hoppas att det inte har undgått Socialdemokraterna. Dessutom handlar det om att få ordning och reda i ekonomin och att få fler människor i arbete och fler sysselsatta. Det har denna regering gjort. Det är det som har bidragit till att vi nu kan göra den absolut största investeringen i infrastruktur på mycket länge.

Det handlar om att återställa järnvägen, som har varit otroligt eftersatt. Det handlar om att få ordning på de andra trafikslagen också.

Det är självklart, som svar på de frågor som har ställts, att det vore bra med ett dubbelspår på Ostkustbanan. Det handlar inte om att jag beklagar mig över att EU betalar för lite. Jag skulle vara betydligt mer rädd för precis det som Socialdemokraterna står här i kammaren och ger uttryck för – som om de ytterligare 20 miljarderna till Ostkustbanan inte skulle vara ett problem, eller som om de ytterligare 20 miljarderna som måste betalas från statskassan till Norrbotniabanan inte skulle vara ett problem om vi fick 7 miljarder.

Herr talman! Jag ser att vi återigen är på väg till en socialdemokratisk tanke och verklighet som rådde förra gången man satt i regeringen: Man byggde luftslott. Man avsatte pengar för att påbörja saker, men man avslutade dem inte. Man lämnade gigantiska underskott på infrastrukturområdet, vilket gjorde att man försatt möjligheten att stärka jobblinjen för människor.

Nej, det är helt klart att det är viktigt att vi lägger fram detta infrastrukturförslag, som bygger på godsstråk, som bygger på arbetspendling och som ska stärka konkurrenskraften i hela landet. Vi förmår att göra det, för vi har en politik för jobb och inte för bidrag.

Herr talman! Det är en otrolig skillnad. Jag kan bara konstatera det.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2013/14:282 om försvarets överlevnadsskola i Karlsborg

Anf. 88 Förvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Monica Green har frågat mig vad jag avser att göra för att överlevnadsskolan i Karlsborg ska finnas kvar.

På regeringens förslag har riksdagen i december 2013 beslutat om en förstärkning av anslaget 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap med 200 miljoner kronor under 2014, 300 miljoner kronor 2015, 400 miljoner kronor 2016 samt 500 miljoner kronor från och med 2017 (prop. 2013/14:1 utg.omr. 6, bet. 2013/14:FöU1, rskr. 2013/14:106). Förstärkningen syftar främst till ytterligare insatser för att rekrytera, utbilda och behålla tidvis tjänstgörande personal. Dessutom syftar förstärkningen till att möjliggöra såväl ökad kvantitet som kvalitet i övningsverksamheten för främst den tidvis tjänstgörande personalen.

Hittills har försvarsreformen och det nya personalförsörjningssystemet inneburit över 1 000 nya heltidstjänster för gruppbefäl och soldater vid förbanden i Skaraborgs län, varav ca 330 vid K 3 i Karlsborg.

Utgångspunkten inom statsförvaltningen är att en myndighet själv har ansvaret för att fatta beslut kring sin organisation. Detta följer bland annat av myndighetsförordningen (2007:515).

För Försvarmaktens del gäller att myndighetens grundorganisation består av de organisationsenheter som anges i bil. 1 till förordningen (2007:937) med instruktion för Försvarmakten. Myndigheten bestämmer sin egen grundorganisation i de delar den inte är reglerad i förordningen.

Det ligger inom Försvarmaktens eget ansvar att besluta kring organisationen avseende Försvarmaktens överlevnadsskola i Karlsborg.

Anf. 89 MONICA GREEN (S):

Herr talman! På K 3 i Karlsborg finns Försvarmaktens överlevnadsskola. Skolan utbildar instruktörer för svenska Försvarmakten. Skolan har ett internationellt erkännande, och flera länders försvarsmakter inom EU gästar de olika utbildningarna. Årligen genomför skolan kortare utbildningar även för svenska journalister som kan komma att arbeta i olika krisområden. Denna gisslanutbildning på K 3 i Karlsborg hyllas, men nu hotas överlevnadsskolan av omfattande besparingar. Sveriges kanske mest extrema utbildning för civila kan komma att läggas ned.

Utbildningen är väldigt avancerad och går ut på att man lägger upp strategier för tillfångataganden. Den leder till att man klarar överraskningsmoment eller är beredd vid överraskningsmoment. Den är fysiskt

krävande. Man lär sig stresshantering, och man lär sig att ta beslut i pressade situationer eftersom det är väldigt lätt att reagera felaktigt om man inte har kontroll över sin egen situation. Man kanske till och med börjar slåss, och då sjunker utsikterna för att klara sig i ett gisslandrama. De som går utbildningen lär sig dessutom att tänka rationellt. Kurserna bygger på erfarenhet från gisslansituationer över hela världen och inriktar sig till tekniker och till dem som lägger upp strategier. Det har visat sig att det verkligen fungerar.

Utbildningen är alltså världsunik. Den har extremt intensiv gisslanträning. Dessutom utbildas speciella instruktörer som i sin tur blir experter på att delta i andra situationer och på att kunna leda andra. Man lär sig också att ha mental styrka, empati, inlevelseförmåga och förståelse i andra situationer.

Journalister som jag har lyssnat på och som har gått utbildningen säger att de kanske inte skulle ha klarat sig utan denna utbildning.

Just nu förbereder sig överlevnadsskolan på att åka till Kiruna och träna där, men frågan är hur det blir med kurserna i framtiden. Försvaret står inför stora besparingar, och K 3:s egen konsekvensanalys föreslår att överlevnadsskolan ska minska drastiskt. 16 anställda riskerar att få gå. Om förslagen genomförs kommer det att påverka både Försvarets utbildningar och de hyllade journalistutbildningarna.

Min fråga kvarstår. Hur blir det med försvarets överlevnadsskola i Karlsborg?

Anf. 90 PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Det är en viktig och intressant fråga som tas upp. Monica Green har redogjort för en del av vad verksamheten innebär. Men innan jag går in på det skulle jag vilja beröra inledningen i svaret.

Ministern ger en bild av satsningar på 500 miljoner. Då glömmar hon besparingsbetinget på 500 miljoner som nu bearbetas inom Försvaretsmakten och glömmar beskedet som finansminister Anders Borg presenterade i förra veckan om att spara ytterligare 100 miljoner.

Åtgärdsförslagen, i negativ mening, på överlevnadsskolan har sin grund i besparingsarbetet på 500 miljoner. Det innebär att man ska gå ned från 16 till 6 tjänster, reducera verksamheten med 60 procent, minska antalet kurser från 21 till 6 och avbryta det internationella samarbetet.

Det handlar om att kunna hantera situationer i hotfull miljö, att kunna hantera dold flykt och att kunna hantera situationer som fångenskap och gisslan. Man utbildar personal som ska i internationell tjänst, högriskpersonal i särskild missionsanpassad utbildning, och man har överlevnadskurser för 90 procent av Flygvapnets piloter.

Det är en liten verksamhet med 16 tjänster som har stor betydelse för Försvaretsmakten, men också för andra myndigheter. Man samarbetar med en lång rad andra myndigheter, bland annat i den statliga förvaltningen. Man har också en lång rad internationella samarbeten.

Hade ni tänkt er när ni lade besparingsbetinget på 500 miljoner att en sådan verksamhet som överlevnadsskolan i Karlsborg skulle reduceras på det här drastiska sättet och begränsas så pass tydligt i sin verksamhet? Jag tycker inte att det är ett rimligt utfall av det som ni försöker genomföra. Frågan är hur genomtänkt besparingsbetinget på 500 miljoner var från första början.

Är det verkligen rimligt att gå ned från 16 till 6 tjänster? Är det regeringens yttersta vilja att det ska bli så? Hade ni tänkt er det när ni lade ut besparingsbetinget på 500 miljoner, eller lade ni ut något som ni inte visste effekterna av i praktiken?

Anf. 91 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Jag kommer att börja med ekonomin och återkommer självklart till överlevnadsskolan i Karlsborg.

Efter att noggrant ha analyserat de underlag som Försvarsmakten lämnat in när det gäller ekonomin, framför allt på lång sikt, tillför regeringen nu 1,4 miljarder kronor över fyra år till försvaret. På lång sikt arbetar regeringen tillsammans med myndigheten Försvarsmakten för att hålla nere befarade kostnadsökningar.

Regeringen har givit Försvarsmakten i uppdrag att se över planeringen när det gäller personalkostnader på längre sikt. Jag vill vara väldigt tydlig och göra klart för alla representanter för Socialdemokraterna i dag att det inte handlar om besparingar eller sänkta anslag. Man kan inte banta bort en befarad övervikt. Det handlar om att vi har vidtagit åtgärder när vi har tagit del av de underlag som Försvarsmakten har kommit in med.

Vi höjer nu anslagen med 1,4 miljarder kronor på fyra år, och vi har givit ett uppdrag till Försvarsmakten att se över de befarade kostnadsökningar som man har anmält att man ser långt fram i tiden. Det är stor skillnad jämfört med att skära ned. Det ska bli intressant att se vilka andra pengar än regeringens som Socialdemokraterna har.

Med den nya insatsorganisationen, som vi har beslutat om, ökar antalet anställda i Försvarsmakten med sammanlagt ungefär 8 000 personer jämfört med i dag, främst gruppbefäl, soldater och sjömän. Och jag vill återkomma till att för Karlsborg har det här redan i dag inneburit över 300 nya arbetstillfällen, och för hela Skaraborg pratar vi om ca 1 000 nya heltidstjänster i Försvarsmakten.

Min och alliansregeringens utgångspunkt är att vi ska öka Sveriges försvarsförmåga. Det är också syftet med den försvarsreform som nu pågår. Hur gör vi då det? Jo, Försvarsmakten ska bygga upp förband med professionell personal och kvalificerad materiel som övar tillsammans.

Försvarsmakten har nu intagit sin nya organisation, och man ska under året vara fullt bemannad och utrustad. Till dess att alla förband är bemannade med kontinuerligt eller tidvis tjänstgörande personal kommer tidigare utbildad personal att vara krigsplacerad i insatsförbanden. Med reformen stärks vår försvarsförmåga. Under den här tiden har Försvarsmakten sett över sina befarade kostnadsökningar och kommer att fortsätta det arbetet. Det är de befarade kostnadsökningarna vi talar om. I det sammanhanget har man också, inom myndigheten, sett över kostnaderna i framtiden. Det är en del av Försvarsmaktens interna arbete att inom sin organisation ta fram underlag och göra konsekvensanalyser.

Som försvarsminister finns det inte anledning för mig att föregripa Försvarsmaktens bedömningar, särskilt inte i de frågor där myndigheten själv har ansvaret för att fatta beslut. Jag vill gärna fråga representanterna från Socialdemokraterna om de tycker att vi ska ändra den ordning som vi har, nämligen att det är myndigheten själv som bereder en viss fråga och inte jag som statsråd som talar om hur man ska göra detta.

Det vore också intressant att få veta hur Socialdemokraterna ser på det här med pengar. Senast Socialdemokraterna gick till val, 2010, skulle man skära 2 miljarder kronor på försvaret. Tittar vi nu på vilka man har att komma överens med ser vi att både Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill göra stora nedskärningar i försvaret i miljardklassen, 3 ½ miljard från Vänsterpartiets sida och 7 miljarder från Miljöpartiets sida. Då har jag väldigt svårt att se att det räcker vare sig till stärkt försvarsförmåga eller till att behålla alla enheter som finns i dag.

Anf. 92 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Det är enormt många anställda, låter det som på försvarsministern. Ojoj, vad många anställda det har blivit! Men grejen är att Sverige har gått över från allmän värnplikt till att man anställer inom försvaret i stället. Därför är det fler anställda nu. Tidigare ingick man i värnplikten. Det om det!

Jag vill fortsätta att prata om överlevnadsskolan i Karlsborg. Som Peter Hultqvist sade är det en liten men ack så viktig utbildning. Att en så liten utbildning med 16 anställda kan göra så mycket för dessa soldater och civila, bland annat journalister, är fantastiskt. Det är en fantastiskt bra utbildning som är världskänd och erkänd inom försvarsmakterna i hela EU. Den har högt anseende, som jag sade tidigare. Inte bara soldater och journalister som jobbar i oroshärdar genomgår kurserna, utan även poliser och andra. Det finns utbildningar för UD, Sida och så vidare.

Eftersom den här lilla, fina utbildningen i Karlsborg har så stor betydelse tycker jag att det är förödande att detta slår så illa att skolan kan komma att läggas ned eller dras ned drastiskt, så att åtminstone den civila utbildningen läggs ned. Jag är inte nöjd med svaret. Om Karin Enström säger att hon inte vill lägga sig i undrar jag på vilket annat sätt hon kan vara tydlig som försvarsminister och uppmuntra sådana här skolor. Skolan i Karlsborg är fantastiskt bra. Hur kan försvarsministern stödja den på annat sätt, om hon nu inte vill lägga sig i hur försvaret gör?

Anf. 93 PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Ibland blir jag lite besviken. Jag tycker att det är trams när försvarsministern gång på gång ställer de här frågorna om Vänstern och MP. De står för sin politik. Jag har sagt – jag vet inte hur många gånger – att vi är beredda att göra upp brett i Försvarsberedningen. Vi är också beredda att stå för den finansiering vi kommer överens om. Det är dags, tycker jag, för ministern och Moderaterna att lyssna på det.

Jag tror att svenska folket begriper detta och tycker att det är dags för en bred uppgörelse om försvars- och säkerhetspolitiken, särskilt med tanke på det som sker nu i Ukraina. Den här tramsdiskussionen kan vi lätt komma över genom att göra upp brett och försöka göra något bra för Sverige tillsammans. Det erbjudandet har jag levererat hur många gånger som helst, men det enda ni klarar av är att ha någon diskussion om vad Vänstern och MP tycker. Och förresten, hur överens är ni i regeringen?

När det gäller de pengar som ni storstilat säger att ni satsar är det oavsett hur det vrids och vänds på formuleringarna ett faktum att 500 miljoner ska ur organisationen. När det ska ske tittar man bland annat på den befintliga verksamheten, och då kommer det fram sådant som detta med överlevnadsskolan.

Jag tror inte att ministern tycker att det är särskilt bra att göra de här neddragningsarna på överlevnadsskolan. Jag tror inte att det var så ni hade tänkt er det. Men det riskerar att bli utfallet på område efter område. Det finns säkert många fler sådana exempel. Det här kan också vara en tankeställare om att ni var lite för fyrkantiga, lite för enkla i analysen, att det här besparingsbetinget på 500 miljoner inte var genomtänkt.

Sedan ska ni inte försöka med tricket att göra oss skyldiga till det här med de 500 miljonerna. Detta var någonting som ni inte ens tog upp med oss till diskussion över huvud taget. Det är någonting som jag tycker att ni får ta ansvar för, när ni inte ens en gång diskuterar ärendet med oss.

Anf. 94 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt gå upp i den här debatten, men jag kunde inte låta bli när jag lyssnade till Peter Hultqvist. Jag tycker att det är ganska fascinerande att Peter Hultqvist som svar på frågan om hur Peter Hultqvist ska få ihop sitt regeringsalternativ och finansiera det står här i riksdagens talarstol och säger att det är trams. Hur plus och minus ska gå ihop, hur Peter Hultqvist ska få täckning för alla de checkar han skriver ut, är trams, säger Peter Hultqvist.

Peter Hultqvist får gärna tycka att det är trams. Jag tror inte att Peter Hultqvist kommer att ändra sig på den punkten. Men jag tror inte att svenska folket och de som följer försvarsdebatten tycker att det är trams. Jag kan lova att vi kommer att fortsätta att ställa de här frågorna, för det är på allvar. De beslut som vi fattar i den här kammaren, de löften som vi ger och den finansiering som vi skickar med eller inte skickar med är på allvar, och det får konsekvenser.

Politik är att vilja, men också att välja. När man följer Peter Hultqvists framfart runt om i Sverige kan man se att det sprids löften till höger och vänster. Det är nya luftvärnssystem, förband på Gotland, till och med hela stridsgrupper på Gotland. Jag har inte så mycket att säga om själva innehållet i det. Jag kan bara tycka att det vore ödmjukt, faktiskt just den ödmjukhet som Peter Hultqvist ofta efterlyser, om Peter Hultqvist någon gång skulle kunna tala om hur han ska finansiera allt detta.

Men om detta får vi inte höra någonting. Det är i stället Försvarsberedningen som ska lösa ut detta, denna nästan magiska låda där det bara är att skicka in alla problem. Jag är dock helt övertygad om att Peter Hultqvist som rutinerad och erfaren politiker är fullt införstådd i hur budgetprocessen i den här kammaren ser ut och hur den inte ser ut. Det är alltså inte så att Försvarsberedningen på något sätt ersätter varje partis eller för den delen regeringsalternativs eget ansvar för att lägga fram en budget som går ihop, utan det kommer Peter Hultqvist och Socialdemokraterna att få göra inför valet.

Då är det säkert så att Peter Hultqvist gärna vill ha ett eget alternativ, det enbart socialdemokratiska. Men se, jag tror att svensk politik har förändrats sedan 2006. Jag tror att den tiden är över då man kunde gå till val helt själv, låtsas som att det inte fanns någonting annat och finta väljarna lite grann genom att säga: Det där löser vi efter valet någon gång. Det behöver vi inte bry oss om nu.

Hur gärna Peter Hultqvist än vill komma runt det så går det inte att bortse från det faktum att Peter Hultqvist söker samarbete med partier

som vill göra stora nedskärningar i försvaret. Peter Hultqvists egen partiledare, Stefan Löfven, talar om att han vill samverka med Miljöpartiet, som vill skära ned med ett antal miljarder, och förmodligen också med ett vänsterparti som vill göra precis samma sak. Jag kan tycka att det vore på sin plats att Peter Hultqvist inte bara såg det där som trams utan medgav att det är fråga om miljarder som får konsekvenser för människor.

Jag vet inte om ni på förstabänken har noterat det, men i den budget ni lade fram i höstas fanns det utgiftslöften på 30 miljarder kronor. Vad som sedan skedde vid årsskiftet var att en finansiering på 10 miljarder försvann. Det finns alltså redan i dag ett gap på 10 miljarder. Då blir man nyfiken på hur Socialdemokraterna ska hantera det. Kan Peter Hultqvist stå här i dag och garantera att det om oturen skulle vara framme efter valet inte blir några besparingar på försvaret, oavsett om man går fram själv eller med V och MP?

Jag förstår att ni tycker att detta är trams. Men se, jag tycker faktiskt att väljarna har rätt att få raka svar också i försvarsfrågorna.

Anf. 95 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Jag lovade att återkomma till försvarets överlevnadsskola, och det ska jag göra nu. Försvarets överlevnadsskola i Karlsborg är ett av många exempel på verksamheter som på goda grunder är mycket uppskattade både i och utanför myndigheten Försvarsmakten. När Försvarsmakten anordnar utbildningar för andra myndigheter eller organisationer ska detta finansieras genom avgifter. Det finns inga direkta samband mellan anslagen för förbandsverksamheten och tillgängliga medel för till exempel utbildningsverksamhet som riktas mot andra aktörer. Monica Green har talat sig varm om vilken hög och bra kvalitet denna har.

Med detta sagt är det en förutsättning att för att kunna lära ut till andra måste Försvarsmakten själv ha särskild kompetens på vissa områden. Inom ramen för de krav på operativ förmåga som riksdagen och regeringen har beslutat om ska och bör Försvarsmakten själv prioritera och besluta om vilken kompetens som ska upprätthållas.

Nu har Försvarsmakten i sitt interna arbete med sin organisation gjort analyser, tagit fram underlag och gjort konsekvensanalyser. Jag vill återupprepa att jag som försvarsminister inte tänker föregripa Försvarsmaktens bedömningar, särskilt inte i de frågor där det är myndigheten själv som har ansvaret att fatta beslutet.

Det är viktigt att vi upprätthåller vårt konstitutionella system och ordningen för styrningen av statliga myndigheter. Regeringen ger myndigheten en uppgift. Myndigheten hanterar uppgiften självständigt och återredovisar därefter resultatet till regeringen. Det är myndighetens chef som ansvarar för att så sker.

Försvarsmakten har inte redovisat några förslag eller liknande till regeringen om överlevnadsskolan i Karlsborg. Generellt gäller också att jag som statsråd inte ska tala om för en myndighet hur myndigheten ska bereda en viss fråga.

Nu frågar Monica Green om jag kan hitta andra sätt. Jag skulle snarare vilja fråga Monica Green om Monica Green tycker att hon eller

någon annan ska tala om för Försvarsmakten hur myndigheten ska hantera den här frågan.

Jag vill återkomma till ekonomin. Det Peter Hultqvist kallar för trams har jag väldigt svårt att se. Regeringen får från sina myndigheter in underlag där man säger att man har svårt att hålla budgeten på sikt. Budgeten för Försvarsmakten är i dag i balans. Men man har kommit in med underlag som har väckt frågor och oro. Hur ska man kunna hålla sin budget på sikt?

Då måste regeringen vidta åtgärder. Det är vad vi har gjort. Vi har analyserat Försvarsmaktens ekonomi på kort sikt och på lång sikt. Vi har arbetat tillsammans med myndigheten i dialog. Vi har därför bestämt och fått godkännande för det i riksdagen att satsa 1,4 miljarder kronor per år de närmaste fyra åren för att Försvarsmakten ska kunna använda de pengarna till personal, utbildning och övningar som skapar försvarsförmåga.

Samtidigt måste myndigheten se över sina befarade kostnadsökningar. Jag vill återkomma till det och vara väldigt klar här. Det är inte en besparing. Det går inte att banta bort en befarad övervikt som man tror att man kommer att ha om fyra eller fem år. Självklart måste man anpassa sin verksamhet och se över sin organisation.

För mig är det väldigt viktigt att de skattepengar som vi satsar på försvaret ska användas så effektivt som möjligt. Men det är myndigheten själv som i så stor utsträckning som möjligt bestämmer hur man använder pengarna på mest effektiva sätt.

Anf. 96 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Jag ska först vända mig till Johan Forssell, som verkar totalfixerad vid Peter Hultqvist. Han nämner honom ungefär hundra gånger, och i åtminstone varannan mening finns namnet Peter Hultqvist. Ett tips är att räkna i protokollet i morgon hur många gånger som Johan Forssell nämner Peter Hultqvist.

Ett annat tips är att begära ordet när den person i fråga som man angriper har talartid kvar. Det är inte särskilt smart eller odmjukt att gå in i andra talaromgången när man är medveten om att den man angriper inte har någon talartid kvar. Det tycker inte jag visar någon som helst respekt, men det visar på en fixering vid Peter Hultqvist.

Jag heter Monica Green, och jag har ställt interpellationen om Försvarsmaktens överlevnadsskola i Karlsborg. Den är bra på att lära poliser, soldater, UD-personal, Sidapersonal och journalister som hamnar i oroshärdar runt om i världen. Den lyckas med att i liten skala få ett högt anseende.

Jag är orolig för denna skolas framtid. Jag skulle vilja att försvarsministern talar om på vilket sätt den ska kunna överleva i framtiden. Jag vill att en försvarsminister ska uppskatta en sådan fantastiskt bra verksamhet.

Vi i Skaraborg är både glada och stolta över att vi har den. Vi är oroadade över utvecklingen och att skolan ska behöva läggas ned. Frågan kvarstår.

Anf. 97 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag uppskattar naturligtvis de goda råden från Monica Green. Jag kunde inte heller undvika att notera att Monica Green ägnade

ungefär halva tiden av sitt eget anförande till att tala till just Johan Forssell.

Monica Green använde heller inte sin talartid till att svara på de frågor som jag ställde till Socialdemokraterna. Det är Socialdemokraternas budgetalternativ och ingen annans det handlar om. Men jag är inte så orolig. Vi har säkert mer talartid och debattid här framöver under kvällen, så det löser sig säkert.

Jag vill ge Monica Green rätt på en punkt. Vi ser i Försvarsmakten i dag att det sker väldigt mycket bra högkvalitativ verksamhet. Hela den verksamhet som finns i Karlsborg är ett exempel på det men också den som finns runt om i landet. Vi borde betydligt fler gånger uppmärksamma det i kammaren.

Vi är väldigt duktiga på att identifiera problem, utmaningar och brister, och allting sådant ska vi ta upp. Det hör hemma i det politiska samtalet. Men vi är för dåliga på att notera de viktiga insatser som sker varje dag runt om i landet av unga killar och tjejer, officerare och civilanställda.

Vi ska snart här tala om rekryteringen till Försvarsmakten. Ett viktigt moment om vi vill få fler att få upp ögonen för de framtidsjobb som finns i försvaret – det rekryteras överlag, och man ska fortsätta att rekrytera ännu mer de kommande åren – är att vi som politiker och beslutsfattare uppmärksammar det.

Det ska vi inte bara göra när det då och då är debatt i riksdagens kammare utan varje dag ute i landet när vi träffar väljare och soldater, skriver artiklar etcetera. På den punkten vill jag ge Monica Green rätt.

Anf. 98 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill understryka det jag sade i mitt förra inlägg. Det pågår mycket bra verksamhet på Försvarsmaktens överlevnadsskola. Som jag sade är det ett av många exempel på verksamheter som är uppskattade av resten av Försvarsmakten men också av aktörer som inte är en del av myndigheten. Det är också bra att den möjligheten finns för Försvarsmakten att sprida kunskap och kompetens inom olika områden.

En av finesserna med det försvar vi nu bygger är att man som soldat till exempel ska kunna tjänstgöra tidvis både i ett civilt jobb och i Försvarsmakten. Då kan vi få kunskaper från Försvarsmakten ut i det civila samhället, och vi får kunskaper från det civila samhället in i Försvarsmakten.

Vi måste också komma ihåg att det är myndigheten som har ansvaret för att lösa sina uppgifter inom de tilldelade medel som den har. Man måste använda pengarna på bästa och mest effektiva sätt.

Jag vill understryka att Försvarsmakten inte har redovisat några sådana förslag som Monica Green beskriver och är oroad över. Det har inte redovisats någonting när det gäller överlevnadsskolan i Karlsborg. Det är inte något som regeringen har att ta ställning till.

Jag vill betona att om man ska kunna bedriva högkvalitativ verksamhet måste det finnas en solid finansiering och en kompetensbas. Det uppnår man bara genom att arbeta med sådana frågor kontinuerligt under lång tid. En ansvarsfull finansiering och en ansvarstagande myndighet är vad som behövs.

14 § Svar på interpellation 2013/14:283 om soldater som slutar i förtid

Anf. 99 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Peter Hultqvist – namnet för kvällen – har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta mot bakgrund av att soldater hoppar av sin tjänstgöring i förtid och de negativa effekter det har för Försvarsmakten.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2014 bland annat beskrivit sin bedömning av läget avseende utvecklingen av insatsorganisationen och personalläget. Rekryteringen till den grundläggande militära utbildningen har i stort uppvisat goda resultat. Hittills har mer än 90 000 ansökningar om att få genomföra GMU kommit in sedan 2011. Dessutom har rekryteringen av kontinuerligt tjänstgörande befäl, soldater och sjömän hittills gått bättre än vad Försvarsmakten hade planerat.

Regeringen understryker samtidigt att ytterligare åtgärder bör vidtas för att stärka rekryteringen av främst tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän. Fortsatta åtgärder bör även vidtas för att säkerställa förutsättningarna för Försvarsmakten att över tiden behålla gruppbefäl, soldater och sjömän.

På regeringens förslag har riksdagen i december 2013 beslutat om en förstärkning av anslaget 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap med 200 miljoner kronor under 2014, 300 miljoner kronor 2015, 400 miljoner kronor 2016 samt med 500 miljoner kronor från och med 2017 (prop. 2013/14:1 utg.omr. 6, bet. 2013/14:FöU1, rskr. 2013/14:106). Förstärkningen syftar främst till ytterligare insatser för att rekrytera, utbilda och behålla tidvis tjänstgörande personal. Dessutom syftar förstärkningen till att möjliggöra såväl ökad kvantitet som kvalitet i övningsverksamheten för främst den tidvis tjänstgörande personalen.

På regeringens uppdrag redovisade Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, den 10 juni 2013 en studie av systemet för rekrytering av militär personal på frivillig grund. I rapporten konstaterar FOI bland annat att antalet ansökningar till grundläggande militär utbildning har ökat. Andelen kvinnor som söker visar också en positiv utveckling. I studien framhålls även det utvecklingsarbete som pågår inom Försvarsmakten för att förbättra rekryteringsprocessen ytterligare. Under 2014 kommer till exempel urvalsprocessen att förändras, bland annat för att undvika oavsiktligt bortfall av personal.

Regeringen fattade i oktober 2013 beslut om att tillsätta en utredning om Försvarsmaktens personalförsörjning. Utredningen ska föreslå hur Försvarsmaktens personalförsörjning bör utvecklas inom ramen för den försvarspolitiska inriktning som riksdagen har beslutat om. Syftet med utredningen är att bidra till en långsiktig hållbar personalförsörjning av det militära försvaret. Utredaren ska bland annat överväga behovet av och föreslå ytterligare åtgärder för att säkerställa en bred rekryteringsbas för Försvarsmaktens militära personal och analysera och föreslå hur försvarets folkförankring kan säkerställas inom ramen för det nya personal-

försörjningssystemet. Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2014.

Utredningen om personalförsörjningen kommer att utgöra ett underlag för den fortsatta utvecklingen av insatsorganisationen och ett underlag inför nästa försvarspolitiska inriktningsproposition.

Prot. 2013/14:77

4 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 100 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det är intressant att notera uppmärksamheten här i kväll. Man får väl vara tacksam för detta på något sätt. Jag tackar för svaret.

År 2011 hoppade 13 procent av soldaterna av i förtid. År 2012 var det 19 procent, och 2013 låg vi på 14 procent. Vi ligger alltså på ett snitt kring 15 procent. Sedan tillkommer de som skriver kortare kontrakt än sex till åtta år och de som går till andra personalkategorier i Försvarsmakten. Det är ytterligare ca 5 procent som försvinner ur organisationen.

Detta ökar alltså behovet av nyrekrytering. Det ökar utbildningsbehovet, och det är kostnadsdrivande. Men det slår också negativt mot samträningsbehovet, och det är mycket viktigt för att kunna bygga fungerande förband. De avhopp som sker och de förflyttningar som sker i organisationen försvårar processen med att bygga fungerande förband.

När det gäller GMU har Försvarsmakten ett överintag på 30 procent för att kompensera bortfallet enbart från inryckningen till dess att avtal ska tecknas med den enskilde soldaten. Detta säger mycket om situationen. Det är alltså inte någon enkel situation.

År 2013 hade vi 5 391 kontinuerligt anställda och 2 666 tidvis anställda, det vill säga 8 057 soldater av 16 100. Hälften av insatsorganisationen utgörs av värnpliktiga. Värnpliktiga kan inte kallas in förrän vid krig eller krigsfara, och det förutsätter särskilt beslut. Det finns inte heller några samtränade enheter i insatsorganisationen som innehåller de värnpliktiga på det sättet. Det är alltså en svår situation.

Inför 2014 och 2015 ser det krångligt ut. Ekonomin gör att övningsverksamheten riskerar att bli lidande. Man brottas dessutom med ett besparingsbeting på 500 miljoner kronor. Till det kommer ytterligare de 100 miljoner som presenterades i förra veckan.

När man tittar på hur den exakta aktiva kompetensen ser ut kan man komma fram till att av de 2 666 tidvis anställda som fanns 2013 tjänstgjorde 615 personer under detta år. Det innebär att när man räknar ihop hur insatsorganisationen ser ut med aktiv kompetens kommer man till 6 006 personer. Det är alltså 37,3 procent av den insatsorganisation som vi strävar efter att ha. Detta är alltså inte så enkelt som jag tycker att ministern gör det till i svaret.

Dessutom var Alliansens vallöfte förra gången att allt skulle vara på plats 2014. Sedan har det glidit i väg till att bli 2019, och sedan säger Försvarsmakten 2023. Jag tycker inte att detta är ordentligt redovisat i ministerns svar.

Min fråga är: Varför berör inte ministern denna allvarliga verklighet och hur vi angriper den i svaret? Varför tar man inte upp det här?

Vi är beredda att i Försvarsberedningen – som man tydligen inte ska få prata om i det här sammanhanget men som jag pratar om i alla fall – diskutera hur vi utvecklar personalförsörjningen. Hur kommer vi överens brett för att ge det hela en bättre stabilitet och komma till en lösning på problemen?

Anf. 101 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Vi har nu hoppat in på försvarets rekrytering. Det är inte heller trams, utan någonting väldigt viktigt och grundläggande i ett försvar som rekryterar på frivillig väg.

Ibland återkommer den bild som jag tycker har kommit till uttryck här. Det påstås att det är enkelt – jag tror att det var så det uttrycktes – och att det inte skulle finnas några utmaningar eller problem. Jag vill bara påpeka att så inte är fallet. Det är ingen som har påstått att detta är enkelt, utan utmaningar, a walk in the park eller vilket uttryck man nu vill använda.

Vi har ganska konsekvent pekat på att detta skifte är det största i svenskt försvar på drygt 100 år. Det är klart att det väcker en mängd nya frågor. Hur ska rekryteringen ske långsiktigt? Hur ska det bli mer attraktivt att rekrytera och att tjänstgöra? Hur ska vi se till att de soldater och sjömän som tar på sig uniformen kan göra det med stolthet och känna denna stolthet också efter det att de har burit den?

Jag är den förste att säga att alla dessa svar inte fanns från början. Men precis som ÖB har påpekat flera gånger lär man sig under resans gång. Här har det också funnits en stor öppenhet inför att lyssna till goda initiativ och att lyssna till bra förslag, även om det inte är så ofta de kommer. Det handlar mer om att peka finger och att peka på problemen hela tiden. Men vi lyssnar. Även om vi ser att det finns utmaningar tycker jag att det är viktigt att inte glömma bort att det finns mycket positivt att ta på. Vi ska inte blunda för det och inte låta alla träd skymma skogen.

Jag har nu besökt nästan 30 förband och militära enheter runt om i Sverige. Så sent som i fredags var jag på Skyddscentrum i Umeå och träffade en heltidsanställd soldat. Det finns oerhört många positiva berättelser, och det är ganska tråkigt att de sällan kommer fram i diskussionen och i den här kammaren.

Sedan finns det mycket som vi ska fortsätta att se över, inte minst det som statsrådet nämnde här om hur vi kan stärka den långsiktiga rekryteringen. Men om vi inte har rätt bild av verkligheten där ute, om vi påstår att det bara skulle vara skönmålning eller vad det kan vara och att det inte finns några som helst utmaningar, tror jag att vi kommer att riskera att åtgärda fel problem.

Jag tror, precis som vi har identifierat här, att det delvis handlar om hur vi kan stärka samverkan med det civila samhället och hur vi kan se till att fler som väljer att göra den grundläggande militära utbildningen faktiskt väljer att fortsätta inom Försvarsmakten. Det tror jag på sikt kommer att vara avgörande för detta.

Anf. 102 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill inleda med att jag många gånger i den här kammaren har understrukt, och jag gör det igen, att personalen är Försvarsmaktens viktigaste resurs. Utan en fungerande personalförsörjning spelar det ingen roll hur fin materielen än är eller hur väl utarbetade planerna är, för har vi inte människor som kan göra jobbet står vi oss slätt.

En av utgångspunkterna för det nuvarande personalförsörjningssystemet, som fortfarande är väldigt nytt, var bland annat kraven på tillgänglighet på våra militära förband. Man ska kunna använda dem och de ska vara gripbara. En annan utgångspunkt var att vi har sett att kraven på

kunskaper och kompetens hos våra soldater och sjömän har ökat, inte minst med tanke på att det i dag är helt andra avancerade tekniska system som våra förband använder. Då räcker det inte med en kortare utbildning. Man måste få tid på sig att bli duktig i sin befattning.

Vi ska också komma ihåg att det här systemet, som nu är i gång, egentligen har varit i gång helt och fullt i ungefär tre år. Det är förhållandevis kort tid. Det var först 2013, det vill säga förra året, som Försvarsmakten började med grundläggande militär utbildning för soldater och sjömän som var rekryterade med målet att de skulle få tidvis anställning.

Sammantaget har det sedan det här nya systemet infördes, alltså sedan 2011, inkommit mer än 90 000 ansökningar om att få göra frivillig grundläggande militär utbildning. År 2013 inkom över 33 000 ansökningar. Det var en ökning med ungefär 60 procent från året innan. Det här är imponerande siffror som faktiskt visar att intresset är stort för Försvarsmakten.

Försvarsmakten har, som jag sade i den förra debatten, sammanlagt anställt över 8 000 gruppbefäl, soldater och sjömän på heltid och som tidvis tjänstgörande. Av dem är det ungefär 5 400 soldater och sjömän som har anställts på heltid. Här har alltså Försvarsmakten överträffat sina mål. När det gäller de tidvis tjänstgörande ser vi att rekryteringen går trögare. Det är också därför som Försvarsmakten satsar mer på den här kategorin.

Det som är viktigt nu är inte bara att titta på rekryteringssiffrorna. Jag håller med Peter Hultqvist och Johan Forssell om att Försvarsmakten självklart måste bli bättre på att ta ut dem som ska tjänstgöra och utbilda så att de inte går sönder eller tröttnar under tiden, och man måste bli bättre på att behålla personalen. Det allra viktigaste tror jag är att man har en bra verksamhet som gör att det går att känna sig stolt och det går att få personlig utveckling.

Det ska vara lätt att komma till Försvarsmakten, och det ska vara lätt att stanna kvar. Jag brukar säga att ens engagemang under yrkeslivet ska kunna variera, som heltidsanställd soldat, som deltidsanställd soldat, som hemvärnssoldat eller som engagerad i de frivilliga försvarsorganisationerna.

Det Försvarsmakten nu tillsammans med Rekryteringsmyndigheten verkligen noga måste titta på, vilket görs, är anledningarna till varför man säger upp sig. Många av dem som har sagt upp sig har varit anställda en längre tid och haft lite olika typer av kortare kontrakt, en del ända sedan den nordiska stridsgruppen 2008.

Vi har också sett att det nu faktiskt är 40 procent av dem som har lämnat en anställning som heltidsanställd soldat eller sjöman som kommer tillbaka och väljer att fortsätta sitt engagemang, främst som tidvis tjänstgörande soldat eller sjöman. Det här är också en ökning jämfört med föregående år, och det visar att vi måste ha tålamod och vara ödmjuka, för det här är en svår uppgift.

Anf. 103 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Ministern koncentrerar sig mycket på hur många som söker utbildningarna. Jag koncentrerar mig mycket på hur vi behåller den personal vi har i organisationen. Jag tror att det är huvudutmaningen. Jag tror att det är den stora uppgiften.

Jag får fram uppgifter här om att den aktiva kompetensen av de 16 100 befattningarna som insatsorganisationen ska omfatta är 37,3 procent i dag, och det är 615 personer på tidvis tjänstgöring. Då blir det här någonting som, i ljuset av vad som händer i Ukraina, ger oss anledning till eftertanke.

Det här skulle vara klart 2014. Det blev 2019, och nu har vi avancerat till 2023. Det är definitivt ingen bra utveckling.

Då är min fundering så här: Vi har lagt fram förslag om premier, sociala villkor, hur vi ska titta på bostadsfrågan och så vidare. Det här har resulterat i uppgörelser. En utredning tillsattes som sedan i förlängningen ska presentera saker för Försvarsberedningen. Den tillsattes så pass sent att den förmodligen inte hinner med att presentera så mycket. Jag är kritisk mot det. Tiden förlängdes sedan till den 15 maj, och jag vet inte om det möjligen kan underlätta i sammanhanget.

Det vi strävar efter är att på ett konstruktivt sätt försöka komma fram till lösningar på den här situationen. Vi har föreslagit en sådan sak som återinförande av mönstring för i det här fallet både kvinnor och män. Vi har föreslagit en befattningsutbildning på sju till nio månader med så kallad värnpliktsförmån. Vi har föreslagit att det ska vara en premie efter det. Vi har sagt att GSS/K kan gå vidare i ett anställningsförfarande liknande det som finns i dag men att man höjer kvaliteten på övningar och att vi verkligen går igenom hela det här spektrumet med åtgärder om premier, studievillkor och annat för att komma vidare i livet. När det gäller de tidvis anställda har vi föreslagit att man tittar på en mer nationell inriktning och tjänstgöring enligt en krigsförbandsövningsmodell med repetitionsövningar på två veckor per år.

Det här skulle leda till, vad vi tror, bättre rekryteringsförutsättningar och bättre stabilitet men också mindre friktion i förhållande till arbetsgivare och arbetskamrater. Det är inte detsamma som att tidvis anställda inte ska kunna delta i internationell tjänst, men då får de i så fall gå över till en heltidsanställning.

Det här är en sådan sak som vi vill diskutera i Försvarsberedningen. Vi vill försöka söka en bred uppgörelse på det här och många andra områden. Jag tycker att det skulle vara det mest konstruktiva för alla om vi kunde komma till den typen av stabilitet, göra det här över blockgränsen, titta över hela försvarsspektrumet och komma ur de här blockpolitiska låsningarna, diskussionerna och skuggboxningarna i talarstolarna där man anklagar varandra för det ena och det andra. Jag tror att personalen i Försvarsmakten faktiskt skulle uppskatta det. Jag tror att allmänheten skulle se det som att det var politiskt ledarskap.

Min fråga är: Vill ni ha överenskommelser där vi lägger basen i Försvarsberedningen och ser till att åstadkomma någonting som håller oavsett vilken regering vi har efter valet? Det är inte bara principer vi måste göra upp om, utan vi måste också göra upp om den ekonomiska inriktningen långsiktigt. Vi menar allvar med det här. Det är en ytterst seriös diskussion jag för nu. Jag har fört den förut, och jag hoppas att ni kommer till en punkt där ni ser det här som något positivt.

Anf. 104 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt när vi diskuterar rekryteringar framöver att vi också ser att rekryteringen ju inte avslutas här i dag, i

mars 2014, utan fortsätter framgent. Så har Försvarsmakten planerat, och jag tycker att det blir en något förenklad bild när man stirrar sig nästan blind på läget just i dag och inte ser tillväxten de kommande åren. Det handlar framför allt om de tidvis tjänstgörande. När det gäller de kontinuerligt tjänstgörande är bulken redan uppfylld. De tidvis tjänstgörande är en större utmaning, delvis eftersom det är någonting nästan helt nytt i Sverige.

Kunskapen som kanske har funnits i andra länder finns inte här. Systemet har inte testats på samma sätt. Lagstödet kom för en tid sedan. Man ska också komma ihåg att under den här tiden fyller värnpliktiga på insatsorganisationen – det är inte så att det gapar ett stort tomt hål, som man ibland kan få intrycket av.

Jag uppskattar den nya inställningen att vi också kan prata lösningar. Det tycker jag är bra. Jag tror däremot inte att en återgång till det gamla systemet med mönstring löser utmaningarna. Varför inte det? Jo, problemet är inte att det är för få som söker sig till försvaret. Jag vill ge Socialdemokraterna helt rätt i det som de sade. Vi ser tvärtom att det är ett stort tryck. Utmaningen är snarare att behålla dem som går GMU och få fler att ta steget från utbildning in i anställning.

Mönstringsplikt löser inte den utmaningen. Det handlar om helt andra saker. Det handlar om att få en samverkan med näringslivet, kanske efter det danska exemplet med Interforce. Det handlar om att få tydligare kopplingar mellan enskilda företag som säger: Vi ställer upp för våra soldater som arbetar på det här företaget. Vi ger dem stöd medan de är insatta och när de kommer hem igen.

Det handlar om meritvärdering. Hur kan det bli en merit att ha tjänstgjort, och hur kan man visa det för en arbetsgivare? Hur ska man få en större attraktivitet? Det handlar delvis om ekonomi men om mycket annat också. Inte minst måste vi se till att få fler soldater och sjömän att känna stolthet, både över att bära uniformen och över att ha burit den.

Anf. 105 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Under 2013 var det ca 14 procent av de kontinuerligt anställda soldaterna och sjömännen som slutade på egen begäran innan anställningstiden hade löpt ut. Värt att notera är att det är 5 procent färre än året innan. Målet är självklart att få ned siffran ytterligare, och min bild är att Försvarsmakten är på rätt väg.

Av de tidvis tjänstgörande soldaterna och sjömännen var det 8 procent som slutade på egen begäran innan anställningstiden hade löpt ut.

Det här är positiva tecken. Det är självklart inte tillräckligt, men vi ser att avgångarna är väsentligt färre i den grupp som börjat i det nya systemet och rekryterats via den nya GMU jämfört med dem som rekryterades på den gamla värnpliktens tid. Det förstärker den positiva trenden vad gäller minskade avgångar.

Vi ska också komma ihåg hur det såg ut förr, när vi hade värnplikt. Då låg avgångarna vissa år på mellan 14 och ibland ända upp till 20 procent. Det var alltså människor som var där av plikt men som trots plikten slutade. Det måste man också bära med sig. De som i dag utbildas och tjänstgör i Försvarsmakten är inte där med pliktens hjälp.

Jag håller med Peter Hultqvist om att det Försvarsmakten nu ska fokusera på och det vi i regering och riksdag ska hjälpa Försvarsmakten att

fokusera på är att behålla personalen och skapa ett flöde mellan de olika personalkategorierna. Jag tror nämligen att det är en av nycklarna.

Försvarsmakten redovisar i sitt budgetunderlag för 2015 en rad olika åtgärder för att förbättra rekryteringen av tidvis tjänstgörande soldater. Det är positivt att Försvarsmakten här har identifierat områden som måste förbättras och att myndigheten – egentligen myndigheterna, för Rekryteringsmyndigheten är också inblandad – arbetar med detta. Jag vill också säga att det här inte är en fråga enbart för Försvarsmakten eller Rekryteringsmyndigheten, utan det är en fråga för hela samhället.

Det handlar som sagt om att skapa goda förutsättningar för den här nya yrkeskategorin. Många goda steg har tagits, allt från försvarsmaktsråd till samarbete med kommuner. Vi har boenden ute i Haninge och Kungsängen. Där bygger man särskilda soldatbostäder för att de ska få en billig och okej bostad och kunna tjänstgöra i lugn och ro utan att behöva bekymra sig för boendet.

Jag vill återkomma till att det här är en bra verksamhet. Det är också därför regeringen tillför 1,4 miljarder kronor de närmaste fyra åren. Soldaterna ska få bra utbildning, och de ska få öva. När man frågar soldaterna och sjömännen vad som gör att de trivs svarar de nämligen att det är möjligheten att göra insats och att öva. Turligt nog är det ju också det som skapar en högre försvarsförmåga.

Jag är den första att tycka att det är bra med breda överenskommelser, särskilt i frågor som rör sådana grundläggande, viktiga, långsiktiga frågor. Här har vi nu ett personalförsörjningssystem. Försvarsmakten lär sig varje dag, Rekryteringsmyndigheten lär sig varje dag. Vi ska vara ödmjuka och beredda att göra justeringar. Vi har givit uppdrag; vi har lagt utredningar. Försvarsberedningen arbetar. Allt detta har naturligtvis syftet att skapa så goda förutsättningar som möjligt för att Försvarsmakten ska kunna lösa sina uppgifter i framtiden.

Peter Hultqvist kanske kan börja och vara det goda exemplet och inte dra upp gamla oförrätter eller andra förslag. Då måste han ha finansiering till det. Det är bra med förslag, men de måste vara räknade på.

Anf. 106 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Vi börjar i den här ändan: Mönstring återskapar ett nationellt band mellan Försvarsmakten och svensk ungdom och ger Försvarsmakten möjlighet att på ett seriöst sätt presentera de olika yrkesval och de olika möjligheter Försvarsmakten har. Man kan också ge möjlighet att presentera frivilligorganisationer.

Det här visar att försvaret har en nationell dimension, ett nationellt intresse, och inte är att betrakta som ett särintresse.

Samtidigt var det så att när riksdagen fattade beslut om att införa den frivilliga rekryteringsprocessen och gå ifrån värnplikt sade man också att det ska finnas medel, resurser och organisationer för att snabbt aktivera plikten. Vårt förslag förverkligar och lägger fram en konkret modell för hur man ska kunna aktivera plikten om det behövs. Jag tycker att det är en brist i dagens organisation att det inte är så.

Vi har lagt fram konkreta förslag under en lång period. Bland annat har våra förslag varit med och legat till grund för de uppgörelser och utredningar vi har gjort. Det är alltså ingen ny linje eller inställning, utan

det är en fortsättning på det vi tidigare har byggt. Det är därför vi nu lägger fram förslag till kompletteringar av personalförsörjningssystemet.

Försök nu hålla linjen om att det är bra med en bred överenskommelse! Vi är beredda och har sagt många gånger att vi tycker att det är bra. Det är också därför vi presenterar en mer helgjuten modell till personalförsörjningssystem som väl passar in i den ekonomi som vi har i dag. Det är inga stora kostnader i det som jag har föreslagit.

Det är bra att ministern inte i något anförande – inte i dag i alla fall – har slagit igen dörren när det gäller någonting som jag har föreslagit. Vi kan väl låta dörren vara öppen till fortsatta diskussioner i Förvarsberedningen.

Anf. 107 Förvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Med den reform som Förvarsmakten nu genomför stärker vi Sveriges försvarsförmåga. Det är ett omfattande reformarbete som Förvarsmakten med sina anställda utför runt om i myndigheten. Det är mycket som är på rätt väg, men det är också mycket som återstår. Om man läser Förvarsmaktens årsredovisning för 2013 får man en god bild av hur det ser ut. Var finns glädjeämnen, och var finns utmaningar och problemområden?

I år ska Förvarsmaktens insatsorganisation vara bemannad med krigsplacerad personal och utrustad med krigsplacerad materiel. Vi vet att en del av den krigsplacerade personalen kommer att vara från värnplikstiden. Vi var dock tydliga med att vi på sikt inte ska ha pliktpersonal i insatsorganisationen – det var vi överens med Socialdemokraterna om i den förra Förvarsberedningen.

Vi behöver nu öka tempot i detta, och det är därför regeringen har föreslagit öknings av försvarsanslagen. Vi kommer att återkomma till det.

Den senaste tidens utveckling i vårt nära närområde – det som är precis bortom vårt närområde, nämligen Ukraina – hur påverkar den Europas säkerhet, och hur påverkar den Sveriges säkerhet och försvarspolitik? Detta finns det anledning att se över. Det har jag också sagt, och jag har givit förlängd tid till Förvarsberedningen för att vi ska kunna analysera det här och hitta så bra lösningar som möjligt.

Samtidigt ska vi komma ihåg att man inte ska utlova någonting som man inte kan hålla. Allt vi gör ska vara finansierat på ett ansvarsfullt sätt, och det går inte att lova allt till alla. Det gäller försvarsområdet, och det gäller alla andra utgiftsområden.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2013/14:300 om framtiden för Kustbevakningen i Västernorrland

Anf. 108 Förvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Eva Sonidsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att garantera Västernorrland en välfungerande sjöövervakning och räddningstjänst till sjöss.

Kustbevakningen har i budgetunderlaget för 2014 aviserat ekonomiska underskott från och med 2015. Regeringen har därför gett Kustbevakningen i uppdrag att i budgetunderlaget för 2015 redovisa förslag till åtgärder inom den egna verksamheten som innebär att myndighetens verksamhet kan rymmas inom de beräknade anslagsnivåerna för 2015–2017.

Under de senaste åren har Kustbevakningen genomgått en rad förändringar. Det handlar om nya och utökade uppgifter och befogenheter. Myndigheten har också förnyat sina plattformar.

Det handlar bland annat om tre nya sjöövervakningsflygplan och sju nya kombinationsfartyg. Kustbevakningen har också anskaffat ett antal mindre patrullfartyg. I och med att Kustbevakningen har fått nya uppgifter och nya plattformar har myndigheten anpassat sin verksamhet för att nå en balans mellan bemanning, uppgifter och resurser.

Utformningen av Kustbevakningens organisation samt diskussioner med anställda, länsstyrelser, kommuner och andra är en fråga för Kustbevakningen som myndighet, inom ramen för myndighetsförordningen och myndighetens instruktion.

Kustbevakningen ansvarar också för att verksamheten bedrivs effektivt och att myndigheten hushåller väl med tilldelade medel.

Regeringen fastställer ramen för Kustbevakningens uppgifter. Regeringen styr inte myndighetens utformning i detalj.

Anf. 109 EVA SONIDSSON (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Jag tycker dock att det var ett rätt ytligt svar. Jag tycker inte att den här frågan bara är en detalj i sammanhanget, som ministern uttrycker det.

Låt mig säga några korta ord om Västernorrland och om vad det skulle innebära om inga medel skjuts till myndigheten från regeringen. För kommunerna är Kustbevakningen en viktig samarbetspartner i arbetet med att skapa trygghet och säkerhet i skärgården. För att skapa en levande skärgård har till exempel Örnsköldsviks kommun under flera år arbetat intensivt med att utveckla skärgården för både turism och näringsliv.

Det är en trygghet att Kustbevakningens båtar trafikerar våra vatten på sommaren, när vi har en intensiv trafik med mycket turister i omlopp. De behövs både i förebyggande syfte och i akuta insatser.

Uppgiften med sjöövervakning och att utföra räddningstjänst till sjöss är en grundläggande trygghet för boende i skärgården. Jag tycker faktiskt att medborgarnas lagstadgade samhällsskydd i skärgårdsmiljön och efter vår länskust är viktig att påminna om. I Västernorrland saknar vi samhällsfunktioner som kan sköta till exempel oljesanering, vilket innebär långsiktiga konsekvenser och ökade kostnadsbelastningar på kommunerna. Det skulle ställa helt nya krav på kommunernas räddningstjänst att ta över sjöövervakningen med en ökad kostnad för kommunerna som följd. Samtliga svar som inkommit från kommuner och länsstyrelser lyfter fram oron för ökade investeringar på andra håll i länen. Ska vi behöva sätta vår tilltro till ideella föreningar och organisationer i framtiden? Jag tycker inte det.

Kustbevakningen bistår också länsstyrelsen vid anmälningar om fiskebrott. Där kommer läget drastiskt att försämrats om Kustbevakningen

inte finns i närområdet. Länsstyrelsen har också inlett diskussioner med Kustbevakningen om ökad samverkan vad gäller fisketillsynen på allmänt vatten till hav och längs kusten.

Fisketillsynen har varit eftersatt, och kritik har riktats mot länsstyrelserna vad gäller tillsynen i sådana områden. Därför är denna samverkan nödvändig.

Hot- och riskbilden är uppenbar, vilket redan framgår av en dyster olycksstatistik. Vi har senast under förra sommaren drabbats av flera olyckor där Kustbevakningen gjorde en otrolig insats och värdefullt sök- och räddningsarbete tillsammans med polisen. Jag tycker inte att vi heller där ska behöva förlita oss på privata insatser eller ideella organisationer, även om de som medverkar vid sådana tillfällen gör fantastiska insatser.

Vi har också Tunadal, som är en av Norrlands mest expansiva hamnar och i dag är en av Sveriges femte största med farligt gods som främsta inriktning. Merparten av detta kommer att transporteras sjövägen för vidare distribution landvägen. Vem tar det ansvaret om det händer en olycka?

De nya arbetsuppgifterna är det ju regeringen som beslutat om, vilket står i regleringsbrevet och i den investeringsram som Kustbevakningen ska ha. Men den fastställda ramen rymmer inte kostnaderna för de uppgifter Kustbevakningen har fått av regeringen. Regeringen har även överenskommelser med EU. Konsekvenserna är större än bara en lokal personalnedskärning. Sverige riskerar att bryta internationella överenskommelser, tappa anseende och förmågan att självständigt hantera hotbilder i det egna territoriet. Detta är i högsta grad en fråga för regeringen och inte en detalj i myndighetens utformning.

Kustbevakningen har gjort investeringarna efter dialog med regeringen för att bland annat lösa nya tilldelade arbetsuppgifter, som att miljöutsläppen ska vara försumliga och att man ska klara nödbogsering av stora tankfartyg, storskalig brandbekämpning och att ta upp 10 000 ton olja med egna enheter till sjöss. Rimligtvis måste väl även regeringen ta ansvar för effekterna av dessa nya arbetsuppgifter och investeringar. Regeringen har fått information om att dessa uppdrag inte kommer att kunna hållas inom den givna ramen.

Detta flaggade myndigheten om redan 2007, då regeringen uppmanade Kustbevakningen att fortsätta med uppdragen och bibehålla ambitionsnivå. Hur hänger det ihop?

Anf. 110 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Kustbevakningen har under 2000-talet och 2010-talet genomgått en stor utveckling. Det har statsrådet redogjort för. Det har tillförts nya plattformar, bland annat tre multirolefartyg och nya uppgifter, bland annat av polisiär natur liksom uppgifter som stödfartyg vid sjöräddning, forskning, sjöövervakning samt ledningsuppgifter vid sjöinformationssamordning.

Jag har förmånen att bo i ett kustlän i södra Sverige. Jag bor nämligen i Karlskrona, och har förmånen att ha inte bara en marinjär, det vill säga huvudbasen för marinen, utan också Kustbevakningens huvudkontor på min hemmaplan. Jag har förmånen att träffa företrädare för de här verksamheterna väldigt ofta och också med egna ögon se det väldigt uppskattade arbete de gör.

Man har sedan tidigare aviserat underskott i sin budget. De pengarna har regeringen tillfört. Man har nu fått i uppdrag av regeringen att se över de ytterligare underskott man befarar.

När vi nu talar om medel – det är ju det grundläggande i det hela – måste jag ändå, nu när vi står inför ett val, ställa frågan vad man kan vänta sig från Socialdemokraterna. Senast vi fick ett besked om Kustbevakningens resurser var i valet 2010, då man tillsammans med sina samarbetspartner Miljöpartiet och Vänsterpartiet kom överens om att inte bara dra ned på Försvarsmakten med 2 miljarder kronor per år utan också att dra ned på Kustbevakningen med sammanlagt 55 miljoner kronor. Vad har vi att vänta oss inför årets valrörelse? Man kan ju inte gå till val på att avisera att man ska lösa detta samarbetsmässigt efter valet.

Jag tycker att Eva Sonidsson faktiskt bör ta tillfället i akt, nu när man diskuterar sammanlagda resurser, att ge svaret på vad Socialdemokraterna i valet 2014 tänker komma överens om med sina tänkta samarbetspartner Vänstern och Miljöpartiet. Är det samma sak där – kan vi förvänta 55 miljoner kronor i neddragningar, och vad räcker det till för den uppskattade verksamhet som Eva Sonidsson lyfte fram i sitt debattinlägg?

Anf. 111 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Inom Regeringskansliet pågår för närvarande ett arbete med att ta ställning till vilken inriktning regeringen kommer att ge Kustbevakningen inför de närmaste åren. En viktig del i analysarbetet är den redovisning som myndigheten har fått i uppdrag att göra, där man ska ge förslag till åtgärder inom den egna verksamheten för att få balans i verksamhet och ekonomi.

Det här underlaget har inkommit till Försvarsdepartementet i dagarna. Det är nu för tidigt för mig att gå in i detaljer och säga: Nu kommer det att bli så här eller så här.

Vi har fått in underlaget. Vi måste analysera det och gå in i detaljer kring vilken inriktning som kommer att ges till myndigheten.

Jag vill påpeka och understryka att Kustbevakningen fortsatt kommer att ha i uppdrag att utöva miljöräddningstjänst till sjöss. Jag hoppas att det var ett omedvetet och inte medvetet missförstånd av Eva Sonidsson när hon sade att jag kallade myndighetens verksamhet för en detalj. I mitt interpellationssvar, som finns skriftligt, sade jag: Regeringen styr inte myndighetens utformning i detalj.

Det var detaljen.

Det här är självklart en väldigt viktig verksamhet. Och Kustbevakningens närvaro runt våra kuster är viktig. Samtidigt ska vi i det här fallet vara klara med att det är myndigheten själv som beslutar om till exempel lokaliseringar och organisation. Kustbevakningen har fram till och med nu gjort en hel del förändringar för att kunna verka så effektivt som möjligt. Man har anpassat sig för att använda de nya plattformarna så bra som möjligt. Man har också fått nya möjligheter.

Ett modernt kombinationsfartyg för både miljöräddning och sjöövervakning har under hösten 2013 placerats i Härnösand, som ersättning för det gamla fartyg som fanns där. Med bättre fartresurser – det här fartyget är betydligt snabbare – kommer det att kunna täcka ett större geografiskt område på kortare tid. Det är en viktig del i detta. Hur ska Kustbevak-

ningen disponera sin fartygsflotta med hänsyn till den miljöräddningsberedskap som myndigheten ansvarar för?

Jag vet att Kustbevakningen har gjort riskbildsanalyser, och så har man genomfört ett arbete just för att hitta balansen mellan lokalisering av plattformar och personal. Och Norrlandskusten har tillförts modernare fartyg som snabbare kan ta sig till ett drabbat område.

När det gäller miljöräddningstjänstinsatser har Kustbevakningen själv satt upp sitt nuvarande mål: Var som helst utmed den svenska kusten ska man kunna vara på plats vid ett utsläpp inom fyra timmar och kunna påbörja åtgärder inom åtta timmar.

Men jag vill säga att vi nu har fått in underlaget. Vi måste få analysera det. Kustbevakningen har – och det har inte kommit som en nyhet – tidigt flaggat för att man har sett problem med underskott på lång sikt med samma ekonomi och de uppgifter som man har nämnt. Det har man talat om för regeringen. Det är därför vi har givit det här uppdraget. Vi får analysera det för att därefter återkomma med inriktning.

Anf. 112 EVA SONIDSSON (S):

Fru talman! Jag har bara en liten kommentar till Annicka. Det här är ett problem som vi inte har vetat om. Vi måste först få ta del av konsekvenserna innan vi över huvud taget kan ha några synpunkter på vad som komma ska efter valet. Vi lär återkomma.

Regeringen fastställer ramen för Kustbevakningens uppgifter – ja, det stämmer. Men regeringen styr inte myndighetens utformning i detalj. Jag tycker faktiskt inte att den här frågan är en liten detalj i Kustbevakningens ansvarsområde. Jag tycker att den är ganska viktig.

Vad jag förstår fördes den intensiva dialogen med regeringen innan investeringarna gjordes. När de var realiserade skulle Kustbevakningen tillföras medel för de ökade kostnader som investeringarna innebar i form av räntor, amorteringar och så vidare. Det är bakgrunden till problematiken i Kustbevakningens ekonomi.

Jag önskar att försvarsministern skulle ta ansvar för alla myndigheter som sorterar under Försvarsdepartementet, även Kustbevakningen, och tillmötesgå deras önskemål och ta oron på allvar. Det måste man göra, tycker jag.

Om Kustbevakningen minskar sin verksamhet till sjöss riskerar kombinationstanken att gå förlorad. Det handlar alltså om att staten har en resurs till sjöss som utför många myndigheters arbetsuppgifter, så att inte alla ansvariga myndigheter måste skaffa egna fartyg eller flygplan. Det var idén med Kustbevakningen. Detta riskerar att gå förlorat om man inte gör någonting åt det. Tycker man att den här tanken är bra för Sverige och bra för alla myndigheter?

Kustbevakningen utför i dagsläget uppgifter åt sex departement och många samverkansmyndigheter, polisen, tullen, Havs- och vattenmyndigheten med flera. Ett bortfall av Kustbevakningens verksamhet måste kompenseras av andra ansvariga myndigheter. Det är totalt sett en ökning av de offentliga utgifterna – det ser man om man tittar på de svar som har kommit in från länsstyrelser och kommuner – eftersom andra kommuner är tvungna att investera i fartyg och anställa mer personal för att bygga upp kompetens. Om man tittar på de statliga myndigheterna totalt, med länsstyrelser och den här myndigheten, känns det utifrån ett finansiellt

perspektiv som att det är slöseri med medel om man inte fortsätter med den här uppbyggnaden och den tanke som fanns med Kustbevakningen.

Den nuvarande anpassningen, som ministern nämnde, har knappt hunnit träda i kraft. Det känns som att det kommer ett nytt slag i och med det här – att man ska göra ytterligare besparingar.

Men jag ser fram emot att vi, när ministern har tagit del av de inkomna svaren, får ett positivt innehåll i det förslag som ministern så småningom kommer att komma med kring det här.

Anf. 113 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Det är två saker. Kustbevakningens verksamhet är mycket uppbounden i fasta kostnader genom den plattformsuppbyggnad man har med väldigt fina fartyg och flygplan. Därtill har man 50 procent som består av den allra viktigaste delen, skulle jag vilja säga. Det är alltså humankapitalet. Det är just den kompetens som kustbevakningspersonalen besitter som jag tycker ska stå i fokus. Men den kan också vara i kombination med andra myndigheter, framför allt.

Jag tillåter mig att vara lite mer visionär än vad den här debattens ramar kanske medger. Kustbevakningen har fått i uppdrag att samverka på andra sätt med andra myndigheter. Jag nämnde tidigare att det är några hundra meter som skiljer Kustbevakningens verksamhet från marinens. Samverkansmöjligheter skulle kunna finnas bland annat när det gäller inköp av undervattensfarkoster och dykeriverksamhet. Det gäller infrastruktur. Det gäller utbildning – kustbevakningspersonal och marinpersonal är till vissa delar parallella. Men det gäller också framtida inköp. Teknikavdelningen på Kustbevakningen skulle exempelvis kunna samverka med Försvarets materielverk. Jag tror att det finns fler stenar att vända på för myndigheten.

Fru talman! Jag ska komma tillbaka till min fråga till Eva Sonidsson. Det gäller resursfrågan. Det är därför vi är här. Detta har varit känt sedan länge. Precis som statsrådet sade har myndigheten själv lyft fram dessa underskott tidigare. Eva Sonidssons interpellation skrevs för tre veckor sedan. Underlaget kom i fredags. Nog borde man väl ha tänkt över resurserna, även från Socialdemokraternas sida.

Anf. 114 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! En viktig utgångspunkt för mig som försvarsminister – det gäller vår samlade försvarsförmåga, och det gäller vår samlade förmåga till krisberedskap – är att vi kan använda samhällets samlade resurser så effektivt som möjligt.

I grunden ankommer det på alla myndigheter att samverka för det allmännas bästa. Samverkan är något som många av våra myndigheter har blivit bättre på, men det finns mer att göra.

Utökad maritim samverkan är en av regeringens prioriteringar. Vi har tagit flera initiativ till att ytterligare öka samverkan mellan de myndigheter som verkar till sjöss. Regeringen har givit i uppdrag åt Försvarsmakten, Kustbevakningen, Sjöfartsverket och Trafikverket att tillsammans lämna förslag om hur en fördjupad samverkan kan ske på infrastrukturområdet.

Tanken med förslagen är att de ska leda till en bättre kostnadseffektivitet och just ett mer ändamålsenligt och flexibelt utnyttjande av infra-

strukturen som är kopplad till statens maritima resurser. De fyra myndigheterna ska särskilt pröva möjligheten att samlokalisera eller samutnyttja den befintliga infrastrukturen. Vilken infrastruktur? Jo, hamnar, kajer eller andra relevanta anläggningar i form av lokaler eller utbildningsanordning.

Historiskt sett har vi traditionen att varje myndighet har byggt en verksamhet. Det är självklart inte rätt sätt att nyttja våra samlade resurser på ett så effektivt sätt som möjligt. Det gäller också för stödfunktioner.

Många av våra sjöverkande myndigheter har fasta installationer på relativt många platser längs kusten och vid vissa insjöar. En samlokalisering av verksamheten vid dessa myndigheter har hittills skett i liten och begränsad omfattning. Min förhoppning är att myndigheterna i juli ska återrapporera både konkreta platser och områden där fördjupat samarbete är lämpligt och lägga fram en plan för hur samverkansmöjligheter ska tas till vara.

Förutom att bli mer effektivt hoppas jag att detta kan bidra till att långsiktigt minska de berörda myndigheternas fasta kostnader. Precis som Eva Sonidsson sade kan en åtgärd se ut som en fin och bra besparing för en myndighet, men om åtgärden innebär att kostnaden poppar upp hos en annan myndighet eller på ett annat ansvarsområde har vi inte vunnit någonting. Om vi däremot ser en minskning av en kostnad på en myndighet och en oförändrad kostnad på en annan myndighet kan vi faktiskt vinna någonting.

Uppdraget är inte en slutpunkt, utan det är en startpunkt så att vi ska bli bättre på att samverka mellan myndigheterna. Jag är säker på att vi kommer att få lika bra resultat men till en lägre kostnad. Förutom frågan om infrastruktur är det här ett sätt att stimulera till annan samverkan, och vi kommer att följa uppdraget noga.

Jag hoppas att den här typen av samverkan kommer att leda till en ökad tillgänglighet och förmåga för de myndigheter som verkar till havs, inklusive Kustbevakningen. Man har en hög tillgänglighet, man är noga med att se till att ha besättning till sina plattformar, men här gäller det verkligen att se över vad som kan göras ytterligare. Vi har fått in ett underlag tillsammans med utredningen, och sedan får vi helt enkelt återkomma.

Anf. 115 EVA SONIDSSON (S):

Fru talman! Jag är rädd att juli är för sent. När vi i förra veckan hade möte i insynsrådet framgick det att de ansåg att det måste ske uppsägningar före sommaren om det ska vara möjligt att vidta åtgärder för uppsagd personal. Alla har ett års uppsägningstid, och det tar lång tid att få i gång ruljansen. Det är för sent i juli om man ska klara av kraven som ställs för 2015.

Det gläder mig att ministern anser att besparingen hos en myndighet inte ska utgöra en risk för en annan myndighet. Det är vad vi befarar ska hända.

Vi ser fortfarande med stor oro på vad som händer utefter vår kust. Om bemanningen sänks drabbar det oss hårt. I dag är den inte så stor, och det är fråga om stora avstånd. Närvaron och övervakningen till sjöss kommer att minska med 30–40 procent, och det är en stor del. Kuststationer kommer att minska i antal, vilket innebär att vi tappar åtminstone

en station i vårt län – förmodligen Örnsköldsvik. Bemanningen kommer att minska, och antalet plattformar kommer också att minska. Man förlorar i kompetens ute på fartygen. Folk säger upp sig och söker andra jobb. De vill fly innan de blir uppsagda.

Sjöövervakningen minskar med drygt 30 procent, sjöfyllerikontrollerna kommer att minska med 90 procent och sjösäkerhetstillsynen kommer att upphöra helt. Enligt den tidigare interpellationsdebatten med Monica Green måste regeringen vidta åtgärder om det visar sig att myndigheter inte klarar att hålla budget. Det måste väl gälla alla myndigheter.

Jag tackar för debatten, och jag hälsar ministern välkommen till Västernorrland på besök på torsdag.

Anf. 116 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Tack för hälsningen, Eva Sonidsson! Jag ser fram emot besöket.

När våra myndigheter inkommer till regeringen med farhågor om att uppgifter och ekonomi inte går ihop är det regeringens ansvar att ta in underlag, lägga ut utredningsuppdrag, analysera och sedan gå vidare med en inriktning. I den bästa av världar kan vi lova allt till alla, men det vet vi att vi inte kan. Vi ska använda de resurser vi har på ett så klokt sätt som möjligt. Låt oss se på underlaget och vad vi kommer fram till för bedömningar.

Jag har i en tidigare interpellationsdebatt i kväll sagt att vi måste vara noga med att vi har den ordningen att myndigheten, oavsett om det är Kustbevakningen eller Försvarsmakten, styr detaljutformningen, styr organisation och lokalisering, i de fall regeringen inte har bestämt något annat i förordning eller instruktion.

Vi ska hålla på detta eftersom det är den konstitutionella ordning vi är överens om. Jag kan se en stor risk med att gå in och peta. Det är inte samma sak som att inte bry sig om vad myndigheten gör eller att inte bry sig om att myndigheten har problem med att lösa sina uppgifter. Precis som för andra myndigheter är det fråga om att ta in underlag, göra en analys och därefter komma fram till en bedömning och inriktning.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2013/14:307 om akutinsatser utefter Gävleborgskusten

Anf. 117 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Åsa Lindestam har frågat mig vad jag kommer att göra för att säkra behovet av akutinsats vid miljöskador utefter Gävleborgskusten.

Under de senaste åren har Kustbevakningen genomgått en rad förändringar. Det handlar om nya och utökade uppgifter och befogenheter. Myndigheten har också förnyat sina plattformar. Det handlar bland annat om tre nya sjöövervakningsflygplan och sju nya kombinationsfartyg. Kustbevakningen har också anskaffat ett antal mindre patrullfartyg.

Vad gäller Kustbevakningens station i Gävle har myndigheten beslutat att ett kombinationsfartyg tillförs stationen under våren 2014.

Utformningen av Kustbevakningens organisation samt diskussioner med anställda, länsstyrelser, kommuner och andra är en fråga för Kustbevakningen som myndighet inom ramen för myndighetsförordningen och myndighetens instruktion.

Kustbevakningen ansvarar också för att verksamheten bedrivs effektivt och att myndigheten hushåller väl med tilldelade medel. Regeringen beslutar Kustbevakningens uppgifter men styr inte hur myndigheten löser dessa uppgifter i detalj.

Kustbevakningen har i budgetunderlaget för 2014 aviserat ekonomiska underskott från och med 2015. Regeringen har därför gett Kustbevakningen i uppdrag att i budgetunderlaget för 2015 redovisa förslag till åtgärder inom den egna verksamheten som innebär att myndighetens verksamhet kan rymmas inom de beräknade anslagsnivåerna för 2015–2017.

Anf. 118 ÅSA LINDESTAM (S):

Fru talman! Tack för svaret, ministern!

Jag kommer från Söderhamn, en icke okänd ort i den här talarstolen. Det är en liten härlig kommun med 500 öar. Där är fantastiskt vackert sommartid. År 2011 drabbades kommunen av något fruktansvärt. Trots översyn och kontroll gick en cistern i Långgrörs hamn sönder. Det skedde några meter upp i luften. 300 000 liter råttolja – en kladdig annorlunda olja – rann ut i vår skärgård.

Vi har slitit med detta i flera år. Jag hoppas att det är numera är rent. Skärgården ser väl inte riktigt lika ut som den gjorde tidigare. Det är många nya bryggor nu för tiden.

Tack och lov fanns Kustbevakningen. De kom väldigt snabbt till undsättning och gjorde en fantastisk insats. Hade de inte funnits hade läget varit betydligt värre.

Det som gör mig orolig är det som står i utredningen. Jag har läst många av de svar som lämnats in från Söderhamn, Hudiksvall, Gävle, länsstyrelser och de olika kommunerna. Jag ser att man är orolig och tror att det kommer att dröja mycket längre innan hjälpen kan komma, om det skulle hända igen. Måtte det inte hända, och det är en försäkring som vi verkligen behöver.

Mellan Härnösand och Gävle är det 30 mil. De stora fartygen går med 12 knop i marschfart. De har en kapacitet på 16 knop. Vi som har varit på sjön vet hur långt man puttrar med den farten; det går väldigt sakta. Skulle någonting hända ute i havs eller i någon av hamnarna tar det väldigt lång tid innan dessa fartyg hinner komma.

Jag har suttit med i Kustbevakningens styrelse på den tid det inte var insynsråd utan styrelse. Jag var med när besluten fattades om de plattformar, fartyg och flygplan som Kustbevakningen numera har. Jag vet att det bestämdes att man skulle få stöd. Det var inte Kustbevakningen själv som bad om de nya sakerna, utan det var regeringen som sade att det med tanke på de stora olyckor som hade hänt vid Sveriges kuster, särskilt söderut, behövdes någonting annat än de småfartyg som fanns. Någonstans kunde man kanske tänka sig att byta ut ett fartyg mot ett annat. Men

ett litet fartyg bemannas av få och stora fartyg av många, så det inte är riktigt jämförbart.

Jag upplevde, tillsammans med dem som satt i styrelsen då, att pengar skulle komma för investeringar, räntor och amorteringar. Det skulle lösa sig. Det här är länge sedan, inte alls nu. Det är många år sedan som det var en styrelse. Nu har det hänt någonting annat.

Kustbevakningens övergripande uppgift är, precis som vi har hört Eva Sonidsson berätta, att serva flera andra myndigheter. Det är ministern fullt införstådd med, har jag förstått.

Det ser ut att bli så att endera blir arbetsuppgifterna inte utförda, eller så måste kommuner, länsstyrelser och myndigheter bygga upp egen verksamhet. Jag undrar om inte det är någonting som fördyrar det hela. Det handlar ändå om arbeten som vi vill få utförda. Jag skulle gärna vilja höra ministrerns svar på det.

Anf. 119 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Jag gick igenom ganska noga i den förra interpellationsdebatten de överväganden vi måste göra, vad som har hänt fram till i dag och vad vi nu har att ta ställning till. Vi måste gå igenom de underlag som vi har fått in för att kunna ge en inriktning för Kustbevakningen de närmaste åren. Det är svårt att i dag, så lång tid efter det att beslutet fattats, veta vad som har sagts eller vad som har lovats. Vi vet att varje år är det en ny budget, och det görs avvägningar inför varje år mellan olika utgiftsområden och även inom utgiftsområdet.

Vi har alldeles nyligen fått in budgetunderlaget till Försvarsdepartementet. Därför kan jag inte nu säga hur det kommer att bli och vilken inriktning som kommer att ges. Men jag vill även i denna debatt understryka att Kustbevakningen fortsatt kommer att ha till uppdrag att utöva miljöräddningstjänst till sjöss. Med vår långa kust och med tanke på känsligheten i Östersjön och i våra skärgårdar är det en oerhört angelägen uppgift.

Att göra riskbildsanalyser är också ett viktigt arbete. Det är utifrån dessa som Kustbevakningen fram till nu har genomfört ett arbete för att hitta balansen och se vilka plattformar det ska vara, hur flygövervakning och fartygens kompetens kan utnyttjas på bästa sätt, vad fartygen har för utrustning i förhållande till fartresurser och vilken uthållighet de har att ligga länge till sjöss.

Norrlandskusten har tillförts modernare fartyg som snabbare kan ta sig till olycksområden, men visst är det stora avstånd. Kustbevakningen har själv satt upp målet att kunna vara på plats inom fyra timmar och kunna påbörja åtgärder inom åtta timmar.

Som när det gäller flera andra myndigheter handlar det förmodligen om åtgärder på både lång och kort sikt. Det är viktigt att titta på både samverkansmöjligheter och vad man kan göra, just det som Kustbevakningen har gjort, för att effektivisera sin verksamhet utan att riskera att hamna i en situation att angelägna uppgifter inte görs eller att kostnaderna förs över på någon annan. Då har man egentligen inte vunnit någonting.

Anf. 120 ÅSA LINDESTAM (S):

Fru talman! Det var intressant att höra. Det låter inte riktigt på samma sätt när ministern talar som när Annicka Engblom talar. Till exempel hörde jag Annicka i talarstolen berätta om dykeriverksamheten och nämna att man kanske kunde samordna med den. I polisens redogörelse för hur de ser på detta säger de att de funderar på att bygga upp en helt ny organisation för sin del, om man inte kan få hjälpen från Kustbevakningen.

Jag kan också läsa ut att tullkontrollen kommer att minska till sjöss. Jag kan vidare läsa i polisens redogörelse att man inte kommer att ha båtar på andra ställen än i Stockholm och Göteborg. Det betyder att om det ska finnas båtar på fler ställen måste man bygga upp en egen verksamhet, precis det som vi har sagt inte skulle få hända. Då blir det väldigt kostnader.

Vem har helhetsbilden? Precis som Eva Sonidsson sade ligger det här på sex olika departement. Ingen tittar på helheten för att kunna se: Hur mycket kostnader är det? Hur mycket utgifter har vi? Vilka verksamheter måste vi ha? Det var därför man startade Kustbevakningen och gjorde den till egen myndighet. Den skulle ta alla dessa enormt många uppdrag. Jag har en lång lista på uppdrag som fyra minuter inte räcker till att läsa upp. Det senaste som jag tror tillfördes var att man skulle ha trafiknykterhetskontroller till sjöss. Det kommer att upphöra helt i så fall, för det kommer vi inte att ha. Det är väl ingen av oss som önskar att vi ska komma tillbaka till det. Att inte kontrollera rattfyllerister till sjöss vore väldigt konstigt.

Likadant är det med jaktkontroller. Ingen skulle kunna göra det till sjöss. Fiskerikontroller saknas över huvud taget. Att utföra en av de här uppgifterna skulle kosta 3–4 miljarder eftersom man i så fall måste skaffa ett eget fartyg.

Havs- och vattenmyndigheten finns endast på ett ställe i Norrland, i Härnösand, och ska täcka upp hela Norrlandskusten. De vill köpa ett fartyg för 300 miljoner. Det hamnar inte på försvarsministerns bord utan på någon annans bord, och då måste de lösa det. Men man måste se en helhet i allt detta.

De befarade kostnader som vi talar om kommer att inträffa, om än långt fram i tiden. Men de kostnader som Kustbevakningen har berättat om har man vetat om i flera år. Det är ingenting som har dykt upp nu. Det nya var att regeringen fattade beslut i januari om att de skulle ingå i befintlig budget. Det är ingen av oss på vår sida som tidigare uppfattat att det var alternativet.

Det betyder för Kustbevakningens del att en enormt stor del måste skäras bort. Det mest drastiska är att man säger att alla kommer att ligga vid kaj. Nu kanske det inte blir riktigt så, men närapå. Man kommer bara att göra uttryckningar där det verkligen behövs.

Sjöolyckor händer hela tiden, det vet vi. Ska räddningen bygga på frivillighet eller på att några har möjlighet att låna en båt, åka ut och hjälpa till? Nej, de här sakerna ska nog ligga på dem som kan vara på plats, på myndighetsnivå, och då är Kustbevakningen en av de spelare som måste få finnas som känner kusten.

Och när det gäller sjuktransporter, vem ska stå för dem om inte Kustbevakningen finns där med sina fartyg?

Det är alltså en mängd uppgifter som vi måste lösa på något vis, och det här är det billigaste.

Anf. 121 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Ibland kan det gå för långt. När man väl ser utfallen av besparingsbetingen och när rapporterna väl börjar komma in ser man att de inte kommer att tåla konfrontation med verkligheten, och då måste man kanske tänka om. När man ser att det inte blev så bra måste man försöka att åtgärda det på något sätt.

Det har räknats upp en lista här över saker som riskerar att hända med en minskad närvaro på 30–40 procent: kuststationer som ska stängas, ett antal fartyg som ska minskas, uppsökande verksamhet vid sjöfylleri riskerar att försvinna, minskad tullkontroll och alla möjliga saker. Det är definitivt inte bra när det gäller kvaliteten i verksamheten.

Jag var helt nyligen med på en information som vi i S-gruppen tog initiativ till. Vi fick då en beskrivning av att det i praktiken riskerar att bli enbart en beredskapsorganisation. De som vi träffade gav bilden av en kraftig reduktion av ambitionsnivån. Utifrån deras yrkeskompetens ställde de sig avvisande och ansåg att det här bör tänkas igenom en gång till innan man är beredd att gå till verket.

Samtidigt är det lätt att tala om samverkan. Det är bland det enklaste som finns att säga att man ska söka samverkan och därigenom spara ett visst antal kronor. Ofta visar sig detta vara en sanning med en stark modifiering. Det är svåra processer och olika kulturer som ska smälta samman. Det uppstår alltid saker som man inte tänkte på från början. Det kan handla om organisationernas struktur och sätt att fungera. Om man inte är varsam i de processerna riskerar saker att bli ojorda, och det man får ut i slutändan är en försämrade service och en försämrade funktion. Så jag vill varna för en alltför offensiv syn på hur snabbt man kan få fram ökade resurser eller effektiviseringsvinster ur allmänna värderingar om att samverkan är bra. Samverkan kan vara bra, men det är inte alltid lösningen.

Jag är rädd att dessa besparingsbeting från början utformades på ett sådant sätt att man nog inte hade grepp om hur utfallen skulle bli. Nu när utfallen börjar komma upp till ytan måste man kanske värdera och omvärdera en hel del.

Det är klart att man kan säga att det är myndigheten som har ansvaret, och så är det väl i formell mening. Men det får inte bli ett sätt att skjuta ifrån sig ansvar. Som politiker och regering har man det yttersta ansvaret. Det går också att utöva det genom instruktioner, regleringsbrev och annat. Men man kan omvärdera om man anser att saker och ting går för långt. Man kan också skapa resurser för framtiden för att ett besparingsbeting inte ska få det genomslag som det har beskrivits från myndigheten.

Så jag skulle vilja uppmana till viss eftertanke, till viss ödmjukhet och att man tar till sig det som har redovisats här i kväll. Man bör fundera igenom ytterligare om det här verkligen är en rimlig utveckling.

Sedan vill jag också påpeka att den utveckling som vi nu ser i Ukraina och de diskussioner som har förts i andra sammanhang om en ökad aktivitet i Östersjön med både militär och underrättelseverksamhet

kan leda till att vi bör värdera Kustbevakningen, som är en organisation som också är viktig i det sammanhanget.

Prot. 2013/14:77
4 mars

Anf. 122 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Jag har redovisat både i den här och i den tidigare interpellationsdebatten hur vi nu arbetar med myndigheten Kustbevakningen. Jag har varit väldigt tydlig, och jag ska vara ännu tydligare i det här inlägget.

Det är självklart att det är regeringen som, med stöd av de underlag som Kustbevakningen har redovisat, ska bedöma och ta ställning till vilken inriktning som Kustbevakningen ska ha under de närmaste åren. Det är precis det som är politikens uppgift.

Myndighetens uppgift är att utföra de uppgifter som regeringen har bestämt på ett sätt som myndigheten finner vara det klokaste utifrån vilken ekonomi man har och vilka uppgifter man har. Det handlar om att politiken alltid måste ta ansvar. Det gäller även ett parti som Socialdemokraterna.

Om man finner att det behövs ökade anslag, då måste de finansieras, precis som på alla områden. Det går inte att lova allt till alla. Man måste ha en finansiering som är hållbar. Någonting annat går inte ihop, utan det kommer att straffa sig på slutet. Det är därför som vi har givit Kustbevakningen uppdraget. Vi har fått in ett underlag, och det kommer att analyseras.

Sedan måste jag säga att jag tycker att Peter Hultqvist tar detta med samverkan på ett ganska oseriöst sätt. För mig är det helt grundläggande att vi ska använda samhällets samlade resurser så effektivt som möjligt, och då gäller det självklart att hitta samverkan.

I den utredning som har presenterats och som är en startpunkt har vi särskilt pekat ut till sjöss verkande myndigheter – Försvarsmakten, Kustbevakningen, Sjöfartsverket och Trafikverket – för att titta just på infrastrukturområdet.

Självfallet måste man också titta på andra områden. Gör man inte det har vi duplicerade förmågor, och det är inte så man använder skattepengar på det mest effektiva sättet. Vi ska inte ha duplicerade förmågor. Det är därför som jag trycker så hårt på detta med samverkan. Det gäller inte bara Kustbevakningen, det gäller också myndigheter som inte ens ligger under mitt departement. Här har regeringen det övergripande ansvaret. Vi måste lyfta oss ovanför departementens ansvarsområden för att kunna hitta bra och kloka lösningar där vi använder skattepengar på det mest effektiva sättet och där vi tar ansvar för hela finansieringen.

Det går inte att lova allt till alla, och det gäller även Socialdemokraterna. Jag har hittills inte sett i några budgetunderlag eller förslag att Socialdemokraterna har föreslagit ökat anslag just till Kustbevakningen.

Men, som sagt, vi återkommer till den här frågan. Jag har redovisat vad vi har gjort, vad vi kommer att göra och att vi naturligtvis återkommer efter att ha analyserat vilka konsekvenser som man beskriver i sitt underlag. Det ser jag som en självklarhet.

Anf. 123 ÅSA LINDESTAM (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater menar inte heller allt till alla. Självklart måste man se över detta på bästa möjliga sätt. Då handlar det inte

Svar på
interpellationer

om att titta på en myndighet, utan då handlar det om att titta på ett flertal myndigheter som har angränsande arbetsuppgifter. Jag tror säkert att fler arbetsuppgifter skulle kunna tillföras Kustbevakningen än vad man har i dag, men då måste man också ha den ekonomi som behövs. Jag tror att Kustbevakningen kan utträta väldigt mycket.

Jag glömde att nämna kärnkraften i mitt förra inlägg, bland annat i Forsmark, och det finns kärnkraftverk på fler ställen i Sverige. Där har också Kustbevakningen ett tillsynsuppdrag. Om man drar ned på resurserna betyder det att det i andra änden krävs resurser även för den detta, och det vore olyckligt.

Sedan sköter Kustbevakningen också fisketillsynen. Jag är lite förvånad, men 30 procent av all sill och strömming kommer till Norrsundet, som ligger i Gävleborg. Där behövs också tillsyn för att det ska gå till på ett rätt sätt. Det är en jättestor mängd, och den tillsynen kan inte så många andra sköta eftersom andra myndigheter ligger för långt ifrån. Därför behövs det också en kustbevakning på nära håll.

Jag vill också nämna EU:s krav, och där vet jag att vi har lite brister. Vi borde göra lite till.

Med kvällens debatt hoppas jag att ministern tar till sig det som har sagts och verkligen funderar tillsammans med regeringen över hur Kustbevakningen kan användas på bästa sätt, inte dra in den utan låta den bli skarp och duktig och låta den fortsätta. Som Annicka Engblom sade är kompetensen hos de anställda enormt stor, och dem måste vi vara rädda om.

Anf. 124 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Om man drar upp oerhört stora målsättningar för en verksamhet och sedan lägger på besparingsbeting som över huvud taget inte står i relation till dessa mål måste man börja fundera: Blev det här rätt? Det är bara den uppmaningen jag ger till ministern.

Visst är det självklart att man måste finansiera verksamhet så att det är hållbart, och man kan inte lova allt till alla. Men man kan samtidigt ha ögon och öron öppna och inte vara blind och döv när man ser att det som har föreslagits inte är med verkligheten eller realismen överensstämmande. Det kan vara så att man ibland går för långt.

I detta fall är det uppenbart att ni inte har haft grepp om vad utfallet blir av det besparingsbeting som ni själva har presenterat. Det är därför vi står här i dag, för att tala om de effekterna.

Då säger jag så här: Man kan i en framtida budget och i en framtida planering vara beredd att korrigera brister som man har upptäckt.

För oss är mycket av de här uppgifterna rätt nya. Vi har haft det uppe på utskottet en gång för inte så länge sedan, och vi har från vår sida sedan forskat vidare och börjat se orimligheter i en hel del av det som har dragits i gång.

Ministern säger att det är oseriöst att ha vissa invändningar när det gäller samverkan. Jag bara uppmanar: Ta inte ut vinster av det för snabbt och i förskott, och tro inte att det är så väldigt enkelt! Jag tror att det är klokt att ha ett lite mer nedtonat förhållningssätt inför möjligheten att få ut effektivitetsvinster och inför enkelheten i den typen av processer.

Det är bara ett gott råd, som man kan välja att ta till sig. Annars kan man välja att köra på, med risken att det uppstår en lång rad problem som

man inte har förutsett och som drabbar både verksamheten och politiken på ett negativt sätt.

Prot. 2013/14:77
4 mars

Anf. 125 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Samverkan är svårt – jag påstår inte alls att det är enkelt. Men bara för att någonting är svårt ska man inte låta bli att göra det.

Jag tänker inte stå här i talarstolen och bli uppläxad om vad Kustbevakningen gör och inte gör, vilka uppgifter man har och vilka förutsättningar man har för att lösa de uppgifterna. Snarare verkar det som att vissa här inne inte har haft ögon och öron öppna och följt Kustbevakningens utveckling de senaste åren.

Jag tillträdde som försvarsminister för knappt två år sedan, och jag har besökt både huvudkontor och ett antal kuststationer runt om i landet. Jag har följt Kustbevakningens utveckling, med de nya plattformarna och med de stora förändringar man har gjort. Man har arbetat målmedvetet på ett modernt och metodiskt sätt för att använda sina plattformar och sin personal så klokt som möjligt.

Nu har man fått i uppdrag att redovisa konsekvenser, och vi har fått in det i budgetunderlaget. Vi har samtidigt givit uppdrag kring samverkan när det gäller infrastruktur, som jag ser som en startpunkt. Sedan kommer vi naturligtvis att värdera detta och återkomma.

Det är den ordning vi har, och den ordningen tycker jag att vi ska behålla.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2013/14:94 En ny brottsskadelag

2013/14:108 Användningen av kreditbetyg i riskhantering

2013/14:122 Regionalt utvecklingsansvar i Östergötlands, Kronobergs och Jämtlands län

2013/14:123 Olovlig hantering av avkodningsutrustning

2013/14:125 Avskaffande av den obligatoriska byggfelsförsäkringen och ny lag om färdigställandeskydd

2013/14:135 Förbättrad konkurrenstillsyn

2013/14:153 Genomförande av direktivet om ansökningsförfarandet för vissa uppehålls- och arbetstillstånd

Skrivelse

2013/14:103 Kommittéberättelse 2014

Näringsutskottets betänkanden

2013/14:NU11 Marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn

2013/14:NU9 Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden

2013/14:NU10 Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin

Svar på
interpellationer

Prot. 2013/14:77
4 mars

Konstitutionsutskottets betänkande
2013/14:KU15 Riksdagens arbetsformer m.m.

Utrikesutskottets betänkande
2013/14:UU14 Riksrevisionens rapport om Sverige i Arktiska rådet

18 § Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 3 mars

2013/14:325 Situationen i Syrien

av *Ibrahim Baylan* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2013/14:326 Försäkringskassans regleringsbrev

av *Eva-Lena Jansson* (S)

till statsrådet Ulf Kristersson (M)

2013/14:327 Det svenska produktionsjordbruket

av *Pyyri Niemi* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 28 februari

2013/14:458 Stärkt patentskydd för företagare

av *Jan Ericson* (M)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2013/14:459 Utvidgat ROT och RUT

av *Jan Ericson* (M)

till näringsminister Annie Lööf (C)

2013/14:460 Ubåtsbeställning

av *Anders Karlsson* (S)

till försvarsminister Karin Enström (M)

2013/14:461 Statistiken från Arbetsförmedlingen

av *Hans Hoff* (S)

till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)

2013/14:462 Statistik som grund för den ekonomiska politiken

av *Hans Hoff* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

den 4 mars

2013/14:463 Biljettkaos i kollektivtrafiken

av *Ardalan Shekarabi* (S)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2013/14:464 Lågt utnyttjande av det särskilda tandvårdsbidraget
av *Eva Olofsson* (V)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 4 mars

2013/14:401 Signalspaning från ambassader
av *Peter Rådberg* (MP)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2013/14:441 ISDS i TTIP-avtalet mellan EU och USA
av *Leif Jakobsson* (S)
till statsrådet Ewa Björling (M)

2013/14:443 Förstatligande av svensk hälso- och sjukvård
av *Maria Stenberg* (S)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

21 § Kammaren åtskildes kl. 21.33.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 9 §
anf. 50 (delvis),
av tjänstgörande ålderspresidenten Mats Odell därefter till ajourneringen
kl. 15.40,
av andre vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 95 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

CLAES MÅRTENSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Ärenden för förnyad bordläggning	1
3 § Svar på interpellation 2013/14:280 om it i högskolan	1
Anf. 1 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	1
Anf. 2 MONICA GREEN (S).....	2
Anf. 3 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	3
Anf. 4 MONICA GREEN (S).....	4
Anf. 5 CECILIA DALMAN EEK (S)	5
Anf. 6 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	6
Anf. 7 MONICA GREEN (S).....	6
Anf. 8 CECILIA DALMAN EEK (S)	7
Anf. 9 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	7
4 § Svar på interpellation 2013/14:287 om it i skolan	8
Anf. 10 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	8
Anf. 11 MONICA GREEN (S).....	8
Anf. 12 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	9
Anf. 13 MONICA GREEN (S).....	10
Anf. 14 CECILIA DALMAN EEK (S)	10
Anf. 15 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	11
Anf. 16 MONICA GREEN (S).....	12
Anf. 17 CECILIA DALMAN EEK (S)	13
Anf. 18 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	13
5 § Svar på interpellation 2013/14:304 om normkritisk sexualundervisning för att förebygga sexualbrott.....	14
Anf. 19 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	14
Anf. 20 HANNAH BERGSTEDT (S).....	15
Anf. 21 HILLEVI LARSSON (S)	16
Anf. 22 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	17
Anf. 23 HANNAH BERGSTEDT (S).....	18
Anf. 24 HILLEVI LARSSON (S)	18
Anf. 25 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	19
Anf. 26 HANNAH BERGSTEDT (S).....	20
Anf. 27 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	20
6 § Svar på interpellation 2013/14:233 om Turkiet och KCK- rättegångarna	21
Anf. 28 Utrikesminister CARL BILDT (M).....	21
Anf. 29 JACOB JOHNSON (V).....	22
Anf. 30 Utrikesminister CARL BILDT (M).....	23
Anf. 31 JACOB JOHNSON (V).....	24
Anf. 32 Utrikesminister CARL BILDT (M).....	25
Anf. 33 JACOB JOHNSON (V).....	25
Anf. 34 Utrikesminister CARL BILDT (M).....	26
7 § Svar på interpellation 2013/14:301 om EU och Bosnien och Hercegovina	26
Anf. 35 Utrikesminister CARL BILDT (M).....	26

Anf. 36	JASENKO OMANOVIC (S)	28
Anf. 37	Utrikesminister CARL BILDT (M)	28
Anf. 38	JASENKO OMANOVIC (S)	29
Anf. 39	Utrikesminister CARL BILDT (M)	30
Anf. 40	JASENKO OMANOVIC (S)	31
Anf. 41	Utrikesminister CARL BILDT (M)	31
8 §	Svar på interpellation 2013/14:276 om kris i psykvården	32
Anf. 42	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	32
Anf. 43	HILLEVI LARSSON (S)	33
Anf. 44	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	34
Anf. 45	HILLEVI LARSSON (S)	35
Anf. 46	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	36
Anf. 47	HILLEVI LARSSON (S)	37
Anf. 48	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	38
9 §	Svar på interpellation 2013/14:292 om förrehabilitering	38
Anf. 49	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	38
Anf. 50	EVA-LENA JANSSON (S)	39
Anf. 51	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	40
Anf. 52	EVA-LENA JANSSON (S)	40
Anf. 53	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	41
Anf. 54	EVA-LENA JANSSON (S)	42
Anf. 55	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	42
	Ajournering	43
	Återupptagna förhandlingar	43
10 §	Svar på interpellation 2013/14:294 om väg E10	43
Anf. 56	Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	43
Anf. 57	LEIF PETTERSSON (S)	44
Anf. 58	KARIN ÅSTRÖM (S)	45
Anf. 59	Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	46
Anf. 60	LEIF PETTERSSON (S)	46
Anf. 61	KARIN ÅSTRÖM (S)	47
Anf. 62	JASENKO OMANOVIC (S)	48
Anf. 63	Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	48
Anf. 64	LEIF PETTERSSON (S)	49
Anf. 65	Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	50
11 §	Svar på interpellation 2013/14:295 om Green Cargo och den olagliga lastbilstrafiken	50
Anf. 66	Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	50
Anf. 67	LEIF PETTERSSON (S)	50
Anf. 68	JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M)	51
Anf. 69	Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	52
Anf. 70	LEIF PETTERSSON (S)	53

Anf. 71 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M).....	53
Anf. 72 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	54
Anf. 73 LEIF PETERSSON (S).....	55
Anf. 74 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	55
12 § Svar på interpellation 2013/14:296 om Botniska korridoren.....	56
Anf. 75 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	56
Anf. 76 LEIF PETERSSON (S).....	56
Anf. 77 ELIN LUNDGREN (S).....	57
Anf. 78 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	58
Anf. 79 LEIF PETERSSON (S).....	59
Anf. 80 ELIN LUNDGREN (S).....	60
Anf. 81 INGEMAR NILSSON (S).....	60
Anf. 82 JASENKO OMANOVIC (S)	62
Anf. 83 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	62
Anf. 84 LEIF PETERSSON (S).....	63
Anf. 85 INGEMAR NILSSON (S).....	64
Anf. 86 JASENKO OMANOVIC (S)	65
Anf. 87 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	65
13 § Svar på interpellation 2013/14:282 om försvarets överlevnadsskola i Karlsborg.....	66
Anf. 88 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	66
Anf. 89 MONICA GREEN (S).....	66
Anf. 90 PETER HULTQVIST (S)	67
Anf. 91 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	68
Anf. 92 MONICA GREEN (S).....	69
Anf. 93 PETER HULTQVIST (S)	69
Anf. 94 JOHAN FORSSELL (M).....	70
Anf. 95 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	71
Anf. 96 MONICA GREEN (S).....	72
Anf. 97 JOHAN FORSSELL (M).....	72
Anf. 98 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	73
14 § Svar på interpellation 2013/14:283 om soldater som slutar i förtid.....	74
Anf. 99 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	74
Anf. 100 PETER HULTQVIST (S)	75
Anf. 101 JOHAN FORSSELL (M).....	75
Anf. 102 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	76
Anf. 103 PETER HULTQVIST (S)	77
Anf. 104 JOHAN FORSSELL (M).....	78
Anf. 105 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	79
Anf. 106 PETER HULTQVIST (S)	80

Anf. 107	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	81
15 §	Svar på interpellation 2013/14:300 om framtiden för Kustbevakningen i Västernorrland	81
Anf. 108	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	81
Anf. 109	EVA SONIDSSON (S)	82
Anf. 110	ANNICKA ENGBLOM (M)	83
Anf. 111	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	84
Anf. 112	EVA SONIDSSON (S)	85
Anf. 113	ANNICKA ENGBLOM (M)	86
Anf. 114	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	86
Anf. 115	EVA SONIDSSON (S)	87
Anf. 116	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	88
16 §	Svar på interpellation 2013/14:307 om akutinsatser utefter Gävleborgskusten	88
Anf. 117	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	88
Anf. 118	ÅSA LINDESTAM (S)	89
Anf. 119	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	90
Anf. 120	ÅSA LINDESTAM (S)	90
Anf. 121	PETER HULTQVIST (S)	91
Anf. 122	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	92
Anf. 123	ÅSA LINDESTAM (S)	93
Anf. 124	PETER HULTQVIST (S)	94
Anf. 125	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	94
17 §	Bordläggning	95
18 §	Anmälan om interpellationer	96
19 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	96
20 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	97
21 §	Kammaren åtskildes kl. 21.33	97

Tryck: Elanders, Vällingby 2014